

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΩΝ ΕΦΑΡΜΟΓΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΓΕΩΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ**

**ΜΕΤΑΝΑΣΤΕΥΤΙΚΕΣ ΡΟΕΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΑΔΙΚΟ ΧΩΡΟ
ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ ΜΕ ΧΡΗΣΗ GIS**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

ΕΥΘΥΜΙΑ ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΗ

A.M: 14030

ΕΠΙΒΛΕΠΩΝ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ:

ΚΑΤΣΙΟΣ ΙΩΑΝΝΗΣ, ΑΝΑΠΛΗΡΩΤΗΣ ΚΑΘΗΓΗΤΗΣ

ΑΘΗΝΑ –ΙΟΥΛΙΟΣ 2021

Η Διπλωματική Εργασία έγινε αποδεκτή και βαθμολογήθηκε από την εξής τριμελή επιτροπή:

Ιωάννης Κάτσιος, Αναπληρωτής Καθηγητής	Τσάτσαρης Ανδρέας, Καθηγητής	Αναστασίου Ευγενία, Ακαδημαϊκός Υπότροφος
		

Copyright © Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΔΥΤΙΚΗΣ ΑΤΤΙΚΗΣ και ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΗ ΕΥΘΥΜΙΑ,
Ιούλιος, 2021**

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα. Ερωτήματα που αφορούν τη χρήση της εργασίας για κερδοσκοπικό σκοπό πρέπει να απευθύνονται προς τους συγγραφείς.

Οι απόψεις και τα συμπεράσματα που περιέχονται σε αυτό το έγγραφο εκφράζουν τον/την συγγραφέα του και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις θέσεις του επιβλέποντος, της επιτροπής εξέτασης ή τις επίσημες θέσεις του Τμήματος και του Ιδρύματος.

ΔΗΛΩΣΗ ΣΥΓΓΡΑΦΕΑ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Η κάτωθι υπογεγραμμένη ΕΥΘΥΜΙΑ ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΗ του Κωνσταντίνου, με αριθμό μητρώου 509140300227 φοιτήτρια του Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής της Σχολής ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ του Τμήματος ΜΗΧΑΝΙΚΩΝ ΤΟΠΟΓΡΑΦΙΑΣ ΚΑΙ ΓΕΩΠΛΗΡΟΦΟΡΙΚΗΣ,

δηλώνω υπεύθυνα ότι:

«Είμαι συγγραφέας αυτής της διπλωματικής εργασίας και ότι κάθε βοήθεια την οποία είχα για την προετοιμασία της είναι πλήρως αναγνωρισμένη και αναφέρεται στην εργασία. Επίσης, οι όποιες πηγές από τις οποίες έκανα χρήση δεδομένων, ιδεών ή λέξεων, είτε ακριβώς είτε παραφρασμένες, αναφέρονται στο σύνολό τους, με πλήρη αναφορά στους συγγραφείς, τον εκδοτικό οίκο ή το περιοδικό, συμπεριλαμβανομένων και των πηγών που ενδεχομένως χρησιμοποιήθηκαν από το διαδίκτυο. Επίσης, βεβαιώνω ότι αυτή η εργασία έχει συγγραφεί από μένα αποκλειστικά και αποτελεί προϊόν πνευματικής ιδιοκτησίας τόσο δικής μου, όσο και του Ιδρύματος.»

Η Δηλούσα
ΕΥΘΥΜΙΑ ΛΑΜΠΑΔΑΡΙΔΗ

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Ευχαριστώ τον καθηγητή μου κ. Κάτσιο Ιωάννη, για την άμεση πάντοτε ανταπόκριση και συνδρομή του, στην εκπόνηση αυτής της εργασίας. Η συνδρομή της Marathon και του συνεργάτη τους κ. Ορέστη Βαζούκη ήταν επίσης καθοριστική.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Το φαινόμενο της μετανάστευσης, είναι διαχρονικό και πολύπλοκο τόσο σε παγκόσμιο επίπεδο όσο και σε εθνικό. Προβλήματα όπως πολιτικές αναταραχές και κοινωνικο-οικονομικές ανισότητες ωθούν πολλούς ανθρώπους να εγκαταλείψουν τη χώρα προέλευσής τους και να εγκατασταθούν σε άλλες χώρες. Η Ελλάδα από τις αρχές του 1990 μετατρέπεται από χώρα αποστολής μεταναστών που ήταν μέχρι τώρα, σε χώρα υποδοχής τους, με τα δεδομένα των τελευταίων απογραφών να το επιβεβαιώνουν. Παρόλο που οι μελέτες και οι αναφορές στο μεταναστευτικό ζήτημα είναι πολλές, η χωρική ανάλυση του πληθυσμού ξένης υπηκοότητας στους καλλικρατικούς δήμους και τις περιφερειακές ενότητες είναι ανεπαρκής. Για τον λόγο αυτό αντικείμενο της παρούσας διπλωματικής αποτελεί προσπάθεια για καταγραφή του φαινομένου υπό τη γεωγραφική – χωρική της διάσταση, τόσο σχετικά με την κατανομή των σημείων εισόδου και διασποράς των μεταναστευτικών ομάδων στον ελλαδικό χώρο όσο και σχετικά με την χώρα προέλευσής τους. Στόχος της εργασίας είναι η αξιοποίηση των στατιστικών δεδομένων που συλλέγονται από διάφορες πηγές και η χαρτογραφική απεικόνιση τους μέσω του λογισμικού ESRI ArcGIS Pro που αποτελεί ένα καινοτόμο λογισμικό στο χώρο των Γεωεπιστημών. Τα αποτελέσματα των χαρτών που χρονολογικά οριοθετούνται από το 2011 έως και το πρώτο τρίμηνο του 2021, αναδεικνύουν ενδιαφέρουσες τάσεις για την ένταση των πληθυσμιακών ροών και διευκολύνουν την παρακολούθηση των αλληλεπιδρώντων παραγόντων και στοιχείων του φαινομένου, ώστε να καταστεί αντιληπτός ο τρόπος που εξελίχθηκαν οι μεταναστευτικές ροές στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια.

Λέξεις κλειδιά: Μεταναστευτικές ροές, Μετανάστες, Μεταναστευτικό ρεύμα, Παράτυπα ρεύματα, GIS, ArcGIS Pro, ESRI

ABSTRACT

The phenomenon of migration is timeless and complex both globally and nationally. Problems such as political unrest and socio-economic inequalities push many people to leave their country of origin and settle in other countries. Since the beginning of 1990, Greece has been transformed from a country of dispatch of migrants that was until now, into a host country, with the data of the latest censuses confirming this. Although there are many studies and references to the immigration issue, the spatial analysis of the foreign national population in the Kallikrat municipalities and regional units is insufficient. For this reason, the object of this dissertation is the recording of the phenomenon under its geographical-spatial dimension, both regarding the distribution of points of entry and dispersion of immigrant groups in Greece and about their country of origin. The aim of the work is the utilization of statistical data collected from various sources and their mapping through ArcGIS Pro software which is an innovative product in the field of Geosciences. The results of the maps, chronologically delimited from 2011 to the first quarter of 2021, highlight interesting trends in the intensity of population flows and facilitate the monitoring of the interacting factors and elements of the phenomenon, in order to understand the way the migration flows evolved in Greece in recent years.

Keywords: Migration flows, Immigrants, Migration stream, Irregular immigration, GIS, ArcGIS Pro, ESRI

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Περίληψη.....	[5]
Abstract.....	[6]
Κατάλογος Πινάκων.....	[9]
Κατάλογος Εικόνων.....	[10]
Κατάλογος Χαρτών.....	[11]
Εισαγωγή.....	[12]
Μεθοδολογία.....	[14]

ΜΕΡΟΣ Α: Αναλυτική Μελέτη των στοιχείων για τη Μετανάστευση στην Ελλάδα – Θεωρητικό πλαίσιο του φαινομένου

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Εννοιολογική προσέγγιση των μεταναστευτικών ροών

1.1. Αποσαφήνιση Βασικών Εννοιών.....	[15]
1.2. Παράτυπα μεταναστευτικά ρεύματα.....	[16]
1.3. Μικτές μεταναστευτικές ροές.....	[18]
1.4. Το χρονικό των νεότερων μεταναστευτικών ροών.....	[20]
1.5. Το νομικό πλαίσιο των μεταναστευτικών ροών που ακολούθησε η Ελλάδα.....	[22]
1.5.1. Αποτελεσματικότητα νομικού πλαισίου στην Ελλάδα.....	[25]
1.6. Φορείς καταγραφής μεταναστών.....	[26]
1.7. Χαρακτηριστικά των μεταναστευτικών ροών στην Ελλάδα.....	[27]
- Πληθυσμός ανά χώρα.....	[29]
- Πληθυσμός ανά ηλικία.....	[30]
- Πληθυσμός ανά φύλο.....	[30]
- Επιλογή εγκατάστασης μεταναστών.....	[31]

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Χωρική Ανάλυση των μεταναστευτικών ροών

2.1. Μεταναστευτικές διαδρομές από και προς την Ελλάδα.....	[32]
- Ακολουθούμενη διαδικασία το 2016.....	[35]

ΜΕΡΟΣ Β: Χαρτογραφική απεικόνιση στατιστικών στοιχείων με χρήση ArcGIS Pro

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Οπτικοποίηση δεδομένων των μεταναστευτικών ροών

3.1. Προκαταρκτική Έρευνα και Συλλογή Στατιστικών Στοιχείων.....	[37]
3.2. Δημιουργία Χαρτών και Ανάλυση Δεδομένων.....	[40]
3.2.1. Σχεδιάζοντας με λογισμικό ArcGIS Pro.....	[41]
3.2.2. Χαρτογραφική απεικόνιση.....	[43]
1. Ποσοστό μεταναστών επί συνόλου πληθυσμού ανά δήμο.....	[46]
2. Κατανομή διαμενόντων αιτούντων άσυλο ανά περιφέρεια.....	[52]
3. Χώρες προέλευσης μεταναστών των θαλάσσιων αφίξεων (2020).....	[56]

4. Ροές αφίξεων ανά τρίμηνο για το 2020.....	[59]
5. Τοποθεσία καταγραφής 2013-2019.....	[65]
3.3. Συμπεράσματα Μελέτης με βάση τους χάρτες.....	[75]
Συμπεράσματα.....	[76]
Βιβλιογραφία.....	[78]
Εικόνες.....	[82]
Πίνακες.....	[82]

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΠΙΝΑΚΩΝ

Πίνακας 1. Καταγραφή αφίξεων μεταναστευτικών ροών (Πηγή: Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ).....	[20]
Πίνακας 2. Μεταναστευτικός πληθυσμός ανά χώρα καταγωγής (Πηγή: Πληροφοριακό Σύστημα Μετανάστευσης, Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, Απρίλιος 2018).....	[29]
Πίνακας 3. Μεταναστευτικός πληθυσμός ανά ηλικιακή ομάδα ((Πηγή: Πληροφοριακό Σύστημα Μετανάστευσης, Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, Απρίλιος 2018).....	[30]
Πίνακας 4. Απογραφή πληθυσμού 2011 (Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ).....	[38]
Πίνακας 5. Αιτήσεις ασύλου - Τοποθεσία καταγραφής ανά έτος (Πηγή: Υπ. Μετανάστευσης και Ασύλου).....	[38]
Πίνακας 6. Κατανομή διαμενόντων ασύλου ανά Περιφέρεια για το 2020 (Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου).....	[39]
Πίνακας 7. Κατανομή διαμενόντων ασύλου ανά Περιφέρεια για το πρώτο τρίμηνο του 2021 (Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου).....	[39]
Πίνακας 8. Χώρα προέλευσης των μεταναστών που καταγράφηκαν ανά νησί του Βορείου Αιγαίου (Πηγή: UNHCR).....	[40]
Πίνακας 9. Χώρες προέλευσης εγκατασταθέντων με ξένη υπηκοότητα κατά την τελευταία πενταετία πριν την Απογραφή (Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, Απογραφή 2011).....	[46]
Πίνακας 10. Εισαγωγή δεδομένων για την απογραφή των εγκατασταθέντων ανά δήμο σε αρχείο csv.....	[47]
Πίνακας 11. Εισαγωγή δεδομένων για την καταγραφή των διαμενόντων αιτούντων άσυλο ανά Περιφέρεια (Πηγή: Υπ. Μετανάστευσης και Ασύλου).....	[52]
Πίνακας 1. Πληθυσμός μεταναστών που καταγράφηκε στα νησιά του Βορείου Αιγαίου (Πηγή: UNHCR).....	[56]
Πίνακας 2. Εισαγωγή δεδομένων για την χώρα προέλευσης των μεταναστών στα νησιά του Βορείου Αιγαίου (Πηγή: UNHCR).....	[56]
Πίνακας 3. Ιστόγραμμα θαλάσσιων αφίξεων στο Βόρειο Αιγαίο.....	[59]
Πίνακας 4. Καταγραφή ροών αφίξεων ανά μήνα για το 2020 (Πηγή: Υπ. Μετανάστευσης και Ασύλου).....	[59]
Πίνακας 5. Εισαγωγή δεδομένων για τις αιτήσεις ασύλου – τοποθεσία καταγραφής ανά έτος από το 2013 έως και το 2019 (Πηγή: Υπ. Μετανάστευσης και Ασύλου)...	[66]

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΕΙΚΟΝΩΝ

- Εικόνα 1. Παράγοντες ώθησης και έλξης μεταναστευτικών ροών (Πηγή: R. Woldeab, 2019).....[16]
- Εικόνα 2. Αίτια μετανάστευσης προς την Ελλάδα των προσφύγων και παλαιότερων μεταναστών ανά Εθνοτική ομάδα (Πηγή: Σύγχρονη Μετανάστευση και Πρόσφυγες στην Ελλάδα, 2020).....[28]
- Εικόνα 3. Κατανομή μεταναστευτικού πληθυσμού (Πηγή: Πληροφοριακό Σύστημα Μετανάστευσης, Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, Απρίλιος 2018).....[31]
- Εικόνα 4. Μεταναστευτικές διαδρομές στην ΕΕ (Πηγή: Frontex, Ανάλυση κινδύνου για το 2016).....[33]
- Εικόνα 5. Μεταναστευτικές διαδρομές 2016 (Πηγή: Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, 2016).....[34]
- Εικόνα 6. Χάρτης καταυλισμών (Πηγή: Πρώτο Θέμα, 2016).....[36]
- Εικόνα 7. Στιγμιότυπο οθόνης που παρουσιάζεται η επιφάνεια εργασίας του ArcGIS Pro.....[41]
- Εικόνα 8. Στιγμιότυπο από την επιλογή υποβάθρου στην επιφάνεια εργασίας ArcGIS Pro.....[42]
- Εικόνα 9. Στιγμιότυπο του γκρι ανοιχτού καμβά στην επιφάνεια εργασίας ArcGIS Pro.....[43]
- Εικόνα 10. Στιγμιότυπο από την αναζήτηση δεδομένων στο ArcGIS Pro.....[43]
- Εικόνα 11. Στιγμιότυπο από το επίπεδο των Περιφερειών.....[44]
- Εικόνα 12. Στιγμιότυπο από το επίπεδο των Δήμων.....[45]

ΚΑΤΑΛΟΓΟΣ ΧΑΡΤΩΝ

Χάρτης 1. Ποσοστό Μεταναστών επί συνόλου πληθυσμού ανά δήμο (Απογραφή 2011).....	[48]
Χάρτης 2. Ποσοστό Μεταναστών επί συνόλου πληθυσμού ανά δήμο (Πολίτες Ε.Ε.).....	[50]
Χάρτης 3. Ποσοστό Μεταναστών επί συνόλου πληθυσμού ανά δήμο (Πολίτες Τρίτων Χωρών).....	[51]
Χάρτης 4. Κατανομή διαμενόντων αιτούντων άσυλο ανά περιφέρεια (2020).....	[54]
Χάρτης 5. Κατανομή διαμενόντων αιτούντων άσυλο ανά περιφέρεια (Ιανουάριος – Μάρτιος 2021).....	[55]
Χάρτης 6. Χώρες προέλευσης μεταναστών των θαλάσσιων αφίξεων (2020).....	[58]
Χάρτης 7. Ροή αφίξεων Ιανουάριος – Μάρτιος 2020.....	[61]
Χάρτης 8. Ροή αφίξεων Απρίλιος – Ιούνιος 2020.....	[62]
Χάρτης 9. Ροή αφίξεων Ιούλιος – Σεπτέμβριος 2020.....	[63]
Χάρτης 10. Ροή αφίξεων Οκτώβριος - Δεκέμβριος 2020.....	[64]
Χάρτης 11. Αιτούντες άσυλο ανά τοποθεσία καταγραφής (2013).....	[67]
Χάρτης 12. Αιτούντες άσυλο ανά τοποθεσία καταγραφής (2014).....	[68]
Χάρτης 13. Αιτούντες άσυλο ανά τοποθεσία καταγραφής (2015).....	[69]
Χάρτης 14. Αιτούντες άσυλο ανά τοποθεσία καταγραφής (2016).....	[70]
Χάρτης 15. Αιτούντες άσυλο ανά τοποθεσία καταγραφής (2017).....	[71]
Χάρτης 16. Αιτούντες άσυλο ανά τοποθεσία καταγραφής (2018).....	[72]
Χάρτης 17. Αιτούντες άσυλο ανά τοποθεσία καταγραφής (2019).....	[73]

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η παρούσα εργασία επικεντρώνεται στην μελέτη και την ανάλυση των μεταναστευτικών ροών στην Ελλάδα. Με τον όρο μεταναστευτική ροή ορίζεται ο αριθμός των μεταναστών που μετακινούνται ή είναι εξουσιοδοτημένοι να μετακινούνται από και προς μια χώρα με σκοπό την εργασία ή την εγκατάστασή τους σε αυτήν για προκαθορισμένο χρονικό διάστημα (Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης, 2009).

Η μετανάστευση αποτελεί, ένα από τα σημαντικότερα και δυναμικότερα δημογραφικά φαινόμενα παγκοσμίως, που μάλιστα, εμφανίζεται με ιδιαίτερη ένταση στον ευρωπαϊκό χώρο, ο οποίος δέχεται σήμερα, εξαιρετικές μεταναστευτικές πιέσεις, αφενός εξαιτίας των γεωπολιτικών ανακατατάξεων σε διεθνές επίπεδο και αφετέρου επειδή το όλο ευρωπαϊκό οικοδόμημα εμφανίζεται ως η «γη των ευκαιριών» για πληθυσμούς χωρών που βιώνουν πολύχρονη οικονομική ύφεση.

Συγκεκριμένα, η κρίση του 2015-16 και η απότομη αύξηση των ροών από τη Μέση Ανατολή και τη Βόρειο Αφρική δημιούργησαν ένα πιεστικό και πολύπλοκο πολιτικό, οικονομικό και κοινωνικό πλαίσιο στην Ελλάδα και την Ευρώπη. Το χρονικό αυτό πλαίσιο χαρακτηρίστηκε από το κλείσιμο των συνόρων, τη συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας, τη δημιουργία προσωρινών δομών φιλοξενίας, συχνά ανεπαρκών, αλλά και από έντονη κοινωνική δυσαρέσκεια, ιδίως στις περιοχές υποδοχής. Σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, από τις αρχές του 2014 και μέχρι τον Οκτώβριο του 2019, περίπου 2.050.000 άτομα διέσχισαν τη Μεσόγειο αναζητώντας ένα καλύτερο μέλλον. Οι χώρες της Νότιας Ευρώπης αποτέλεσαν και αποτελούν τα κύρια σημεία εισόδου στην Ευρώπη. Η δε Ελλάδα, λόγω της γεωγραφικής της θέσης, βρίσκεται στο επίκεντρο αυτού του φαινομένου.

Έτσι, η σημαντικότητα του φαινομένου αυτού οδήγησε στην επιλογή του για περαιτέρω μελέτη μέσω αυτής της διπλωματικής εργασίας, ώστε να διερευνηθεί ο μηχανισμός μετακίνησης και επιλογής του τύπου εγκατάστασης σε σχέση με ένα φάσμα επιλογών που σχετίζονται με την ανθρώπινη χωρική συμπεριφορά.

Η εργασία χωρίζεται σε δύο μέρη. Στο πρώτο μέρος, πραγματοποιείται θεωρητική προσέγγιση του φαινομένου, αποσαφήνιση των βασικών εννοιών καθώς και μια συνοπτική παρουσίαση του χρονικού και νομικού πλαισίου του φαινομένου των νεώτερων μεταναστευτικών ροών που χρονολογείται από τις αρχές του 1990 και την αποτελεσματικότητά του. Στο ίδιο κεφάλαιο θα αναλυθούν επίσης τα χαρακτηριστικά που προσδιορίζουν τα σύγχρονα μεταναστευτικά ρεύματα, δηλαδή ο πληθυσμός ανά χώρα, ανά ηλικία, ανά φύλο καθώς και η επιλογή εγκατάστασης των μεταναστών. Το κεφάλαιο ολοκληρώνεται με την αποσαφήνιση της διαφοράς μεταξύ παράτυπων και μικτών μεταναστευτικών ροών.

Στο ίδιο μέρος της εργασίας αλλά στο δεύτερο κεφάλαιο, επιχειρείται η χωρική ανάλυση του φαινομένου. Καταγράφονται οι μεταναστευτικές διαδρομές από και

προς την Ελλάδα όπως παρουσιάστηκαν από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό για τη Διαχείριση της Επιχειρησιακής Συνεργασίας στα Εξωτερικά Σύνορα των Κρατών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Frontex). Εν συνεχεία, περιγράφεται η διαδικασία που ακολουθείται, από την στιγμή που οι πρόσφυγες και οι μετανάστες διασχίζουν τα θαλάσσια και χερσαία σύνορα της έως ότου οδηγηθούν σε κάποια από τις δομές φιλοξενίας. Η διαδικασία αυτή, εφαρμόζεται από τις αρχές του 2016 και είναι τροποποιημένη σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια.

Το δεύτερο μέρος, οριοθετείται ως η χαρτογραφική εφαρμογή της εργασίας. Αρχικά γίνεται εννοιολογική αποσαφήνιση της «οπτικοποίησης» των δεδομένων (visualization) και τεκμηριώνεται η επιλογή του λογισμικού ArcGIS Pro για την επίτευξη του στόχου της εργασίας. Ακολουθεί, η ανεύρεση και η διαλογή των δεδομένων που θα χρησιμοποιηθούν για την δημιουργία χαρτών. Η εύρεση δεδομένων που αφορούν τις μεταναστευτικές ροές παρουσίασε δυσκολίες, καθώς τα αξιόπιστα δεδομένα αφορούσαν την απογραφή του 2011 που εμφανίζει κάποιους περιορισμούς όπως κάθε απογραφή, ενώ οι προσπάθειες πιο πρόσφατων καταγραφών πολλές φορές ήταν ελλιπείς με ασυμβατότητες μεταξύ τους. Τα στοιχεία που χρησιμοποιήθηκαν τελικά για την δημιουργία χαρτών συλλέχθηκαν από επίσημες ιστοσελίδες που έχουν κοινοποιήσει οι εξής κρατικοί φορείς:

- Την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ.ΣΤΑΤ.)
- Το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου
- Την Υπηρεσία Προσφύγων του ΟΗΕ (UNHCR)

Στην συνέχεια με την βοήθεια του λογισμικού δημιουργήθηκε σειρά σχετικών χαρτών σύμφωνα με τις βασικές αρχές και τις τεχνικές της θεματικής χαρτογραφίας. Οι χάρτες αυτοί, αφορούν:

- Το ποσοστό των μεταναστών επί συνόλου πληθυσμού ανά δήμο,
- Την κατανομή διαμενόντων αιτούντων άσυλο ανά περιφέρεια,
- Τις χώρες προέλευσης μεταναστών των θαλάσσιων αφίξεων για το 2020,
- Την ροή αφίξεων ανά τρίμηνο για το 2020,
- Και την τοποθεσία καταγραφής από το 2013 έως και το 2019.

Τα δεδομένα αυτά αναλύθηκαν και καταγράφηκαν συμπεράσματα από την οπτικοποίηση τους, που παρουσιάζουν την συμπεριφορά τους στον χώρο και τον χρόνο σε σχέση με κρίσιμους παράγοντες.

Η εργασία ολοκληρώνεται με τη συναγωγή των βασικών συμπερασμάτων που προέκυψαν συνολικά σχετικά με τις νεώτερες μεταναστευτικές ροές στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια.

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η ανάγκη για προσδιορισμό και κατανόηση της έννοιας «μεταναστευτική ροή» που καλύπτει το πρώτο μέρος της εργασίας οδήγησε στην αναζήτηση μέσα από τη βιβλιογραφία, σχετικές έρευνες καθώς και συναφείς οργανισμούς για ορισμούς που έχουν αποδοθεί και τις μεθοδολογίες ανάλυσης του φαινομένου. Στη συνέχεια και με στόχο τη διερεύνηση του θέματος ειδικά στον ελλαδικό χώρο, αναλύονται οι βασικοί λόγοι και οι παράγοντες που ωθούν και έλκουν τους μετανάστες, τα χαρακτηριστικά των ροών που προσελκύει η Ελλάδα, ενώ γίνεται και αναφορά στο χρονικό των νεότερων μεταναστευτικών ροών με σημείο αναφοράς τις αρχές του 1990. Στο σημείο αυτό γίνεται διαχωρισμός των μικτών από τα παράτυπα μεταναστευτικά ρεύματα και αναλύεται συνοπτικά το Νομοθετικό Πλαίσιο που ακολουθεί η Ελλάδα σε κάθε περίπτωση ως χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ακολουθεί η χωρική ανάλυση και η περιγραφή των διαδρομών που ακολουθούν οι μετανάστες από και προς την Ελλάδα, καθώς και η διαδικασία που ακολουθείται από την στιγμή που εισέρχονται πρόσφυγες από τα σύνορα μέχρι να οδηγηθούν στα κέντρα φιλοξενίας.

Το δεύτερο μέρος της εργασίας, αποσκοπεί στη αποτελεσματική απεικόνιση της μεταναστευτικών ροών στην Ελλάδα. Αρχικά συλλέχθηκαν δεδομένα που παρέχονται από διάφορους κρατικούς φορείς και αφορούν στατιστικές - γεωγραφικές πληροφορίες σχετικά με το φαινόμενο. Στην συνέχεια, η κύρια έμφαση δόθηκε στην χαρτογραφική απεικόνιση των στοιχείων αυτών με την βοήθεια του λογισμικού ESRI - ArcGIS Pro. Μέσα από αυτή την διαδικασία διερευνήθηκαν οι αλλαγές στις τάσεις των αφίξεων τα τελευταία 10 χρόνια. Τέλος, καταγράφηκαν τα συμπεράσματα που προέκυψαν από μελέτη που πραγματοποιήθηκε σχετικά με τις μεταναστευτικές ροές στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: Εννοιολογική προσέγγιση των μεταναστευτικών ροών

1.1. Αποσαφήνιση βασικών εννοιών μετανάστευσης

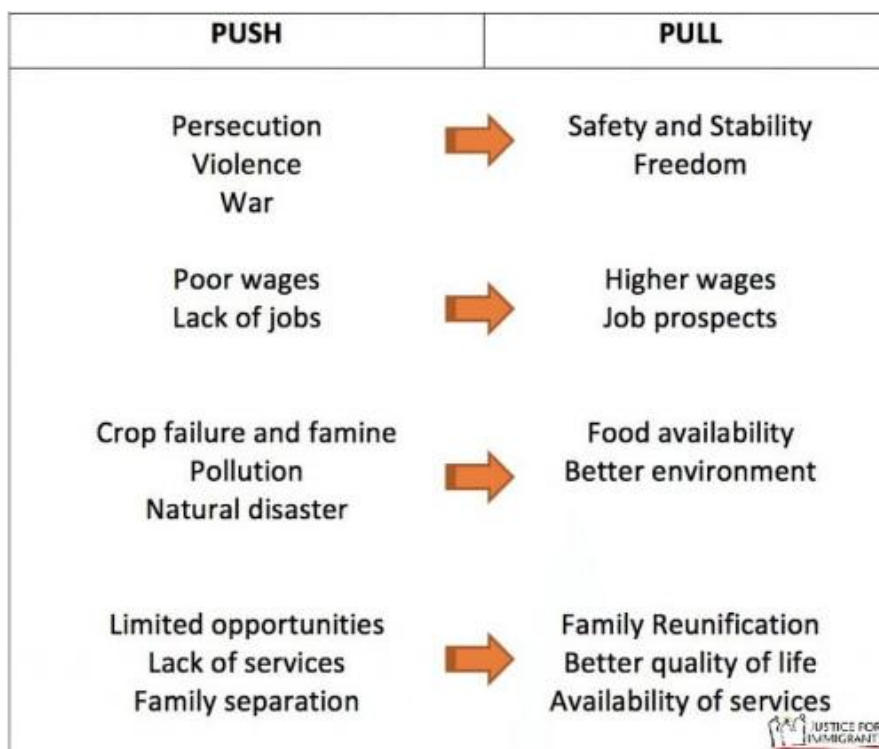
Σύμφωνα με το εγχειρίδιο για τη μέτρηση της διεθνούς μετανάστευσης που έχει δημιουργηθεί από το τμήμα των Ηνωμένων Εθνών για την Στατιστική Διεύθυνση οικονομικών και κοινωνικών υποθέσεων, ο όρος μεταναστευτικές ροές αναφέρεται στον αριθμό των ατόμων που εισέρχονται ή εξέρχονται από μία διαδεδομένη χώρα κατά της διάρκειας μιας δεδομένης χρονικής περιόδου, συνήθως ενός ημερολογιακού έτους (UNSD, 2017).

Ωστόσο, κάθε χώρα χρησιμοποιεί διαφορετικές έννοιες, ορισμούς και μεθοδολογίες συλλογής δεδομένων για την εξαγωγή στατιστικών στοιχείων που αφορούν τις μεταναστευτικές ροές. Οι ορισμοί για το ποιος χαρακτηρίζεται ως διεθνής μετανάστης, ποικίλλουν με την πάροδο του χρόνου, τόσο στην ίδια χώρα όσο και σε διαφορετικές.

Έτσι, στην Ελλάδα σύμφωνα με το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, ως μετανάστευση μπορεί να θεωρηθεί η μόνιμη ή προσωρινή μεταβολή του τόπου εγκατάστασης ενός ατόμου, μιας ομάδας ή ενός κοινωνικού συνολού. Ως φαινόμενο επομένως, η μετανάστευση σχετίζεται άμεσα με την μετακίνηση μεμονωμένων ατόμων ή/και μεγάλων ομάδων πληθυσμού τόσο στο εσωτερικό όσο και μεταξύ κρατών. Οι λόγοι που μπορούν να οδηγήσουν σε μετανάστευση, είναι οι εξής (Υπ. Μετανάστευσης και Ασύλου, 2019):

- Οικονομική και πολιτική κρίση
- Επανάσταση και πόλεμοι
- Ασύμμετρη κατανομή του παγκόσμιου πλούτου μεταξύ αναπτυσσόμενων και αναπτυγμένων χωρών
- Παγκόσμια απορρύθμιση της αγοράς εργασίας
- Ανθρωπογενείς καταστροφές

Σύμφωνα με τον Ernest Ravenstein που αναγνωρίζεται ευρέως ως ο πρώτος που ασχολήθηκε θεωρητικά με το φαινόμενο που μελετάμε, στην μετανάστευση διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο τόσο οι παράγοντες που ωθούν το άτομο να εγκαταλείψει την χώρα του, όσο και οι παράγοντες έλξης που κάνουν τον άνθρωπο να επιλέξει μια χώρα (push and pull theory). Στο παρακάτω διάγραμμα, καταγράφονται οι συγκεκριμένοι παράγοντες (R. Woldeab, 2019):

Εικόνα 1. Παράγοντες ώθησης και έλξης μεταναστευτικών ροών (Πηγή: R. Woldeab, 2019)

Ένα ακόμα κριτήριο που διαφοροποιεί την μετανάστευση είναι η χρονική περίοδος κατά την οποία πραγματοποιείται σε παραδοσιακή, σύγχρονη ή νεωτερική (Υπ. Μετανάστευσης και Ασύλου, 2019). Στην εργασία αυτή, θα ασχοληθούμε με τη νεωτερική μετανάστευση που αφορά την σύγχρονη μετανάστευση η οποία αναφέρεται στη μεταβολή του τόπου εγκατάστασης ενός ατόμου ή ενός κοινωνικού συνόλου που παρατηρήθηκε στα πλαίσια της σύγχρονης βιομηχανικής εποχής με οικονομικά αίτια. Ακόμη, συνδέεται άμεσα με την εκβιομηχάνιση και αποτελεί συνάρτηση της κοινωνικοοικονομικής ανάπτυξης που προήλθε από αυτήν. Ως εκ τούτου, οι λόγοι που υποκινούν την μετακίνηση είναι επίσης οικονομικοί.

Τέλος, σημαντική προσέγγιση στο φαινόμενο που μελετάμε, είναι μια υποκατηγορία που διακρίνει την μετανάστευση σε εσωτερική και εξωτερική. Συγκεκριμένα ως εσωτερική νοείται η μετανάστευση που πραγματοποιείται εντός των συνόρων μιας χώρας ενώ η εξωτερική, με την οποία και θα ασχοληθούμε στην εργασία, είναι εκείνη που λαμβάνει χώρα εκτός των συνόρων μιας χώρας (Υπ. Μετανάστευσης και Ασύλου, 2019).

1.2. Παράτυπα μεταναστευτικά ρεύματα

Σε αυτή την ενότητα κρίνεται σκόπιμο να αποσαφηνιστεί ο όρος «παράτυπη μετανάστευση», που πλέον είναι αναγνωρισμένος από διεθνείς οργανισμούς, πως αυτός ορίζεται και τι περιλαμβάνει. Πολλές φορές συναντάμε τον όρο αυτό και ως «παράνομη μετανάστευση» ή «λαθρομετανάστευση» (illegal immigration), όμως

σύμφωνα με την Έγερση Αρμοστέα του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, πολλοί φορείς, οργανισμοί και ερευνητές προτιμούν να χρησιμοποιούν όρους όπως «παράτυπη μετανάστευση» (irregular immigration) ή «μετανάστευση χωρίς έγγραφα» (undocumented migration), καθώς είναι επιφορτισμένοι με «ουδέτερο» περιεχόμενο (UNCHR, 2018).

Ο όρος παράτυπη μετανάστευση ή παρατύπως εισερχομένοι είναι ένας όρος ευρύτερης εμβέλειας που αναφέρεται στους μετανάστες που ταξιδεύουν μεταξύ χωρών χωρίς εγκεκριμένα ταξιδιωτικά έγγραφα και χωρίς να έχει διευκρινιστεί εάν η είσοδός τους κρίνεται παράνομη ή όχι. Λαμβάνοντας όμως υπόψη τα νομικά δικαιώματα που ενδέχεται να δικαιούνται υπό ορισμένες συνθήκες, πολλοί παράτυποι μετανάστες και αιτούντες άσυλο μπορεί τελικά να μην θεωρούνται παράτυποι μετανάστες (Hammond, 2015). Ουσιαστικά, το φαινόμενο της παράτυπης μετανάστευσης (λαθρομετανάστευσης) άρχισε να παίρνει την σημερινή του μορφή με την παραβίαση του χρόνου παραμονής σε μία χώρα. Γενικά όμως, η παράτυπη μετανάστευση αναφέρεται (Παπαγιάννης Ι., 2015):

- Σε αυτούς που διέρχονται τα σύνορα παράνομα,
- Σε εκείνους που έχουν εισέλθει νόμιμα αλλά παραμένουν μεγαλύτερο χρονικό διάστημα από αυτό που καλύπτει η βίζα ή η άδεια εργασίας τους,
- Στα μέλη οικογενειών αυτών που βρίσκονται νόμιμα σε μία χώρα αλλά το δικαίωμα παραμονής δεν έχει επεκταθεί σε όλη την οικογένεια και
- Σε αυτούς που ζητούν πολιτικό άσυλο αλλά δεν θεωρούνται πολιτικοί πρόσφυγες.

Γνωρίζοντας πως για τον υπολογισμό και την επεξεργασία των αιτήσεων ασύλου είναι απαραίτητη η επαλήθευση των ταυτοτήτων και η αξιολόγηση των λόγων εισόδου, γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι η κατάσταση περιπλέκεται όταν οι μετανάστες ταξιδεύουν στην Ευρώπη με παράτυπα μέσα διασχίζοντας τη Δυτική Αφρική, την υποσαχάρια Αφρική και τη Μέση Ανατολή για διαφορετικούς λόγους και οι διαφορές μεταξύ των εθελοντικών και των αναγκαστικών μορφών μετανάστευσης καθίστανται όλο και πιο ασαφείς. Η διαδικασία περιπλέκεται ακόμα περισσότερο όταν ορισμένοι μετανάστες επιχειρούν να υποκριθούν ότι ανήκουν σε συγκεκριμένες εθνικότητες στις οποίες παρέχονται καλύτερες συνθήκες προστασίας όπως π.χ. σήμερα των Σύριων και των Σομαλών (Hammond, 2015). Επομένως, κατανοούμε πως ο αριθμός των ατόμων που διασχίζουν τα σύνορα χωρίς να γίνουν αντιληπτοί δεν μπορεί να είναι γνωστός και σαφής, οπότε η ακρίβεια των αφίξεων σχετίζεται με το πόσο αποτελεσματικές θα φανούν οι επιχειρήσεις επιτήρησης. Αναφορικά με τα θαλάσσια σύνορα, η επίβλεψη είναι σχετικά ακριβής, εν αντιθέσει με τα χερσαία όπου δεν διατίθενται εξειλιγμένοι μηχανισμοί επιτήρησης και έτσι οι μη ανιχνεύσιμες παραβιάσεις ενδέχεται να είναι περισσότερες. Οι καταγραφές, αφορούν μόνο τον αριθμό των συνοριακών διελεύσεων και όχι τον αριθμό των ατόμων, με αποτέλεσμα τα ίδια άτομα να καταγράφονται περισσότερες φορές δημιουργώντας έτσι μεγάλες αποκλίσεις. Για την άτυπη αυτή μετανάστευση στην Ευρώπη, υπάρχουν δύο ευρέως χρησιμοποιούμενες πηγές δεδομένων. Η μία αφορά τα τριμηνιαία στοιχεία της

FRONTEX σχετικά με την αντίχρευση παράνομων διελύσεων στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ και η άλλη σχετίζεται με τον συνολικό αριθμό αιτήσεων ασύλου στην Ευρωπαϊκή Ένωση (Ανεστόπουλος Θ., 2017).

Με βάση επίσημα στοιχεία των ελληνικών αρχών (Αστυνομίας και Λιμενικού), οι συλληφθέντες για παράτυπη είσοδο και διαμονή στην Ελλάδα κατά το 2011 ανήλθαν σε 99.368 (132.524 το 2010, 126.145 το 2009, 146.337 το 2008, 112.364 το 2007, 95.239 το 2006, ενώ το 2005 ήταν 66.351) (UNCHR, 2017). Ωστόσο, οι αριθμοί αυτοί δεν μπορούν να αποδώσουν με ακρίβεια τον αριθμό των εισελθόντων παράτυπα κάθε χρόνο, αφού:

(α) συμπεριλαμβάνουν συλλήψεις που έγιναν και στο εσωτερικό της χώρας και επομένως αφορούν και άτομα που είχαν εισέλθει τα προηγούμενα χρόνια και

(β) δεν συμπεριλαμβάνουν όσους εισήλθαν χωρίς να εντοπισθούν και να συλληφθούν από τις αρχές.

Σύμφωνα πάντως με στοιχεία του FRONTEX, το 90% των συλλήψεων σε όλη την Ε.Ε. κατά το 2010 λόγω έλλειψης νομιμοποιητικών εγγράφων, έλαβε χώρα στην Ελλάδα (Υπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες – Γραφείο Ελλάδας Συμβολή στο διάλογο για το μεταναστευτικό και το άσυλο, 2017).

Τέλος, αξίζει να σημειωθεί ότι η παράτυπη μετανάστευση δεν είναι μια μόνιμη κατάσταση, από την άποψη πως ένας μετανάστης μπορεί να έχει διασχίσει παράτυπα τα σύνορα ενός κράτους, αλλά το καθεστώς του να αλλάξει εάν υποβάλλει και εγκριθεί η αίτηση ασύλου. Αντίστροφα, εάν απορριφθεί η αίτησή του να περάσει σε καθεστώς παρατυπίας στην περίπτωση που συνεχίσει να μένει στην χώρα.

1.3. Μικτές μεταναστευτικές ροές

Η πρόταση της Ύπατης Αρμοστείας είναι να γίνεται αναφορά σε «πρόσφυγες και μετανάστες» όταν πρόκειται για μικτές ομάδες ανθρώπων εν κινήσει. Αυτός είναι ο καλύτερος τρόπος για να καταστεί δυνατή η αναγνώριση ότι όλοι οι άνθρωποι εν κινήσει έχουν ανθρώπινα δικαιώματα που πρέπει να τυγχάνουν σεβασμού, προστασίας και εφαρμογής και ότι οι πρόσφυγες και οι αιτούντες άσυλο έχουν ιδιαίτερες ανάγκες και δικαιώματα, τα οποία προστατεύονται από ένα συγκεκριμένο νομικό πλαίσιο (UNCHR, 2017). Ωστόσο, στα πλαίσια των «μικτών μεταναστευτικών ροών», οι έννοιες του μετανάστη και του πρόσφυγα δεν είναι πάντοτε σαφείς και διακριτές, όμως κάθε κατηγορία απαιτεί διαφορετική αντιμετώπιση, αφού όταν συγχέονται οδηγούν σε προβλήματα και για τους δύο πληθυσμούς (Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή της Ελλάδος, 2017).

Αποσαφηνίζοντας, σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες οι ορισμοί που περιγράφουν τους Πρόσφυγες και τους Μετανάστες είναι (UNCHR, 2017):

- **Πρόσφυγες** είναι τα άτομα που αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τη χώρα καταγωγής τους ή συνήθους διαμονής τους (στην περίπτωση των ανιθαγενών), εξαιτίας δικαιολογημένου φόβου δίωξης, για λόγους που σχετίζονται με τις πολιτικές τους πεποιθήσεις, την εθνική ή φυλετική τους προέλευση, τη θρησκεία τους, ή με το ότι ανήκουν σε μια ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα. Για τους παραπάνω λόγους, δικαιούνται άσυλο και διεθνή προστασία στη χώρα όπου καταφεύγουν. Στην ευρύτερη έννοια των δικαιούχων διεθνούς προστασίας, συμπεριλαμβάνονται και τα άτομα τα οποία, χωρίς τον παραπάνω φόβο δίωξης, κινδυνεύουν να υποστούν σοβαρή βλάβη, λόγω ένοπλων συρράξεων ή γενικευμένης βίας. Χαρακτηριστικό και των δυο περιπτώσεων είναι ότι οι πρόσφυγες δεν μπορούν να απολαύσουν προστασίας στη χώρα καταγωγής ή συνήθους διαμονής τους.

Στο καθεστώς των προσφύγων, συγκαταλέγονται και οι αιτούντες άσυλο. Δηλαδή οι αλλοδαποί ή ανιθαγενείς που δηλώνουν προφορικά ή γραπτά σε οποιαδήποτε αρμόδια κρατική αρχή ότι ζητούν είτε άσυλο ή να μην απελαθούν εξαιτίας του φόβου δίωξης λόγω φυλής, θρησκείας, εθνικότητας και συμμετοχής σε ιδιαίτερη κοινωνική ομάδα ή πολιτικών πεποιθήσεων. Ακόμα, η ανάγκη για άσυλο μπορεί να προέρχεται από τον κίνδυνο πιθανής σοβαρής βλάβης στην χώρα καταγωγής ή προηγούμενης διαμονής τους, ιδίως γιατί κινδυνεύουν με θανατική ποινή ή εκτέλεση, με βασανιστήρια ή απάνθρωπη μεταχείριση λόγω διεθνούς ή εμφύλιας σύρραξης (Υπ. Μετανάστευσης και Ασύλου, 2019).

- **Μετανάστες** είναι τα άτομα που εγκαταλείπουν τη χώρα καταγωγής τους προσβλέποντας σε καλύτερες συνθήκες εργασίας και γενικά διαβίωσης, στις χώρες τελικού προορισμού τους. Αν και ολοένα περισσότερο σήμερα οι λόγοι του ξεριζωμού είναι αναγκαστικοί, παρά αποτέλεσμα «ελεύθερης επιλογής» (ιδιαίτερα σε περιπτώσεις φυσικών ή περιβαλλοντικών καταστροφών ή απόλυτης φτώχειας), οι μετανάστες έχουν καταρχήν τη δυνατότητα να επιστρέψουν στην πατρίδα τους όποτε το θελήσουν, σε αντίθεση με τους πρόσφυγες.

Η διάκριση των δύο κατηγοριών εξακολουθεί να έχει νόημα και μεγάλη σημασία, δεδομένου ότι οι πρόσφυγες, ελλείψει εθνικής προστασίας, προστατεύονται από τη Σύμβαση της Γενεύης του 1951 για το Καθεστώς των Προσφύγων και άλλα διεθνή και ευρωπαϊκά κείμενα. Στο δικαίωμά τους να ζητήσουν άσυλο αποτελεί βασική αρχή της Οικουμενικής Διακήρυξης των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων. Επομένως, η χορήγηση ασύλου δεν αποτελεί πράξη «φιλανθρωπίας» ούτε εναπόκειται στη διακριτική ευχέρεια της Ελλάδας, αλλά υποχρέωσή της με βάση τις διεθνείς συνθήκες, την ευρωπαϊκή και την ελληνική νομοθεσία (Οικονομική και κοινωνική επιτροπή της Ελλάδος, 2017).

Οι «μικτές μεταναστευτικές ροές» έχουν σημειώσει κατακόρυφη αύξηση τα τελευταία χρόνια, ιδιαίτερα από το 2006 και μετά. Συγκεκριμένα, οι καταγραφές των μεταναστευτικών ροών σύμφωνα με την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες είναι οι εξής:

Έτος	Χερσαίες αφίξεις	Θαλάσσιες αφίξεις
2020	9.714	5.982
2019	59.726	14.887
2018	32.494	18.014
2017	29.718	6.592
2016	173.450	3.784
2015	856.723	4.907
2014	41.038	2.280

Πίνακας 1. Καταγραφή αφίξεων μεταναστευτικών ροών (Πηγή: Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ, 2021)

1.4. Το χρονικό των νεότερων μεταναστευτικών ροών στην Ελλάδα

Η Ελλάδα, στις αρχές τις δεκαετίας του 1990, μετατρέπεται από χώρα εξόδου που ήταν μέχρι τότε σε χώρα εισόδου μεταναστών. Αυτό οφείλεται σε μεγάλο βαθμό στο γεγονός ότι η Ελλάδα ήταν μια χώρα οικονομικά ανεπτυγμένη με υψηλά ημερομίσθια και κοινωνικοπολιτική σταθερότητα (Υπ. Μετανάστευσης και Ασύλου, 2019). Η οικονομία της Ελλάδας εκείνη την εποχή βασίζεται στον τουρισμό, την γεωργία και τις κατασκευές, ενώ παράλληλα η παραοικονομία προσφέρει ευκαιρίες απασχόλησης στους συνεχώς αυξανόμενους αριθμούς μεταναστών. Επίσης, η βελτίωση των οικονομικών συνθηκών (όπως οι αυξήσεις μισθών) καθώς και η αλλαγή των κοινωνικών και εργασιακών αναγκών (όπως η αύξηση του αριθμού των γυναικών που εισέρχονταν στην αγορά εργασίας και η γήρανση της ελληνικής κοινωνίας και η συναφής αύξηση της ανάγκης για φροντίδα στο σπίτι για τους ηλικιωμένους γονείς και τα παιδιά), λειτούργησε σαν ισχυρός παράγοντας έλξης για την απασχόληση μεταναστών, ιδιαίτερα σε αδήλωτη εργασία υπηρεσιών φροντίδας και καθαρισμού (Τάρλα Ε, 2016).

Παράλληλα, η γεωγραφική θέση της Ελλάδας επιτρέπει την εύκολη πρόσβαση των γειτονικών λαών από στεριά και θάλασσα και είναι αυτή που διαδραμάτισε επίσης καθοριστικό ρόλο για την επιλογή των μεταναστών, αφού αποτελεί το φυσικό σύνορο της Ευρώπης και το πέρασμα από την Ανατολή στη Δύση και αντίστροφα (Γούναρη Α., 2020). Ειδικά με την κατάρρευση του κομμουνισμού, η διάλυση της Ένωσης των Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών το 1991 καθώς και το άνοιγμα των ελληνικών συνόρων τον Απρίλιο του 1992 στους Βορειοηπειρώτες της Αλβανίας, δημιούργησαν μεγάλη εισροή μεταναστών στην χώρα, από τα βόρεια.

Η ξαφνική αύξηση της εισροής μεταναστών ήταν ένα αιφνίδιο φαινόμενο, τόσο για την κυβέρνηση, όσο και για τον γηγενή πληθυσμό. Μέχρι το δεύτερο μισό της

δεκαετίας του 1990, το κύριο μέσο της μεταναστευτικής πολιτικής αποτελείτο από μέτρα νομιμοποίησης και από μια αυξανόμενη έμφαση στους συνοριακούς ελέγχους. Θέματα ένταξης των μεταναστών, συμπεριλαμβανομένης της πολιτογράφησης και της απόκτησης της ιθαγένειας για την αυξανόμενη δεύτερη γενιά μεταναστών στην Ελλάδα, άρχισαν να απασχολούν την μεταναστευτική πολιτική μόλις στα μέσα της δεκαετίας του 2000. Όμως, το ξέσπασμα της ελληνικής οικονομικής κρίσης στα μέσα του 2009 και τα σοβαρά μέτρα λιτότητας, που την ακολούθησαν, άλλαξαν δραματικά τις συνθήκες σε ολόκληρη τη χώρα και αναπόφευκτα επηρέασαν βαθιά το τοπίο της μεταναστευτικής πολιτικής στην Ελλάδα τα αμέσως επόμενα χρόνια. Ειδικότερα, το 2012 ήταν μια χρονιά που η εισροή παρατύπων εισερχομένων μεταναστών εντάθηκε (Τάρλα Ε, 2016).

Ωστόσο, η καταγραφή και ο υπολογισμός του συνολικού αριθμού των μεταναστών στην Ελλάδα δεν είναι μια εύκολη υπόθεση λόγω των ιδιαιτεροτήτων της μετανάστευσης ως κοινωνικού φαινομένου. Η είσοδος του μεγαλύτερου αριθμού των μεταναστών έγινε παράτυπα, όπως ήταν για το μεγαλύτερο χρονικό διάστημα η εργασία και η παραμονή τους (Ελληνική Αστυνομία – Υπ. Προστασίας τους Πολίτη, 2017).

Συγκεκριμένα, κατά την τελευταία δεκαετία, και ιδιαίτερα από το 2007, η Ελλάδα βρίσκεται αντιμέτωπη με σημαντικές μεταναστευτικές πιέσεις τόσο από τους παράνομους μετανάστες όσο και από τους αιτούντες άσυλο από την Ασία και την Αφρική, που φτάνουν στην Ελλάδα μέσω Τουρκίας. Ενώ μέχρι το 2009 η προτιμώμενη οδός ήταν να διασχίσει κανείς σε πολύ σύντομο χρόνο τα στενά μεταξύ των τουρκικών ακτών και των ελληνικών νησιών του Αιγαίου, από τότε, οι διαδρομές έχουν αλλάξει. Ο σημαντικότερος όγκος της παράνομης μετανάστευσης και των αιτούντων άσυλο φθάνουν μέσω των χερσαίων ελληνοτουρκικών συνόρων στη βορειοανατολική γωνιά της Ελλάδας κατά μήκος του ποταμού Έβρου, και μέσω των νησιών, συγκεκριμένα, στη Λέσβο, στη Ρόδο, τη Σάμο, τη Χίο, την Κω και σε άλλα νησιά. Το φαινόμενο αυτό εκτείνεται σε όλο τον κόσμο, καθώς στις 30 Αυγούστου του 2016 έγινε η μαζικότερη εισροή μεταναστών στην Ευρώπη. Σχεδόν 3.000 μετανάστες διασώθηκαν ανοιχτά της Σικελίας σε 30 διαφορετικές αποστολές σύμφωνα με το λιμενικό σώμα της Ιταλίας (Τάρλα Ε, 2016).

Σύμφωνα με τον Διεθνή Οργανισμό Μετανάστευσης, η έντονη δυναμική αυτών των διαδρομών εξαρτάται κυρίως από τη έκρυθμη κατάσταση με την συνεχή πολιτική ανασφάλεια και τους πολέμους που διαδραματίζονται σε διάφορα μέρη όπως το Αφγανιστάν, το Πακιστάν, το Ιράκ, τη Σομαλία και πιο πρόσφατα, στη Συρία. Στην μαζική αυτή μετακίνηση συντελούν ακόμα τα ακραία καιρικά φαινόμενα και τα συνολικά ψηλά επίπεδα της φτώχειας σε άλλα μέρη της Ασίας και της Αφρικής όπως το Μπαγκλαντές, αλλά και σε χώρες της Δυτικής Αφρικής (Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης, 2020).

Έτσι, οι εισροές αλλοδαπών στην Ελλάδα συνεχίζονται, αλλά με αρκετές διαφοροποιήσεις σε σχέση με τα προηγούμενα έτη. Τα νέα αυτά μαζικά ρεύματα φυγής, παρόλο που δεν είχαν στόχο να εγκατασταθούν στην χώρα μας, αλλά να μεταφερθούν σε κάποια άλλη χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ανήκουν σε ένα μικρό ποσοστό που καταθέτουν αίτηση ασύλου (Κοτζαμάνης Β. και Κουρκούλη Α., 2016).

1.5. Το Νομικό πλαίσιο των μεταναστευτικών ροών που ακολούθησε η Ελλάδα

Η Ελλάδα, ως μέλος της ΕΕ ακολουθεί όλες τις νομικές εξελίξεις που αφορούν την μετανάστευση και τη διαδικασία ασύλου. Στην εργασία αυτή, θα αναφερθεί το νομοθετικό πλαίσιο που εφαρμόστηκε τη νεότερη περίοδο των μεταναστευτικών ροών, δηλαδή από το 1990 έως και σήμερα.

Αναλυτικότερα, το 1990 υπογράφηκε η Σύμβαση του Δουβλίνου (Δουβλίνο Ι) ανάμεσα σε δώδεκα συμβαλλόμενα κράτη μέλη της ΕΕ. Η Σύμβαση του Δουβλίνου με το νόμο Ν.1975/1991 είχε τίτλο «Είσοδος – έξοδος, παραμονή, εργασία, απέλαση αλλοδαπών, διαδικασία αναγνώρισης αλλοδαπών προσφύγων και άλλες διατάξεις» και τέθηκε σε εφαρμογή από την ελληνική ένομη τάξη. Σκοπός αυτής της Σύμβασης ήταν να μειωθούν οι μετακινήσεις των αιτούντων άσυλο εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης και να αποφευχθούν αιτήματα για την χώρα προτίμησης κάθε αιτούντος. Στα πλαίσια της Σύμβασης, τα κράτη αναγνώρισαν την σημασία του δικαιώματος στο άσυλο, υποστηρίζοντας όμως πως ο αιτών έχει απλώς το δικαίωμα να αναζητά διεθνή προστασία και όχι να εκφράζει συγκεκριμένη προτίμηση ως προς την χώρα που θα του παρέχει αυτή την προστασία (Σουλτανή Ο. 2018). Ενώ, καθιστά την είσοδο και εγκατάσταση ξένων στη χώρα με σκοπό την εργασία σχεδόν ανέφικτη. Παράλληλα, η Σύμβαση αυτή αποσκοπεί στην προσαρμογή των εθνικών πολιτικών για τη μετανάστευση, στη μεταναστευτική πολιτική που ακολουθούσαν οι χώρες της Δυτικής Ευρώπης (Μπάγκαβος Χ, Παπαδοπούλου Δ., 2006). Στην πράξη, η διαδικασία ασύλου αντιμετωπιζόταν παράλληλα με την μετανάστευση και κυρίως την παράτυπη.

Παρόλο που ο προηγούμενος νόμος ήταν αυστηρός, μετά το 2000 καταγράφεται αύξηση στον αριθμό των προσφύγων και μεταναστών που εισέρχονται στην Ευρώπη μέσω της Ελλάδας. Η εισροή, κυρίως γινόταν μέσω των χερσαίων συνόρων στα βόρεια της χώρας και πιο συγκεκριμένα στον Έβρο ενισχύοντας την παράτυπη εισροή (Μπουρλούμη Ε., 2016). Το γεγονός αυτό δημιούργησε την ανάγκη για αντιμετώπιση του ζητήματος, αναγνωρίζοντας ότι οι μετανάστες συμβάλουν στην οικονομία και την κοινωνία. Έτσι, το 2001 υπογράφηκε ο νόμος Ν.2910/2001 με τίτλο «Είσοδος και παραμονή αλλοδαπών στην Ελληνική Επικράτεια, κτήση της Ελληνικής Ιθαγένειας με πολιτογράφηση και άλλες διατάξεις» (Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας, 2001). Ο νόμος αυτός, μετέφερε την μεταναστευτική πολιτική από το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης στο Υπουργείο Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης. Ο απαιτούμενος χρόνος διαμονής του μετανάστη για το δικαίωμα στην οικογενειακή επανασύνδεση μειώθηκε από 15 σε 2 έτη, οι ανήλικοι μετανάστες απέκτησαν δικαίωμα στην υποχρεωτική εκπαίδευση και κατοχυρώθηκε η πρόσβαση των μεταναστών στο σύστημα δικαιοσύνης και κοινωνικής προστασίας. Τέλος, με αυτό το νόμο ρυθμίστηκε η πολιτογράφηση (Καλοφωλιάς Κ., 2011).

Ακολουθεί ο νόμος Ν.3386/2005 με τίτλο «Είσοδος, διαμονή και κοινωνική ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών στην Ελληνική επικράτεια», ο οποίος θεωρείται βασικό νομοθέτημα της ελληνικής μεταναστευτικής πολιτικής (Τράπεζα Πληροφοριών

Νομοθεσίας, 2005). Με τον νέο νόμο μειώθηκε η γραφειοκρατία, ενοποιώντας την άδεια εργασίας και διαμονής μεταναστών σε ένα έγγραφο και έγινε προσπάθεια νομιμοποίησης παράτυπων μεταναστών. Παράλληλα προβλέπονται ποινικές, οικονομικές και διοικητικές κυρώσεις σε όσους παρέχουν υπηρεσίες σε παράνομους μετανάστες/υπηκόους τρίτων χωρών (Καλοφωλιάς Κ., 2011).

Τα επόμενα χρόνια υπογράφηκαν οι νομοί Ν.3536/2007 με τίτλο «Ειδικές ρυθμίσεις θεμάτων μεταναστευτικής πολιτικής και λοιπών ζητημάτων αρμοδιότητας Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης» και Ν.3838/2010 με τίτλο «Σύγχρονες διατάξεις για την Ελληνική Ιθαγένεια και την πολιτική συμμετοχή ομογενών και νομίμως διαμενόντων μεταναστών και άλλες ρυθμίσεις» (Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας, 2007 και 2010). Με τον πρώτο νόμο διευκολύνθηκε η εξαγορά του 20% των ενσήμων των μεταναστών για την ανανέωση της άδειας παραμονής τους και η νομιμοποίηση των παιδιών των μεταναστών που φοιτούν στην πρωτοβάθμια ή δευτεροβάθμια εκπαίδευση. Ενώ με τον δεύτερο νόμο τα παιδιά των μεταναστών με την γέννησή τους αποκτούν την ελληνική ιθαγένεια, με προϋπόθεση ότι οι δύο γονείς διαμένουν στην Ελλάδα μόνιμα και νόμιμα για 5 συνεχόμενα έτη. Τέλος, οι αλλοδαποί οι οποίοι επιθυμούν την πολιτογράφηση ως Έλληνες θα πρέπει να διαμένουν νόμιμα για επτά συνεχόμενα έτη, να έχουν λευκό ποινικό μητρώο, γνώση ελληνικών, ομαλή ένταξη στην οικονομική και κοινωνική ζωή αλλά και εξοικείωση με τους θεσμούς του πολιτεύματος (Καλοφωλιάς Κ., 2011).

Η μεταναστευτική πολιτική που ξεκίνησε το 2010, με την κατάθεση στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή Εθνικού Σχεδίου Δράσης για το άσυλο και τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών, το οποίο η χώρα επικαιροποίησε τον Ιανουάριο του 2013, ήταν σημαντικότερη και πιο ουσιαστική από την προηγούμενη. Συγκεκριμένα, το Εθνικό Σχέδιο Δράσης περιλάμβανε περιγραφή των προγραμματισμένων δράσεων της κυβέρνησης για τα θέματα πρώτης υποδοχής, το νέο σύστημα ασύλου, τα προαναχωρησιακά κέντρα κράτησης, τις επιστροφές και τον έλεγχο των συνόρων. (Υπ. Μετανάστευσης Πολιτικής, 2018). Σε αυτό το πλαίσιο τον Νοέμβριο του 2010 υιοθετήθηκε το Προεδρικό Διάταγμα (ΠΔ) 114/201044, με το οποίο ρυθμίστηκε η μεταβατική διαδικασία ασύλου στην Ελλάδα. Το ΠΔ114/2010 αντικατέστησε το παλαιότερο ΠΔ90/2008 και κατήργησε το ΠΔ81/2009 που είχε δεχθεί κριτική τόσο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή όσο και από την Ύπατη Αρμοστεία και άλλους ευρωπαϊκούς φορείς, για τη μη τήρηση και εφαρμογή των διεθνών και ευρωπαϊκών προτύπων (Σουλτανή Ο. 2018).

Στην συνέχεια, τον Ιανουάριο του 2011, με σκοπό την αναμόρφωση του συστήματος ασύλου στην Ελλάδα, υιοθετήθηκε ο νόμος Ν.3907/2011 με τίτλο «Ίδρυση Υπηρεσίας Ασύλου και Υπηρεσίας Πρώτης Υποδοχής, προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας προς τις διατάξεις της Οδηγίας 2008/115/ΕΚ» (Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας, 2008), που προβλέπει τη δημιουργία αυτοτελούς Υπηρεσίας Ασύλου. Ενώ ταυτόχρονα, περιλαμβάνει ένα σύστημα υποδοχής και διαπίστωσης του «προφίλ» και των αναγκών όσων εισέρχονται στην Ελλάδα χωρίς τις νόμιμες διατυπώσεις, συμπεριλαμβανομένων και ατόμων που επιθυμούν να ζητήσουν άσυλο. Ο νόμος αυτός όμως αντικαταστάθηκε από τον Ν.4375/2016 και αφορά την

οργάνωση και λειτουργία της Υπηρεσίας Ασύλου, της Αρχής Προσφυγών και της Υπηρεσίας Υποδοχής και Ταυτοποίησης καθώς και την προσαρμογή της ελληνικής νομοθεσίας στη χορήγηση και ανάκληση του καθεστώτος διεθνούς προστασίας και την εργασία των δικαιούχων (Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας, 2016).

Ύστερα από ορισμένες τροποποιήσεις, εφαρμόστηκε ο Ν.4485/2017 που σκοπό έχει τη νομιμοποίηση, την κοινωνική ένταξη των προσφύγων και των μεταναστών και την απόδοση ελληνικής υπηκοότητας στα παιδιά αυτών που γεννήθηκαν στην Ελλάδα. Ο έλεγχος της ανασφάλιστης και αδήλωτης εργασίας, τα κοινωνικά δικαιώματα και η ορθότερη πρόσβαση των υπηκόων τρίτων χωρών στην διαδικασία αιτήματος ασύλου, προβλέπονται επίσης από το σχέδιο αυτό. Ακολουθεί ο Ν.4540/2018 που αφορά τις προϋποθέσεις εισόδου και διαμονής υπηκόων τρίτων χωρών στο πλαίσιο της ενδοεταρικής μετάθεσης καθώς και στις διαδικασίες ασύλου (Σουλτανή Ο. 2018).

Στον πίνακα που ακολουθεί αναφέρονται συνοπτικά σημαντικές συνθήκες που άλλαξαν την μεταναστευτική πολιτική της ΕΕ και κατ'επέκταση της Ελλάδας:

<u>Σημαντικές συνθήκες για την μεταναστευτική πολιτική στην Ευρώπη</u>	
1986: Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη	Έναρξη στενότερης συνεργασίας των κρατών – μελών στους τομείς του ασύλου και της μετανάστευσης
1985, 1990: Συνθήκη Schengen I και II	Κατάργηση ελέγχων στα εσωτερικά σύνορα του χώρου Schengen. Καλύπτει τους τομείς των θεωρήσεων, του ασύλου, του ελέγχου των εξωτερικών συνόρων αλλά και της αστυνομικής και δικαστικής συνεργασίας σε ποινικές υποθέσεις.
1990: Σύμβαση του Δουβλίνου	Προσδιορίζει το εκάστοτε αρμόδιο κράτος- μέλος για τον έλεγχο της αίτησης ασύλου που υποβλήθηκε σε ένα κράτος – μέλος των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.
1992: Συνθήκη του Maastricht	Η πολιτική ασύλου και μετανάστευσης τοποθετείται στον τρίτο πυλώνα υπό τον τίτλο «Συνεργασία στους τομείς της Δικαιοσύνης και των Εσωτερικών Υποθέσεων».
1999: Συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου του Τάμπερε – Συνθήκη του Amsterdam	Άξονες για μια κοινή πολιτική ασύλου και μετανάστευση: - Κοινό ευρωπαϊκό σύστημα χορήγησης ασύλου

	<ul style="list-style-type: none"> - Δίκαιη μεταχείριση των υπηκόων τρίτων χωρών - Διαχείριση των μεταναστευτικών ροών
2009: Συνθήκη της Λισαβόνας	<p>Δημιουργία ενός κοινού συστήματος που περιλαμβάνει ενιαίο καθεστώς και ενιαίες διαδικασίες:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Ασύλου - Επικουρικής προστασίας - Σύστημα προσωρινής προστασίας - Διαδικασίες για την χορήγηση και ανάκληση του ενιαίου ασύλου - Κριτήρια και μηχανισμούς για τον προσδιορισμό του κράτους που είναι υπεύθυνο για την εξέταση της αίτησης - Προδιαγραφές για τις συνθήκες υποδοχής - Σύμπραξη και συνεργασία με τρίτες χώρες
2018: Διακήρυξη της Νέας Υόρκης για τους πρόσφυγες και τους μετανάστες. Παγκόσμιο Σύμφωνο για τους Πρόσφυγες.	<p>Ελάφρυνση της πίεσης στις χώρες υποδοχής, την ενίσχυση της αυτάρκειας των προσφύγων, τη διεύρυνση της πρόσβασης σε λύσεις τρίτων χωρών και τη βελτίωση των συνθηκών που επικρατούν στις χώρες προέλευσης</p>

1.5.1. Αποτελεσματικότητα νομικού πλαισίου στην Ελλάδα

Παρόλο που έγινε ένα ουσιαστικό βήμα μέσα από την υλοποίηση του Εθνικού Σχεδίου Δράσης για να λυθεί το προσφυγικό και μεταναστευτικό πρόβλημα, πρακτικά αυτό θεωρήθηκε ανεπαρκές στο να καλύψει τις ανάγκες που δημιουργούνται με τις συνεχώς αυξανόμενες ροές από τα θαλάσσια σύνορα της χώρας και κυρίως από την Τουρκία, με συνέπεια τα ελληνικά νησιά να μην μπορούν να ανταπεξέλθουν στην αντιμετώπιση του φαινομένου (Παπαστεφάνου Β., 2016). Οι μετανάστες και οι πρόσφυγες είναι εγκλωβισμένοι στα κέντρα υποδοχής και κράτησης (hot spots), ενώ η χώρα φαίνεται να αναλαμβάνει ένα έργο πολύ μεγαλύτερο από τις οικονομικές της δυνατότητες. Αυτό συνεπάγεται τόσο τις ελλείψεις σε συνθήκες ποιοτικής διαβίωσης στους χώρους υποδοχής και κράτησης, όσο και την αδυναμία πρακτικής εξέτασης του ασύλου λόγω έλλειψης προσωπικού σε υπηρεσίες όπως την Υπηρεσία Ασύλου και

την Υπηρεσία Υποδοχής και Ταυτοποίησης ώστε να εξυπηρετεί ικανοποιητικά τους πρόσφυγες και τους μετανάστες (Σουλτανή Ο. 2018). Η χώρα δέχθηκε διεθνή κατακραυγή για φαινόμενα όπως αυτό της Ειδομένης το 2016 όπου στη συγκεκριμένη περιοχή είχε αναπτυχθεί ο μεγαλύτερος άτυπος προσφυγικός καταυλισμός στα Βαλκάνια, που κατά την περίοδο αιχμής του έφτασε να φιλοξενεί 15.000 άτομα (Παπαστεφάνου Β., 2016).

Η ΕΕ αντιλαμβανόμενη τον τεράστιο κίνδυνο που προέκυψε από αυτό το μεταναστευτικό κύμα, προχώρησε σε συμφωνία με την Τουρκία για την αναχαίτηση των καθημερινών προσφυγικών ροών. Έτσι η ΕΕ ενίσχυσε οικονομικά την Τουρκία προκειμένου να αναλάβει να συγγραφήσει στο έδαφός της αυτά τα μεταναστευτικά κύματα. Παράλληλα, η ΕΕ ενισχύει το ρόλο και το έργο της Frontex τόσο στο Αιγαίο όσο και γενικότερα στα ελληνικά σύνορα (Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016).

Η κατάσταση όμως αυτή συνεχίστηκε με αποτέλεσμα η Ελλάδα να ζητά μεγαλύτερη πρακτική βοήθεια από την Frontex. Για τον λόγο αυτόν οργανώθηκε μια νέα επιχείρηση ταχείας επέμβασης που καλύπτει το Αιγαίο και τα ελληνοβουλγαρικά σύνορα, με την ονομασία «Ποσειδών» και αποτελούνταν από 15 πλοία και 293 συνοριοφύλακες (FIDH – MIGREUROPE, 2016). Το εγχείρημα διεξάγεται σε έξι νησιά, με την Λέσβο που αντιμετωπίζει το μεγαλύτερο μεταναστευτικό κύμα να φυλάγεται από 272 συνοριοφύλακες. Ακολούθησε η Χίος με 94, η Κως με 45, η Λέρος με 40 και η Σάμος με 73 συνοριοφύλακες. Ενώ συγχρόνως στο Καστελόριζο τοποθετήθηκε πλωτό σκάφος. Η Ελληνική πλευρά μετέχει με 22 οχήματα. Η επιχείρηση αυτή χρησιμοποίησε 520 συνοριοφύλακες, εμπειρογνώμονες και διερμηνείς που έκαναν τις καταγραφές, ελέγχουν τα εισερχόμενα άτομα, εντοπίζουν τα πλαστά έγγραφα και κυρίως περιπολούν τις περιοχές (Η Καθημερινή, 2015).

Ύστερα από το κίνδυνο που αντιμετώπισαν χιλιάδες πρόσφυγες και μετανάστες διασχίζοντας την Μεσόγειο, αποφασίστηκε από τα κράτη μέλη της ΕΕ πως το ζήτημα πρέπει να αντιμετωπιστεί μαζικά και όχι μεμονωμένα από τις χώρες που δέχονται τις πιέσεις των μεταναστών.

Έτσι, ζητήθηκε από την Ελλάδα μέσω της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η άμεση μεταρρύθμιση του ελληνικού συστήματος ασύλου. Ο Έλληνας Επίτροπος Μεταναστευτικής Πολιτικής, Δημήτριος Αβραμόπουλος, το 2018 έκανε έκκληση στα ευρωπαϊκά κράτη για υποδοχή περισσότερων μεταναστών από τη Β. Αφρική στο πλαίσιο νέου προγράμματος μετεγκατάστασης, ενώ τα κράτη μέλη προσφέρουν 50.000 θέσεις (Σουλτανή Ο. 2018).

1.6. Φορείς καταγραφής μεταναστών

Η καταγραφή όλων των στοιχείων που αφορούν την διέλευση των μεταναστών και προσφύγων από τα σύνορα συγκαταλέγεται στις αρμοδιότητες της εκάστοτε υπηρεσίας σύλληψης. Ανάλογα με την γεωγραφία των συνόρων, οι υπηρεσίες σύλληψης διαφέρουν. Στα χερσαία σύνορα αρμόδια είναι η ΕΛ.ΑΣ., ενώ στα θαλάσσια το Λιμενικό. Πιο αναλυτικά, έως το 2015 που η προσφυγική κρίση έφτασε στο ζενίθ της με πάνω από 900.000 εισερχομένους στην Ελλάδα, η FRONTEX που

είναι ο Οργανισμός Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής, είχε βοηθητικό χαρακτήρα στις επιχειρήσεις (Ευρωπαϊκή Ένωση, 2016). Η παρουσίαση των στοιχείων των συλληφθέντων χαρακτηριζόταν από μια πρόχειρη καταγραφή τους κατά τη στιγμή της σύλληψης πριν τους παραδώσουν στις αρμόδιες αρχές. Πλέον όμως, η υπηρεσία έχει αναβαθμιστεί σχετικά με την φύλαξη των συνόρων και αναμένεται να προχωρήσει στη δημιουργία μιας βάσης δεδομένων των συλληφθέντων. Αυτό θα διευκολύνει τόσο την χρήση των στοιχείων από την υπηρεσία, όσο και την έκδοση στατιστικών στοιχείων σε συνδυασμό με την Ευρωπαϊκή Βάση Μεταναστευτικών Ροών που χρησιμεύει στις αρμόδιες επιτροπές. Το σύστημα ηλεκτρονικής καταχώρησης Eurodac το οποίο χρησιμοποιούν οι αρχές των χωρών της ΕΕ για την καταχώρηση δεδομένων (στοιχείων και δακτυλικών αποτυπωμάτων) στην Ευρωπαϊκή Βάση Μεταναστευτικών Ροών αποτελείται από μια κεντρική μονάδα –ηλεκτρονική βάση δεδομένων δακτυλικών αποτυπωμάτων- την οποία διαχειρίζεται η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, και αφορά αλλοδαπούς ηλικίας άνω των 14 ετών, με καταχώρηση των ονομαστικών στοιχείων, το φύλο και τη βιομετρική απεικόνιση του αιτούντος, τη χώρα καταγωγής, τη χώρα και την ημερομηνία υποβολής αίτησης ασύλου ή σύλληψης και τον αριθμό καταχώρισης στις αρχές. Μια βάση δεδομένων η οποία θα μπορούσε να είναι πολύ χρήσιμη αλλά στην Ελλάδα λειτουργεί μόνο στα δύο ΚΕΠΥ, στον Έβρο και τη Λέσβο. Επομένως δεν υπάρχει μια οργανωμένη, ενιαία βάση δεδομένων για τους συλληφθέντες αλλοδαπούς στην Ελλάδα (Καρκούλη Α., 2016).

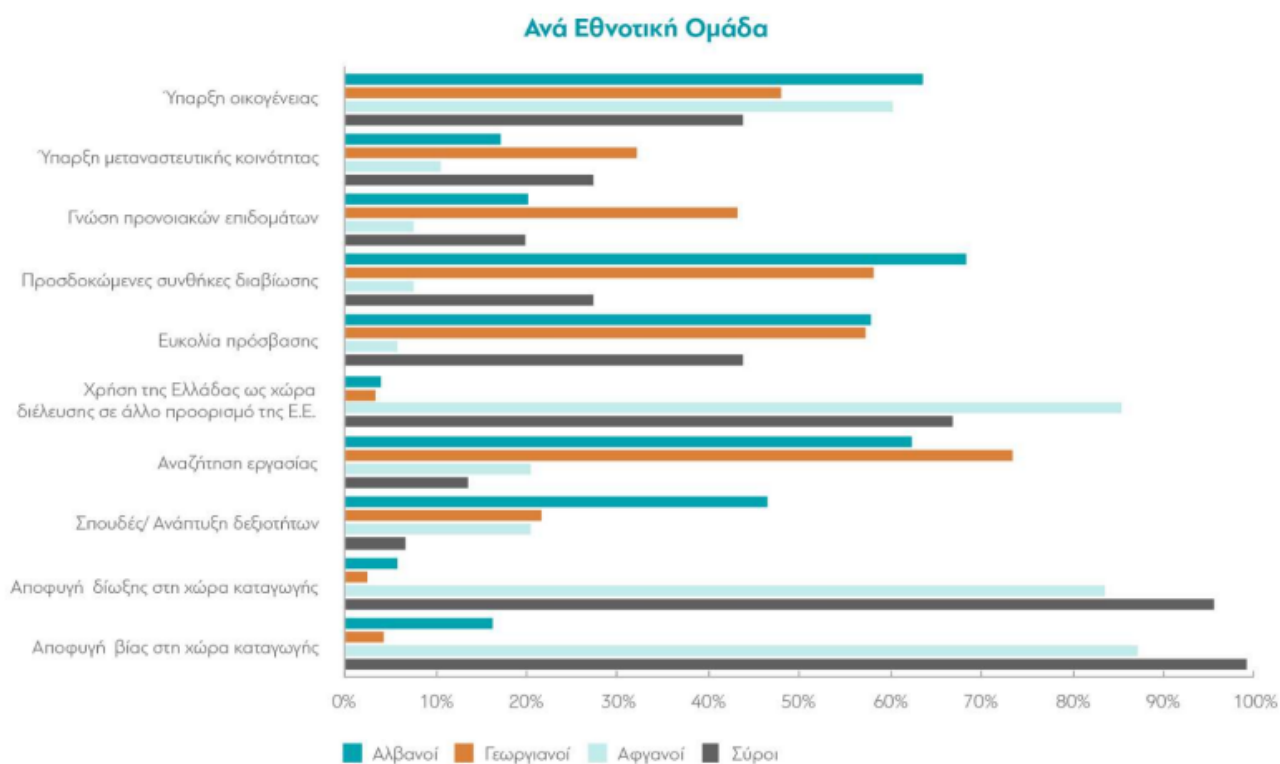
1.7. Χαρακτηριστικά των μεταναστευτικών ροών στην Ελλάδα

Ο μεταναστευτικός πληθυσμός που προσελκύει κάθε χώρα, εξαρτάται άμεσα από την μεταναστευτική πολιτική του κάθε κράτους, που διαμορφώνεται κυρίως από κοινωνικοπολιτικούς και δημογραφικούς/οικονομικούς παράγοντες. Αναλυτικότερα (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2020):

- Κοινωνικοπολιτικοί παράγοντες: Όσοι αναγκάζονται να εγκαταλείψουν τη χώρα τους λόγω ένοπλων συγκρούσεων, παραβιάσεων ανθρωπίνων δικαιωμάτων ή διώξεων θεωρούνται συνήθως ανθρωπιστικοί πρόσφυγες. Επομένως, αυτό θα επηρεάσει τη χώρα εγκατάστασή τους, καθώς ορισμένες χώρες υιοθετούν πιο φιλελεύθερη προσέγγιση όσον αφορά την αποδοχή ανθρωπιστικών προσφύγων απ' ό,τι άλλες. Τα άτομα αυτά είναι πιθανό να μεταβούν στην πλησιέστερη ασφαλή χώρα που δέχεται αιτούντες άσυλο.
- Δημογραφικοί και οικονομικοί παράγοντες: Σχετίζονται με τα πρότυπα εργασίας, το ποσοστό ανεργίας και τη συνολική κατάσταση της οικονομίας μιας χώρας. Στους παράγοντες έλξης συμπεριλαμβάνονται οι υψηλότεροι μισθοί, οι καλύτερες ευκαιρίες απασχόλησης, το υψηλότερο βιοτικό επίπεδο και οι ευκαιρίες εκπαίδευσης.

Συγκεκριμένα η Ελλάδα, ανήκει στην κατηγορία των μεσογειακών χωρών, μαζί με την Ιταλία, την Ισπανία και την Πορτογαλία. Στην κατηγορία περιλαμβάνονται χώρες που μετατράπηκαν από χώρες αποστολής μεταναστών σε χώρες υποδοχής, λόγω συνθηκών, χωρίς να προλάβουν να αντιμετωπίσουν άμεσα το φαινόμενο (Υπ. Μετανάστευσης και Ασύλου, 2019). Η μετάβαση αυτή θεωρήθηκε ως μια από τις σημαντικότερες εξελίξεις στο ευρωπαϊκό πανόραμα της μετανάστευσης αντιπροσωπεύοντας το λεγόμενο «νοτιοευρωπαϊκό μοντέλο της μετανάστευσης (King R., 2000). Η Ελλάδα έγινε πόλος έλξης οικονομικών μεταναστών διότι αποτελεί γεωγραφικό κομβικό σημείο, προσελκύοντας έτσι τόσο πληθυσμό από την Ευρώπη όσο και από τις υπόλοιπες Μεσογειακές χώρες καθώς επίσης και από χώρες της Ασίας και της Αφρικής. Η μορφολογία των Ελληνικών συνόρων δυσκολεύει την φύλαξή τους και διευκολύνει την είσοδο αλλοδαπών.

Οι λόγοι που προσέλκυσαν μεταναστευτικά ρεύματα στην χώρα μας τα τελευταία χρόνια κατηγοριοποιήμενοι ανά εθνικότητα, φαίνονται συγκεντρωτικά στην παρακάτω εικόνα (Σύγχρονη Μετανάστευση και Πρόσφυγες στην Ελλάδα. 2020):

Εικόνα 2. Αίτια μετανάστευσης προς την Ελλάδα των πρόσφατων και παλαιότερων μεταναστών ανά Εθνοτική ομάδα (Πηγή: Σύγχρονη Μετανάστευση και Πρόσφυγες στην Ελλάδα, 2020)

Σύμφωνα με έρευνες του Υπουργείου Προστασίας του Πολίτη, για την μελέτη των χαρακτηριστικών των μεταναστών στην Ελλάδα, παρατηρείται ανομοιογένεια και πολυμορφία σε σχέση με το εκπαιδευτικό επίπεδο, το πολιτιστικό υπόβαθρο, την εθνικότητα και την εργατική τους εμπειρία στην χώρα υποδοχής τους. Για τον λόγο αυτό, στην χώρα μας δεν έχει απογραφεί με ακρίβεια το φαινόμενο της μετανάστευσης και οι έρευνες που έχουν γίνει πάνω στο θέμα αυτό είναι

περιορισμένες και αποσπασματικές. (Ελληνική Αστυνομία – Υπ. Προστασίας τους Πολίτη, 2017).

Πληθυσμός ανά χώρα προέλευσης

Στον πίνακα που ακολουθεί, φαίνεται ο μεταναστευτικός πληθυσμός ανά χώρα προέλευσης όπως καταγράφηκε από το πληροφοριακό σύστημα μετανάστευσης του Υπουργείου Μεταναστευτικής Πολιτικής, τον Απρίλιο του 2018. Όπως παρατηρούμε, το μεγαλύτερο ποσοστό (67,56%) μεταναστών προέρχεται από την Αλβανία. Αξίζει να σημειωθεί πως η Ελλάδα είναι η μοναδική χώρα της ΕΕ στην οποία περισσότεροι από τους μισούς μετανάστες προέρχονται από μία και μόνο χώρα.:

Χώρα Καταγωγής	Αριθμός Αδειών Διαμονής	Ποσοστό επί του συνόλου των αδειών διαμονής
Αλβανία	353.826	67,56%
Γεωργία	18.865	3,60%
Ουκρανία	18.447	3,52%
Πακιστάν	16.853	3,22%
Ρωσία	14.486	2,77%
Ινδία	13.580	2,60%
Αίγυπτος	11.586	2,21%
Φιλιππίνες	9.949	1,90%
Μολδαβία	7.958	1,52%
Κίνα	7.226	1,38%
Μπανγκλαντές	7.175	1,37%
Αρμενία	6.043	1,15%
Συρία	5.467	1,04%
Σερβία	2.988	0,57%
Η.Π.Α.	2.553	0,49%
Άλλες χώρες	26.713	5,10%
Σύνολο	523.715	100,00%

Πίνακας 2. Μεταναστευτικός πληθυσμός ανά χώρα καταγωγής (Πηγή: Πληροφοριακό Σύστημα Μετανάστευσης, Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, Απρίλιος 2018)

Αναλυτικότερα, μπορούμε να συμπεράνουμε πως οι κύριες χώρες καταγωγής των μεταναστών είναι η Αλβανία, χώρες της πρώην Ένωσης Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών (Γεωργία, Ουκρανία, Ρωσία, Αρμενία) και ασιατικές χώρες όπως το Πακιστάν, η Ινδία, οι Φιλιππίνες και το Μπανγκλαντές, ενώ μικρότερος αριθμός προέρχεται από χώρες της Ευρώπης (Σερβία), της Β. Αφρικής (κυρίως Αίγυπτος), της

Μέσης Ανατολής (κυρίως Συρία) και την Κίνα. Οι αιτούντες διεθνούς προστασίας προέρχονται κυρίως από τη Μέση Ανατολή (Συρία, Ιράν, Ιράκ), ενώ μικρότεροι αριθμοί είναι από εμπόλεμες χώρες της Αφρικής.

Με βάση τον αριθμό των μεταναστών από κάθε κατηγορία χωρών, κατανοούμε ότι η μετανάστευση προς την Ελλάδα έχει ως βασικό προσανατολισμό προέλευσης τις πρώην σοσιαλιστικές χώρες της ανατολικής Ευρώπης.

Πληθυσμός ανά ηλικία

Αναφορικά με την ηλικιακή ομάδα των μεταναστών, όπως καταγράφηκε από το Ινστιτούτο Στρατηγικών και Αναπτυξιακών Μελετών, η πλειοψηφία των αλλοδαπών βρίσκεται στις πιο παραγωγικές ηλικίες δηλαδή μεταξύ των 20 και 44 ετών. Οι γυναίκες αλλοδαπές είναι κατά μέσο όρο μεγαλύτερης ηλικίας από τους άνδρες. Συγκεκριμένα, οι μετανάστες και οι μετανάστριες που διαβιούν στην Ελλάδα είναι στη μικρή πλειοψηφία τους άνω των 40 ετών (50,29%) και έχουν περισσότερα παιδιά από τους γηγενείς.

Ηλικία	Αριθμός Αδειών Διαμονής	Ποσοστό επί του συνόλου των αδειών διαμονής
έως 39 ετών	260.346	49,71%
άνω των 40 ετών	263.369	50,29%
Σύνολο	523.715	100,00%

Πίνακας 3. Μεταναστευτικός πληθυσμός ανά ηλικιακή ομάδα (Πηγή: Πληροφοριακό Σύστημα Μετανάστευσης, Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, Απρίλιος 2018)

Οι άνθρωποι αυτοί είναι κυρίως νέοι και στόχο έχουν την εύρεση εργασίας, ανταγωνιζόμενοι τους ανειδίκευτους εργάτες και χαμηλού εισοδήματος ιθαγενείς σε θέσεις εργασίας και πολλές φορές αναλαμβάνοντας θέσεις εργασίας που οι Έλληνες δεν προτιμούν. Έτσι, η Ελλάδα αποδέχθηκε αυτούς τους μετανάστες και αυτοί με την σειρά τους συνέβαλαν στην ανάπτυξη της χώρας και στο εθνικό ισοζύγιο πληρωμών. Συγκεκριμένα, αύξησαν την κατανάλωση, μείωσαν τις τιμές και δημιούργησαν ανταγωνιστικό κλίμα στα ελληνικά προϊόντα και στις ελληνικές επιχειρήσεις. Με τον τρόπο αυτόν κατάφεραν να νομιμοποιηθούν μέσα από το πρώτο πρόγραμμα νομιμοποίησης.

Πληθυσμός ανά φύλο

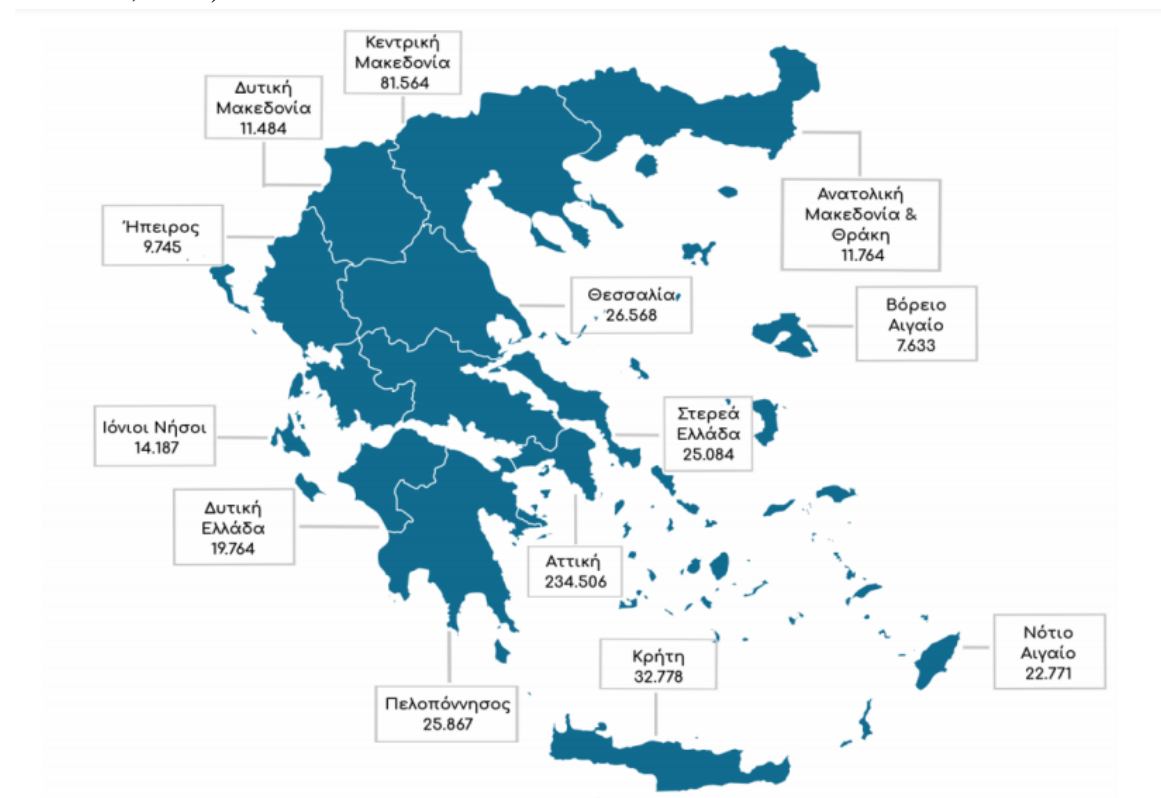
Ορισμένες μεταναστευτικές ομάδες αποτελούνται σχεδόν εξ' ολοκλήρου (Πακιστάν) ή σε μεγάλο ποσοστό (Αίγυπτος, Ινδία) από άνδρες, ενώ σε άλλες κυριαρχούν οι γυναίκες (Ουκρανία, Γεωργία, Ρωσία, Μολδαβία και Φιλιππίνες). Οι ομάδες που

χαρακτηρίζονται από ισορροπία μεταξύ των φύλων είναι εκείνες που μεταναστεύουν οικογενειακά ή μετά από οικογενειακή επανένωση εγκαθίστανται μόνιμα στη χώρα (Αλβανία). Όσον αφορά τα χαρακτηριστικά του φύλου, άντρες αλλοδαποί απασχολούνται κυρίως σε αγροτικές και χειρονακτικές εργασίες ενώ οι γυναίκες απασχολούνται ως οικιακοί βοηθοί ή νοσηλεύτριες (Πληροφοριακό Σύστημα Μετανάστευσης, Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, 2018).

Ενώ η «δεύτερη γενιά» μεταναστών και μεταναστριών βρίσκεται ήδη σε παραγωγική ηλικία, πολλοί έχουν πολιτογραφηθεί, ενώ ικανός αριθμός τους μεταναστεύει σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, όπως οι συνομήλικοι/-ές τους Έλληνες και Ελληνίδες σε αναζήτηση εργασίας, λόγω των υψηλών ποσοστών ανεργίας.

Επιλογή εγκατάστασης μεταναστών

Τέλος, όπως έχει καταγραφεί από το Ινστιτούτο Στρατηγικών και Αναπτυξιακών Μελετών, η χωρική κατανομή των μεταναστών και των μεταναστριών ακολουθεί σε μεγάλο βαθμό την τάση υπερσυγκέντρωσης στα μεγάλα αστικά κέντρα (Αθήνα, Θεσσαλονίκη) και ειδικότερα σε σχετικά υποβαθμισμένες και φτηνές περιοχές στο κέντρο των πόλεων για λόγους που άπτονται της εύκολης πρόσβασης στην αγορά εργασίας. Η παρουσία των μεταναστών και των μεταναστριών σε αγροτικές περιοχές υπήρξε σημαντική λόγω των αναγκών της γεωργικής παραγωγής, αλλά μειώνεται βαθμιαία, ενώ καταβάλλεται προσπάθεια διασποράς των δικαιούχων διεθνούς προστασίας στο σύνολο της επικράτειας (Ινστιτούτο Στρατηγικών και Αναπτυξιακών Μελετών, 2018)

Εικόνα 3. Κατανομή μεταναστευτικού πληθυσμού (Πηγή: Πληροφοριακό Σύστημα Μετανάστευσης, Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής, Απρίλιος 2018)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Χωρική ανάλυση των μεταναστευτικών ροών

Για την βέλτιστη κατανόηση του φαινομένου, δεν είναι μόνο απαραίτητη η αποσαφήνιση των βασικών εννοιολογικών προσεγγίσεων όπως έγινε στο προηγούμενο κεφάλαιο αλλά και η χωρική μελέτη για τις μεταναστευτικές ροές στην Ελλάδα.

2.1. Μεταναστευτικές διαδρομές από και προς την Ελλάδα

Αρκετά ενδιαφέρουσα είναι η μελέτη των «οδών» που χρησιμοποιούνται διαχρονικά από τις προσφυγικές και μεταναστευτικές ροές. Για αυτό, στο συγκεκριμένο κεφάλαιο θα επιχειρηθεί μια μελέτη των προσφυγικών και μεταναστευτικών διαδρομών από και προς την χώρα μας. Η Ελλάδα διαχειρίζεται ένα σημαντικό μέρος των εξωτερικών χερσαίων και θαλάσσιων συνόρων της Ευρωπαϊκής Ένωσης και της ζώνης Σένγκεν. Αποτελεί κύρια πύλη εισόδου στην ΕΕ τόσο για μετανάστες όσο και για πρόσφυγες, πολλοί από τους οποίους διασχίζουν τα ελληνοτουρκικά χερσαία σύνορα από τον ποταμό Έβρο και τα θαλάσσια σύνορα (στα νησιά του Βορειοανατολικού Αιγαίου και τα Δωδεκάνησα). (UNHCR, 2104) Η γεωπολιτική θέση της Ελλάδος, της Τουρκίας αλλά και των ευρύτερων χωρών της βαλκανικής χερσονήσου, κάνουν σήμερα την περιοχή ιδιαίτερα ευάλωτη στη μεγάλη μεταναστευτική ροή που προέρχεται από χώρες της Ασίας και της Αφρικής. (Κολοβός, 2014)

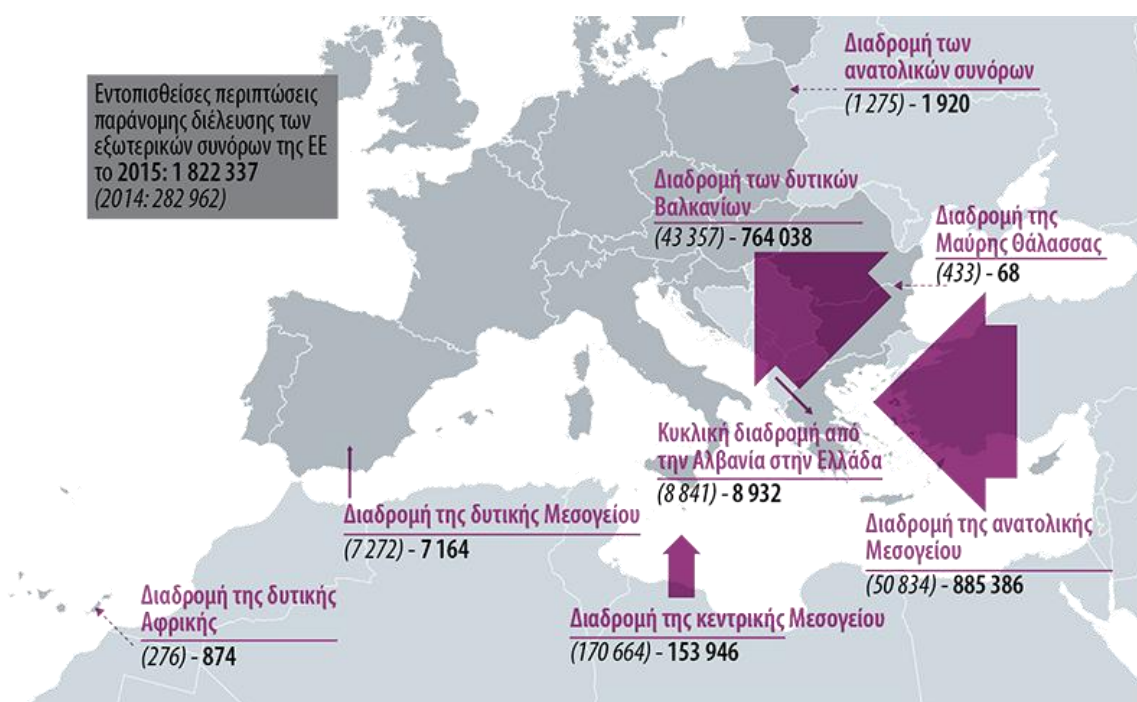
Αναλυτικότερα, ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός για τη Διαχείριση της Επιχειρησιακής Συνεργασίας στα Εξωτερικά Σύνορα των Κρατών Μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (Frontex) έχει εντοπίσει τις κυριότερες διαδρομές που ακολουθούν οι πρόσφυγες και οι μετανάστες οι οποίοι προσπαθούν να φθάσουν στις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Από τις συνολικά οκτώ διαδρομές, αυτές που αφορούν την Ελλάδα είναι τέσσερις και είναι οι εξής (ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ. 2015):

- **Διαδρομή 1:** Απουλία και Καλαβρία — η διαδρομή αυτή αποτελεί επιλογή των προσφύγων από την Τουρκία και την Αίγυπτο και περιλαμβάνει ροές προσφύγων μεταξύ Ελλάδας και Ιταλίας. Το μεγαλύτερο μέρος των προσφύγων που πραγματοποιούν αυτή την διαδρομή εισέρχονται στην ζώνη Σένγκεν, περνώντας τα χερσαία σύνορα Τουρκίας – Ελλάδας.
- **Διαδρομή 2:** Μια κυκλική διαδρομή από την Αλβανία στην Ελλάδα. Η μετανάστευση σε όλη την συνοριογραμμή μεταξύ Ελλάδας και Αλβανίας έχει προκαλέσει μία από τις μεγαλύτερες ροές παράτυπων προσφύγων στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ.
- **Διαδρομή 3:** Δυτικά Βαλκάνια — αυτή η διαδρομή μπορεί να καταταχθεί σε δύο προσφυγικές ροές. Η βασική είναι από τις χώρες των Δυτικών Βαλκανίων, ανάμεσα

τους η Αλβανία, η Βοσνία Ερζεγοβίνη, το Μαυροβούνιο, η Σερβία και η ΠΓΔΜ. Η δεύτερη είναι μια συνέχεια άλλων διαδρομών που αναφέρθηκαν παραπάνω. Στην πλειονότητά τους οι μετανάστες που καταγράφονται στην διαδρομή αυτή είχαν αποβιβαστεί νωρίτερα σε ένα από τα ελληνικά νησιά και εν συνεχεία εξέλθει απλο την ΕΕ για να συνεχίσουν το ταξίδι τους διασχίζοντας την πρώην Γιουγκοσλαβική Δημοκρατία της Μακεδονίας και τη Σερβία. Αυτή η διαδρομή επιλέγεται κυρίως από πολίτες του Πακιστάν, του Αφγανιστάν, της Αλγερίας και από χώρες της υποσαχάριας Αφρικής (Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, 2017).

- **Διαδρομή 4:** Ανατολική Μεσόγειος — από την Τουρκία στην Ελλάδα, στη Βουλγαρία και στην Κύπρο. Ο μεγαλύτερος όγκος των προσφύγων που πραγματοποιούν αυτή τη διαδρομή προέρχεται από τη Συρία, το Αφγανιστάν και τη Σομαλία. Αυτή η οδός, αναφέρεται σε παράτυπες αφίξεις τόσο στην Ελλάδα, όσο και την Κύπρο και την Βουλγαρία. Συγκεκριμένα, το 2015 μεγάλος μεγάλος αριθμός προσφύγων που προσπαθούσαν να διαφύγουν από τον πόλεμο της Συρίας έφθασαν στην ΕΕ μέσω αυτής της οδού. Έκτοτε ο αριθμός των παράνομων αφίξεων μέσω αυτής της οδού έχει μειωθεί αισθητά, χάρη στη στενή συνεργασία μεταξύ ΕΕ και Τουρκίας (Ευρωπαϊκό Συμβούλιο - Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, 2021)

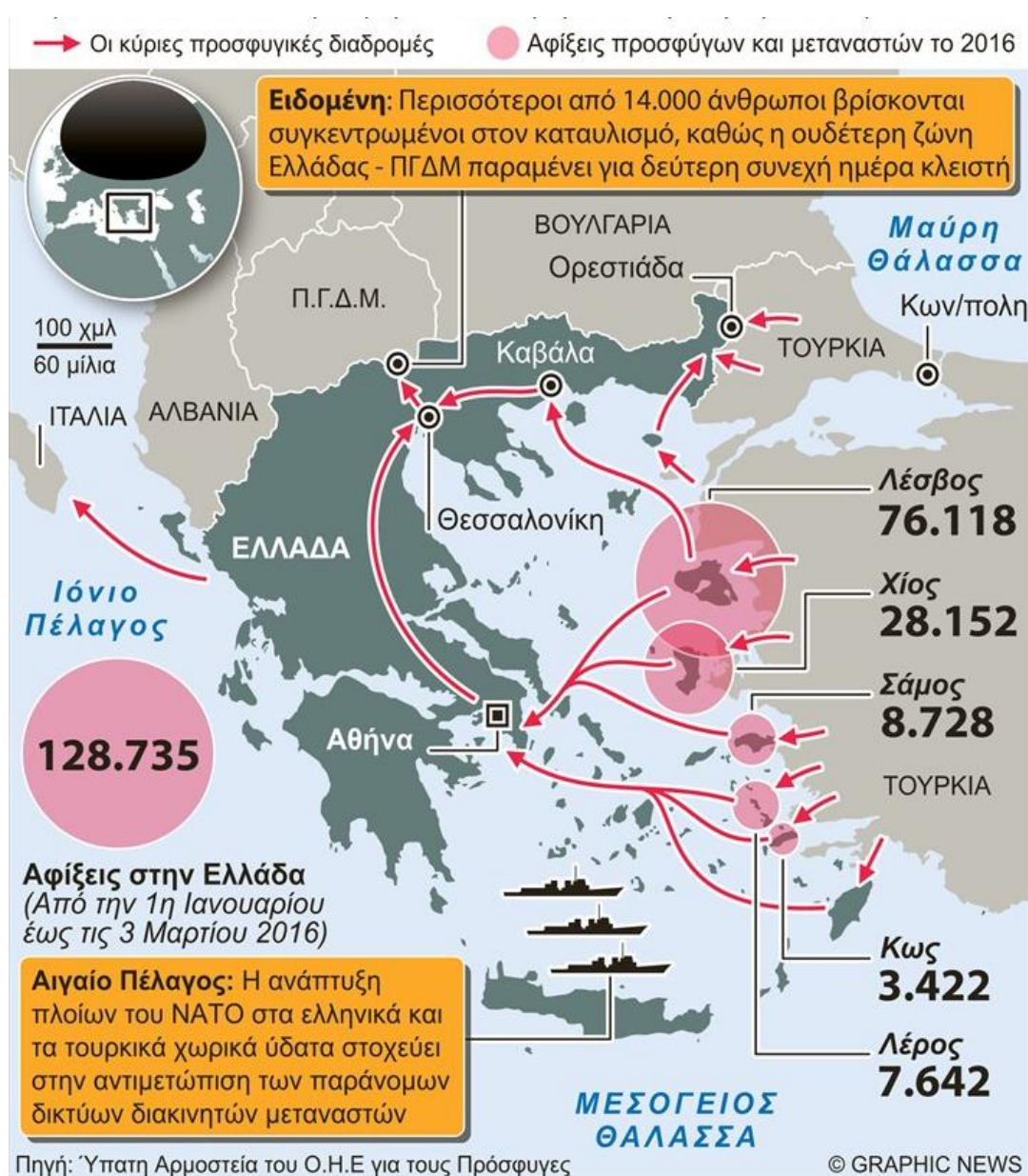
Στον χάρτη που ακολουθεί φαίνονται οι μεταναστευτικές διαδρομές στην ΕΕ όπως καταγράφηκαν από την Frontex για την ανάλυση του κινδύνου το 2016:

Εικόνα 4. Μεταναστευτικές διαδρομές στην ΕΕ (Πηγή: Frontex, Ανάλυση κινδύνου για το 2016)

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν τα Ελληνο-Τουρκικά σύνορα (θαλάσσια και χερσαία), καθώς αποτελούν σήμερα την κύρια πύλη εισόδου, έχοντας παραμερίσει τα Ελληνο-Αλβανικά. Αποτελούν εξάλλου το κύριο πέρασμα όχι μόνο για τους

μετανάστες, αλλά και για τους πρόσφυγες που έχουν ανάγκη διεθνούς προστασίας. Συγκεκριμένα, το 2011 συνελλήφθησαν σε αυτά 56.000 άτομα και το 2010, 53.000. Χαρακτηριστικό είναι το γεγονός ότι, ενώ την τριετία 2007-2009 το βάρος των αφίξεων έπεφτε στα θαλάσσια Ελληνο-Τουρκικά σύνορα (νησιά του Β.Α. Αιγαίου), από το 2010 παρατηρείται μια δραματική μεταστροφή προς στα χερσαία σύνορα (περιοχή του Έβρου). Η εξέλιξη αυτή, σε συνδυασμό με την έλλειψη κατάλληλων δομών υποδοχής, έχει δημιουργήσει σοβαρά προβλήματα στην περιοχή του Έβρου, όπου η Ύπατη Αρμοστεία έχει χαρακτηρίσει την επικρατούσα κατάσταση ως «ανθρωπιστική κρίση». Παρακάτω φαίνονται οι κύριες διαδρομές που ακολούθησαν οι πρόσφυγες και οι μετανάστες με το πέρασμά τους στην Ελλάδα το 2016 (Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες – Γραφείο Ελλάδας Συμβολή στο διάλογο για το μεταναστευτικό και το άσυλο):

Εικόνα 5. Μεταναστευτικές διαδρομές 2016 (Πηγή: Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες, 2016)

Συμπερασματικά, θα μπορούσε κανείς να πει πως η Μεσόγειος λειτουργεί ως φυσικός συνδετικός ιστός μεταξύ Ν. Ευρώπης, Β. Αφρικής και της Μέσης Ανατολής. Έτσι, η μεσογειακή μεταναστευτική κρίση συνθέτει τη Μεσόγειο ως ένα σημαντικό χώρο διέλευσης, όπου συναντώνται μετακινούμενοι πληθυσμοί και ροές με διαφορετικές ιστορίες και από διαφορετικές γεωγραφικές περιοχές (Pallister-Wilkins, 2016).

Ακολουθούμενη διαδικασία το 2016

Από τις αρχές του 2016, η διαδικασία που ακολουθείται από την στιγμή που οι πρόσφυγες και οι μετανάστες περάσουν τα θαλάσσια και χερσαία σύνορα της χώρας έχει τροποποιηθεί σε σχέση με τα προηγούμενα χρόνια. Αναλυτικότερα, αυτό σημαίνει πως η Σλοβενία, η Κροατία, η Σερβία, η ΠΓΔΜ και η Αυστρία, αποφάσισαν να ακολουθήσουν κοινή πλεύση και να επιβάλλουν πιο αυστηρό έλεγχο στα σύνορά τους ώστε να αποτραπεί η παράνομη είσοδος προσφύγων και μεταναστών. Η ΠΓΔΜ έχει ήδη κλείσει τα σύνορά της για όλες τις εθνικότητες, με εξαίρεση τους Σύριους, για τους οποίους υπάρχει επίσης αυστηρός έλεγχος, δίνοντας πρόσβαση στη χώρα σε περίπου 100 άτομα την ημέρα. Με αυτή την διαδικασία έχει προκληθεί συμφόρηση σε όλη την χώρα και κυρίως στην Ειδομένη, όπου οι πρόσφυγες παραμένουν εγκλωβισμένοι στην Ελλάδα μη μπορώντας να προωθηθούν στις χώρες προορισμού. Την κατάσταση πλέον διαχειρίζεται το Υπουργείο Εθνικής Άμυνας σε συνεννόηση με το Υπουργείο Μεταναστευτικής Πολιτικής. Έχουν δημιουργηθεί κέντρα καταγραφής (ΚΕΠΥ) στα περισσότερα σημεία εισόδου όπως στη Λέσβο, τη Χίο, τη Σάμο, τη Λέρο και τη Κω και επίσης έχουν δημιουργηθεί επιπλέον ανοιχτά κέντρα προσωρινής φιλοξενίας (ή μετεγκατάστασης) στο Σχιστό και στα Διαβατά (Καρκούλη Α, 2016). Όσοι μετανάστες φθάνουν στα ελληνικά σύνορα, αφού καταγραφούν μένουν για 24 ώρες ως που να μεταφερθούν αρχικά στο λιμάνι του Πειραιά και από εκεί σε κάποιο κέντρο μετανάστευσης. Εξαιτίας όμως του αυξημένου αριθμού των αφίξεων και σε συνδυασμό με τα κλειστά σύνορα, τα δύο κέντρα μετεγκατάστασης και οι εγκαταστάσεις στο Ελληνικό και στον Ελαιώνα, είναι πλήρεις. Στα τέλη Φεβρουαρίου του 2016 οι πρόσφυγες βρέθηκαν σε όλη την Ελλάδα σε πρόχειρες εγκαταστάσεις που παρέχουν οι εκάστοτε δήμοι (όπως κλειστά γυμναστήρια) ξεκινώντας όμως τις διαδικασίες για τη τροποποίηση εγκαταστάσεων και κτιρίων ώστε να μετατραπούν σε κέντρα μετεγκατάστασης και φιλοξενίας (π.χ. πρώην στρατόπεδα και κάμπινγκ) (FIDH – Migreurop, 2014)

Στο παρακάτω χάρτη παρουσιάζονται οι 34 δομές στην ηπειρωτική χώρα, 5 στα νησιά του Ανατολικού Αιγαίου και 2 σε Πειραιά και Ελληνικό, καθώς και 31 κέντρα φιλοξενίας (Πρώτο Θέμα, 2016):

Εικόνα 6. Χάρτης καταυλισμών (Πηγή: Πρώτο Θέμα, 2016)

Μέρος Β: Χαρτογραφική απεικόνιση στατιστικών στοιχείων με χρήση ArcGIS Pro

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Οπτικοποίηση δεδομένων των μεταναστευτικών ροών

Όπως διατυπώνεται από τους Gershon και Page (2001), «όποιος χρειάζεται να κάνει κάποιον να κατανοήσει κάτι, τότε καλείται να επιλέξει το καταλληλότερο είδος και μέσο για τις πληροφορίες που διαθέτει, το πρόβλημα που καλείται να απεικονίσει και το κοινό στο οποίο απευθύνεται». Στόχος του εγχειρήματος είναι η αποτελεσματική απεικόνιση των μεταναστευτικών ροών κατά τα τελευταία έτη στην Ελλάδα. Ο ενδεδειγμένος τρόπος για το σκοπό αυτό είναι η δημιουργία σειράς χαρτών που θα αποτυπώνουν όσο το δυνατόν πιο αναλυτικά την υπάρχουσα κατάσταση και τις αλλαγές στις τάσεις των αφίξεων και των αιτήσεων ασύλου, ώστε να καταστεί εφικτή η κατά το δυνατόν αναλυτική και ακριβής περιγραφή του φαινομένου της μετανάστευσης στη χώρα μας, τα τελευταία 10 χρόνια.

3.1. Προκαταρκτική Έρευνα και Συλλογή Στατιστικών Στοιχείων

Σε αυτό το σημείο της εργασίας, πραγματοποιήθηκε η συλλογή των απαραίτητων πληροφοριών και δεδομένων που θα υποστηρίξουν την επίτευξη του στόχου της εργασίας.

Πιο συγκεκριμένα, αντλήθηκαν δεδομένα που είναι ελεύθερα προσβάσιμα από:

- Την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ.ΣΤΑΤ.)
- Το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου
- Την Υπηρεσία Προσφύγων του ΟΗΕ (UNHCR)

Από την Απογραφή του 2011 που πραγματοποιήθηκε από την Ελληνική Στατιστική Αρχή (ΕΛ.ΣΤΑΤ.), χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα που αφορούν τους νόμιμους εγκατασταθέντες από το εξωτερικό, ανά δήμο με πληθυσμό 50.000 και άνω. Οι ομάδες χωρών της προηγούμενης διαμονής χωρίζονται σε αυτές τις Ευρωπαϊκής Ένωσης και αυτές των Τρίτων Χωρών. Η επιλογή αυτή επηρεάστηκε από τη μη διαθεσιμότητα των απαραίτητων στοιχείων από πιο σύγχρονα δεδομένα. Τα δεδομένα υπό την μορφή που παρέχονται από την ΕΛ.ΣΤΑΤ. φαίνονται παρακάτω:

Πίνακας Β03. Απογραφή Πληθυσμού 2011. Εγκατασταθέντες από το εξωτερικό κατά την τελευταία πενταετία πριν την απογραφή, κατά τόπο διαμονής κατά την Απογραφή 2011 και υπηκοότητα (Ελληνική, ξένη)					
Περιφερειακές Ενότητες, Δήμοι					
Γεωγραφικό επίπεδο	Γεωγραφικός κωδικός	Τόπος διαμονής κατά την Απογραφή 2011	Σύνολο	Υπηκοότητα	
				Ελληνική ⁽¹⁾	Ξένης χώρας ⁽²⁾
0 000		ΣΥΝΟΛΟ ΧΩΡΑΣ	329.556	128.434	201.122
1 1		ΒΟΡΕΙΑ ΕΛΛΑΔΑ	93.752	52.664	41.088
2 11		ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΜΕΝΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ	75.838	42.490	33.348
3 111		ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ	21.161	13.635	7.526
4 11101		ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΡΟΔΟΠΗΣ	2.930	1.837	1.093
5 1110101		ΔΗΜΟΣ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ	1.901	1.138	763
5 1110102		ΔΗΜΟΣ ΑΡΡΙΑΝΩΝ	208	192	16
5 1110103		ΔΗΜΟΣ ΙΑΣΜΟΥ	266	234	32
5 1110104		ΔΗΜΟΣ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ - ΣΑΠΩΝ	555	273	282
4 11102		ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΔΡΑΜΑΣ	4.045	3.181	864
5 1110201		ΔΗΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ	1.990	1.549	441
5 1110202		ΔΗΜΟΣ ΔΟΞΑΤΟΥ	529	404	125
5 1110203		ΔΗΜΟΣ ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	580	437	143
5 1110204		ΔΗΜΟΣ ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	311	270	41
5 1110205		ΔΗΜΟΣ ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗΣ	635	521	114
4 11103		ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΗ ΕΝΟΤΗΤΑ ΕΒΡΟΥ	6.304	4.068	2.236
5 1110301		ΔΗΜΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	2.444	1.728	716

Πίνακας 4. Απογραφή πληθυσμού 2011 (Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ)

Στην συνέχεια, από την ιστοσελίδα του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου χρησιμοποιήθηκαν δεδομένα που αφορούν τους αιτούντες ασύλου ανά τόπο καταγραφής από το 2013 έως και το 2019:

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	Σύνολο
ΑΤΤΙΚΗ**	4,398	6,357	7,830	14,141	8,838	8,375	7,988	57,927
ΛΕΣΒΟΣ	30	209	692	5,091	11,949	17,269	22,252	57,492
ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ***		412	1,190	11,410	7,624	7,368	7,387	35,391
ΣΑΜΟΣ				2,432	5,109	6,743	8,043	22,327
ΧΙΟΣ				3,394	6,509	4,082	5,374	19,359
ΘΡΑΚΗ	166	900	829	4,458	2,040	2,385	2,331	13,109
ΑΙΜΟΣ				3,141	3,258	2,571	3,080	12,050
ΠΕΙΡΑΙΑΣ				2,472	3,973	2,053	2,579	11,077
ΦΥΛΑΚΙΟ	122	399	412	448	955	4,182	3,756	10,274
ΛΕΡΟΣ				871	1,389	1,783	3,814	7,857
ΑΜΥΓΔΑΛΕΖΑ	98	606	588	451	1,544	1,901	2,130	7,318
ΚΩΣ				685	1,695	2,141	2,342	6,863
ΚΟΡΙΝΘΟΣ				324	1,065	1,972	2,058	5,419
ΡΟΔΟΣ		454	803	931	698	727	682	4,295
ΕΑΝΘΗ		40	578	386	689	1,232	1,324	4,249
ΠΑΤΡΑ		54	265	414	987	775	814	3,309
ΗΡΑΚΛΕΙΟ				4	315	765	666	1,750
ΙΩΑΝΝΙΝΑ						639	667	1,306
Σύνολο	4,814	9,431	13,187	51,053	58,637	66,963	77,287	281,372

Πίνακας 5. Αιτήσεις ασύλου - Τοποθεσία καταγραφής ανά έτος (Πηγή: Υπ. Μετανάστευσης και Ασύλου)

Παράλληλα αξιοποιήθηκαν στοιχεία που σχετίζονται με την κατανομή των ήδη διαμενόντων που έχουν αιτηθεί άσυλο ανά περιφέρεια σε ποσοστό επί του πληθυσμού για το έτος 2020 και το πρώτο τρίμηνο του 2021. Βασίζόμενοι στα δεδομένα του 2020 καταγράφηκαν οι ροές αφίξεων ανά τρίμηνο για το έτος αυτό. Οι πίνακες όπως έχουν δημοσιευθεί από το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου είναι οι παρακάτω:

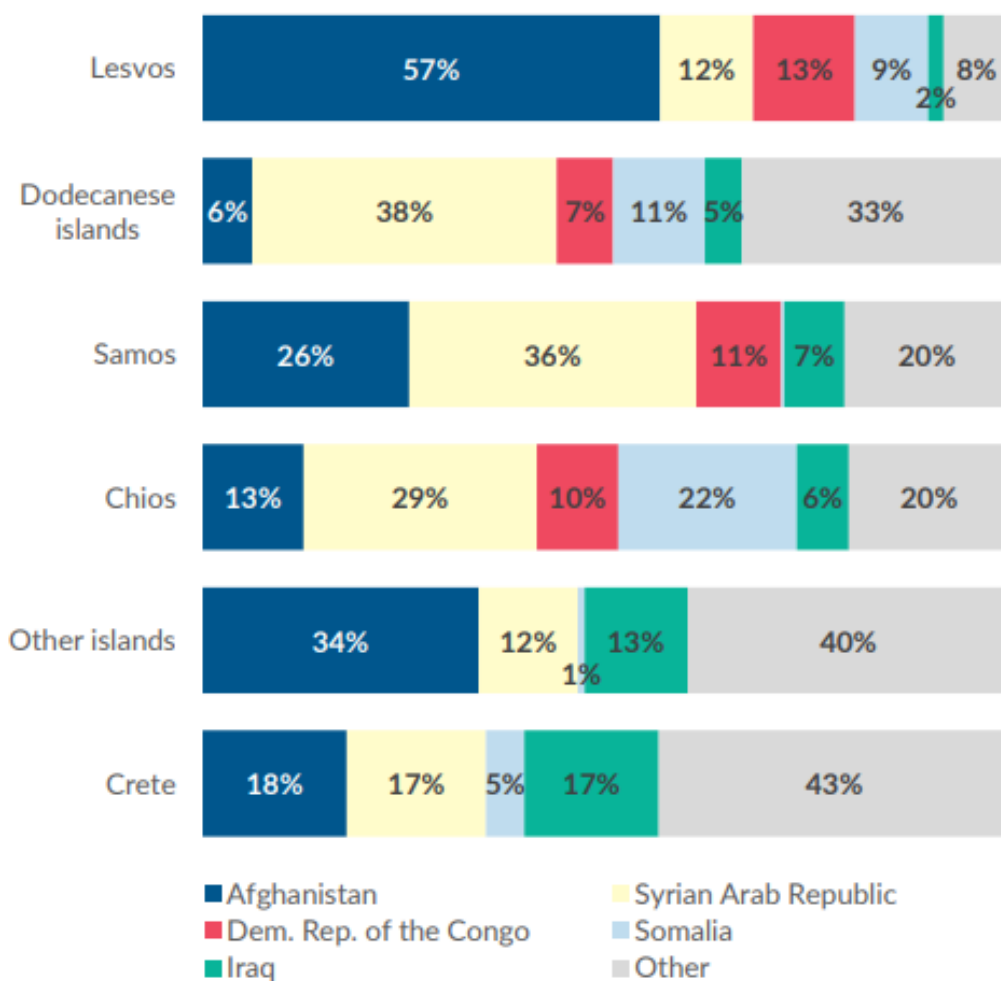
ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	Διαμένοντες	Ποσοστό επί του Πληθυσμού
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	15.277	7,7%
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	1.304	0,5%
ΗΠΕΙΡΟΥ	3.220	0,9%
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	5.055	1,0%
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	11.655	0,7%
ΑΤΤΙΚΗΣ	20.897	0,6%
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	730	0,3%
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	2.538	0,4%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	1.045	0,3%
ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ	1.690	0,3%
ΚΡΗΤΗΣ	950	0,2%
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	395	0,1%
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	0	0,0%
ΣΥΝΟΛΟ ΔΙΑΜΕΝΟΝΤΩΝ	64.756	0.6%

Πίνακας 6. Κατανομή διαμενόντων ασύλου ανά Περιφέρεια για το 2020 (Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου)

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	Διαμένοντες	Ποσοστό επί του Πληθυσμού
ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	12.754	6,40%
ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	4.800	0,88%
ΗΠΕΙΡΟΥ	2.675	0,79%
ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	11.403	0,61%
ΑΤΤΙΚΗΣ	21.093	0,55%
ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	2.464	0,34%
ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ & ΘΡΑΚΗΣ	1.553	0,26%
ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	558	0,18%
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	1.008	0,17%
ΚΡΗΤΗΣ	808	0,13%
ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	128	0,02%
ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	0	0,00%
ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	0	0,00%
ΣΥΝΟΛΟ ΔΙΑΜΕΝΟΝΤΩΝ	59.244	

Πίνακας 7. Κατανομή διαμενόντων ασύλου ανά Περιφέρεια για το πρώτο τρίμηνο του 2021 (Πηγή: Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου)

Τέλος, από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες (UNHCR), συλλέχθηκαν δεδομένα για τις χώρες προέλευσης των μεταναστών που έχουν καταγραφεί από τις θαλάσσιες αφίξεις για το 2020. Συγκεκριμένα, καταγράφηκαν αφίξεις στην Λέσβο, την Σάμο, την Χίο, την Κρήτη, τα μικρότερα νησιά που συγκαταλέγονται στα Δωδεκάνησα έχουν ομαδοποιηθεί όπως και τα λοιπά μικρότερα νησιά. Οι περισσότερες αφίξεις προέρχονται από το Αφγανιστάν και την Συρία που απεικονίζεται με μπλε σκούρο χρώμα και κίτρινο αντίστοιχα, ακολουθούν το Ιράκ με πράσινο και η Σομαλία με μπλε ανοιχτό χρώμα. Ένα μικρό ποσοστό φαίνεται με κόκκινο και αντιστοιχεί στην Λαϊκή Δημοκρατία του Κονγκό, ενώ οι υπόλοιπες χώρες προέλευσης τρίτων χωρών φαίνονται στο παρακάτω γράφημα με γκρι χρώμα:

Πίνακας 8. Χώρα προέλευσης των μεταναστών που καταγράφηκαν ανά νησί του Βορείου Αιγαίου (Πηγή: UNHCR)

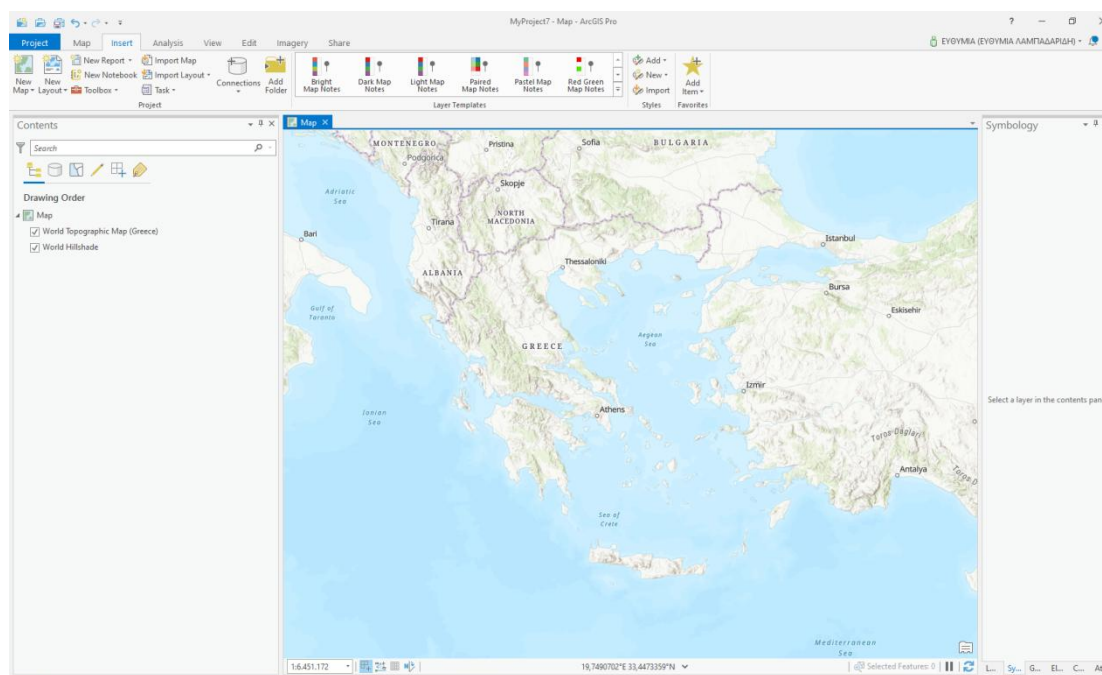
3.2. Δημιουργία Χαρτών και Ανάλυση Δεδομένων

Σύμφωνα με τον Λιβιεράτο Ε. (1988), τα στατιστικά δεδομένα γίνονται συνεχώς και περισσότερο έγκυρα και ακριβή καθώς διαδραματίζουν όλο και σημαντικότερο ρόλο στη λήψη αποφάσεων και στη γνώση για τον κόσμο. Πολλές βάσεις δεδομένων είναι πλέον διαθέσιμες και εύκολα προσβάσιμες, αλλά πρέπει να αναπτυχθούν κατάλληλες τεχνικές και εργαλεία για την εξερεύνησή τους. Η απλή διάθεση των δεδομένων υπό την μορφή στατιστικών δεν αρκεί πλέον για την ολοκληρωμένη ανάλυση των φαινομένων στο χώρο, εάν δεν συνοδεύεται από τις αναγκαίες θεματικές απεικονίσεις που επιτρέπουν την άμεση «ανάγνωση», θεώρηση ή συσχέτισμό πιο σύνθετων ή ειδικών περιπτώσεων. Επομένως, είναι πολύ σημαντικό τα δεδομένα να «μεταφράζονται» σε χάρτες, βάσει συγκεκριμένων κανόνων και τεχνικών, ώστε να είναι δυνατή η ταυτόχρονη σύγκριση πολλών καταστάσεων στο χώρο (Λιβιεράτος Ε., 1988).

3.2.1. Σχεδιάζοντας με λογισμικό ArcGIS Pro

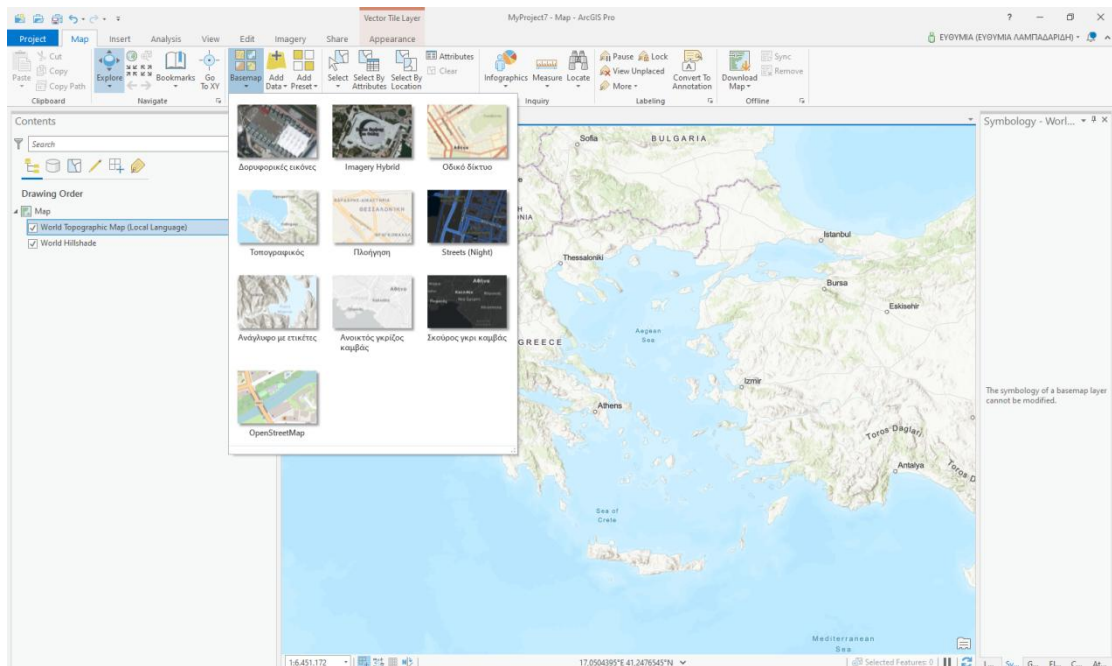
Η χαρτογραφική απεικόνιση των δεδομένων, πραγματοποιήθηκε με την βοήθεια του ArcGIS Pro, που αποτελεί τη νέα έκδοση λογισμικού GIS από την εταιρεία ανάπτυξης λογισμικού χαρτογράφησης και χωρικής ανάλυσης ESRI. Το λογισμικό αυτό, χρησιμοποιείται τόσο για την συλλογή και επεξεργασία όσο και για την ανάλυση και αποθήκευση πληροφοριών με γεωγραφική διάσταση. Προσφέρει επαγγελματικά εργαλεία χαρτογράφησης και ανάλυσης σε ένα σύγχρονο περιβάλλον εργασίας, με κύριο χαρακτηριστικό την οπτική των δεδομένων σε 2D και 3D ταυτόχρονα. Παράλληλα, δίνει την δυνατότητα απεικόνισης, ανάλυσης και επεξεργασίας εικόνας καθώς και την διαχείριση δεδομένων. Τα δεδομένα αυτά μπορεί να παραχθούν τόσο από την ίδια την ESRI, όσο και από χρήστες του ArcGIS και άλλους παρόχους έγκυρων δεδομένων.

Εκκινώντας το λογισμικό, δίνεται η δυνατότητα επιλογής του πρότυπου (template) που μπορεί να χρησιμοποιηθεί ως υπόβαθρο στο χάρτη. Στην περίπτωση μας, επιλέγεται το πρότυπο Map, έτσι ώστε να δημιουργηθεί μια χαρτοσύνθεση (project). Η επιφάνεια εργασίας του ArcGIS Pro, είναι η εξής:

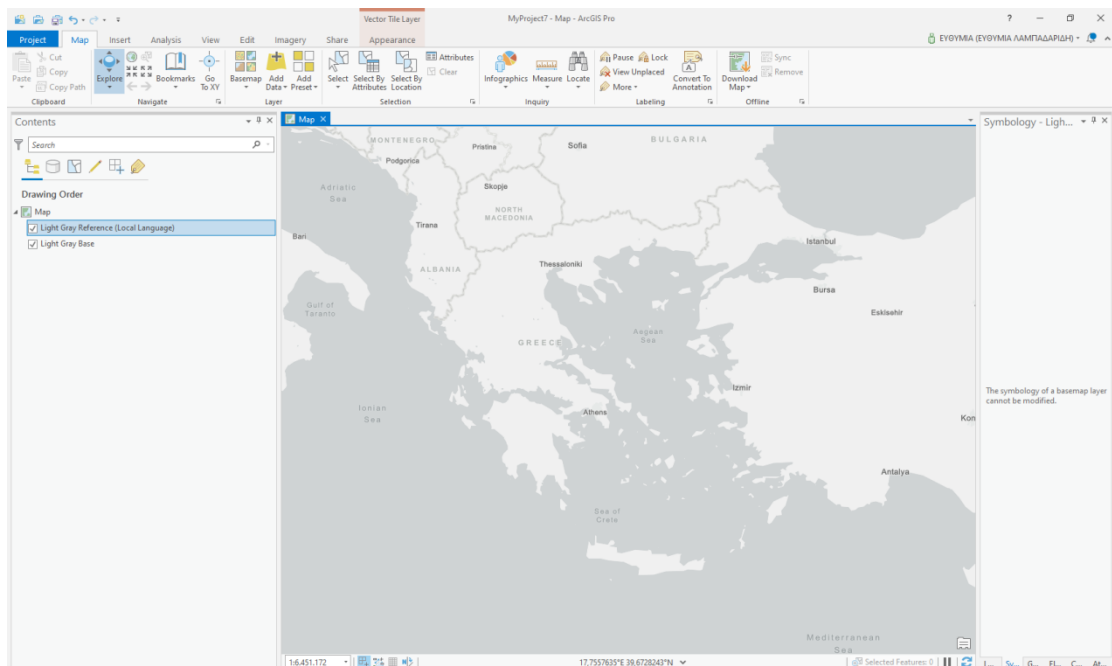
Εικόνα 7. Στιγμιότυπο οθόνης που παρουσιάζεται η επιφάνεια εργασίας του ArcGIS Pro

Παρόλο που το ArcGIS Pro ορίζει ως βασικό τον Παγκόσμιο Τοπογραφικό χάρτη, δίνει την δυνατότητα επιλογής διαφορετικού υποβάθρου ανάλογα με τα δεδομένα που θέλουμε να δοθεί έμφαση. Ενδεικτικά, μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως χάρτες αναφοράς δορυφορικές εικόνες, οδικό δίκτυο, πλοήγηση καθώς και σκούρος και ανοιχτός γκρι καμβάς.

Εικόνα 8. Στιγμιότυπο από την επιλογή υποβάθρου στην επιφάνεια εργασίας ArcGIS Pro

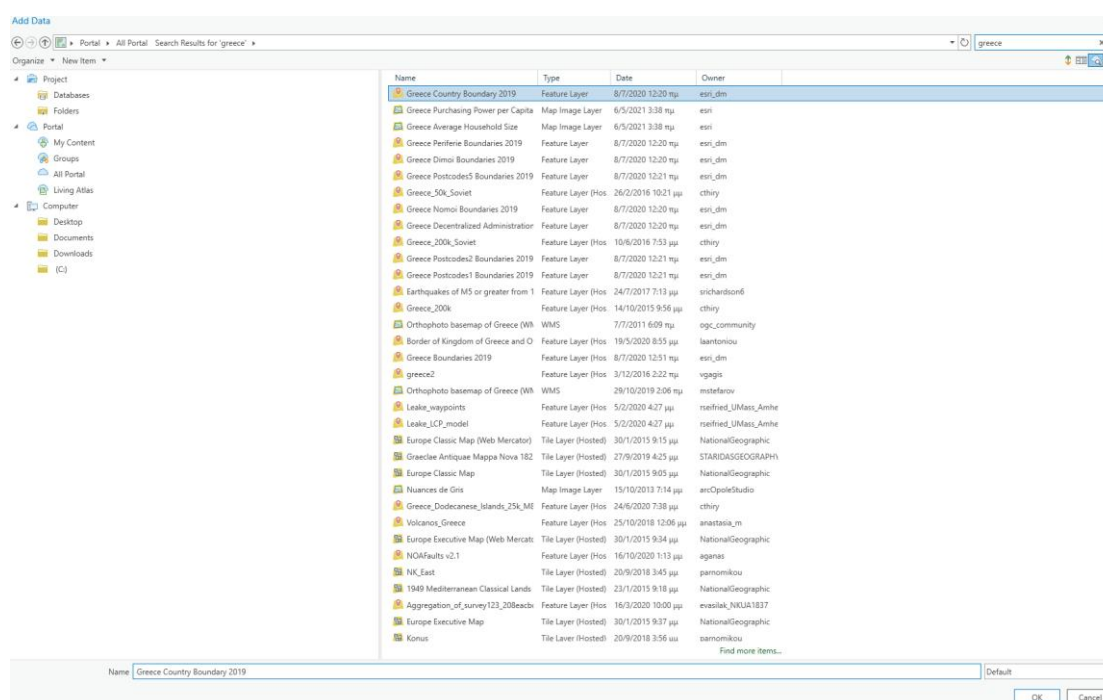
Για την εργασία αυτή, προτιμήθηκε ως υπόβαθρο ο ανοιχτός γκρι καμβάς που σε αντίθεση με τον Τοπογραφικό χάρτη περιέχει δύο επίπεδα. Ένα από αυτά, περιέχει κείμενο που επισημαίνει ορισμένες περιοχές. Όταν το κείμενο αυτό δεν κρίνεται απαραίτητο για τον σκοπό του χάρτη, μπορεί να απενεργοποιηθεί ώστε να διατηρηθούν μόνο οι απαραίτητες πληροφορίες για την ανάδειξη των επιθυμητών χωρικών προτύπων:

Εικόνα 9. Στιγμιότυπο του γκρι ανοιχτού καμβά στην επιφάνεια εργασίας ArcGIS Pro

Το συγκεκριμένο πρόγραμμα λειτουργεί τόσο σχεδιάζοντας απευθείας το επιθυμητό στοιχείο χειροκίνητα online (Map Notes), όσο και εισάγοντας shapefile, στατιστικά στοιχεία σε μορφή text ή CSV (comma-separated values) και gpx. Τα οποία στη συνέχεια μετατρέπονται στο επιθυμητό επίπεδο (layer) που μπορεί να διαμορφωθεί (σχηματικά, χρωματικά, σχεδιαστικά κ.α.) από τον χρήστη ανάλογα με τα χαρακτηριστικά του, καθώς ακόμα υπάρχει και η επιλογή της χρήσης των έτοιμων διαμοιρασμένων επιπέδων.

Τα επίπεδα αυτά προέρχονται κυρίως από τον ιστότοπο ArcGIS Online, που είναι μια διαδικτυακή πλατφόρμα χαρτογράφησης GIS με πλήθος χωρικών δεδομένων. Αναζητώντας δεδομένα που αφορούν την χώρα μας, τα αποτελέσματα που προκύπτουν είναι πολλά:

Εικόνα 10. Στιγμιότυπο από την αναζήτηση δεδομένων στο ArcGIS Pro

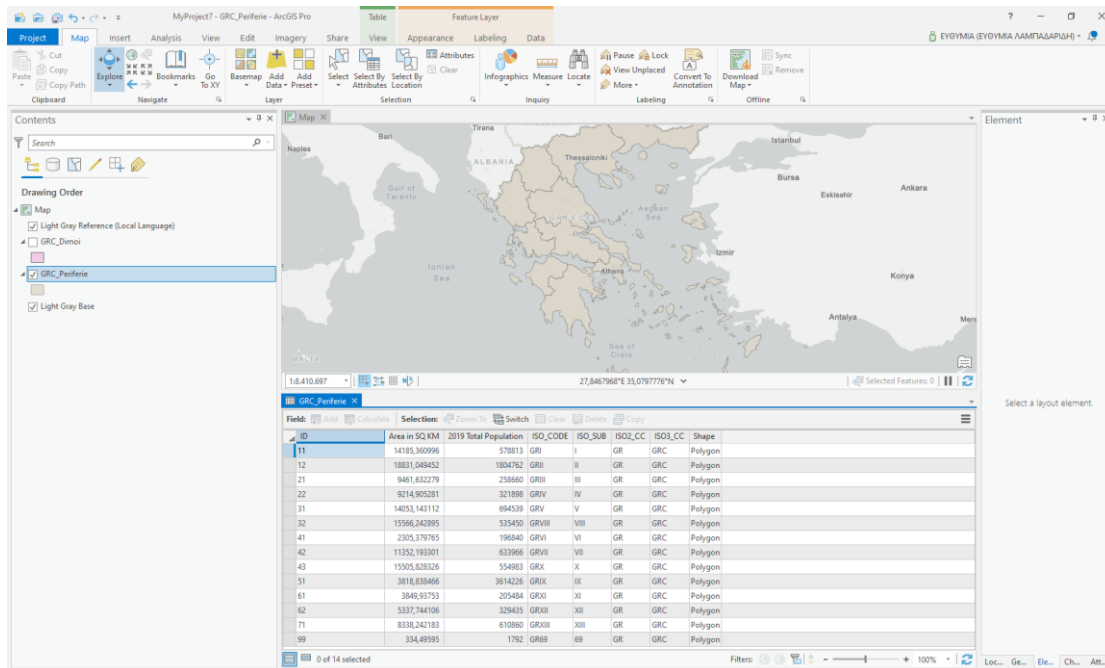
Για την εργασία χρησιμοποιήθηκαν επίπεδα χωρικής πληροφορίας (shape files) που αφορούν στη διοικητική διαίρεση της χώρας. Συγκεκριμένα, τα επίπεδα αυτά είναι:

- Επίπεδο πολυγωνικής τοπολογίας με μονάδα χωρικής αναφοράς τον Δήμο (Καλλικρατικοί δήμοι του 2019),
- Επίπεδο πολυγωνικής τοπολογίας με μονάδα χωρικής αναφοράς την Περιφέρεια,
- Επίπεδο γραμμικής τοπολογίας με όρια (χωρών).

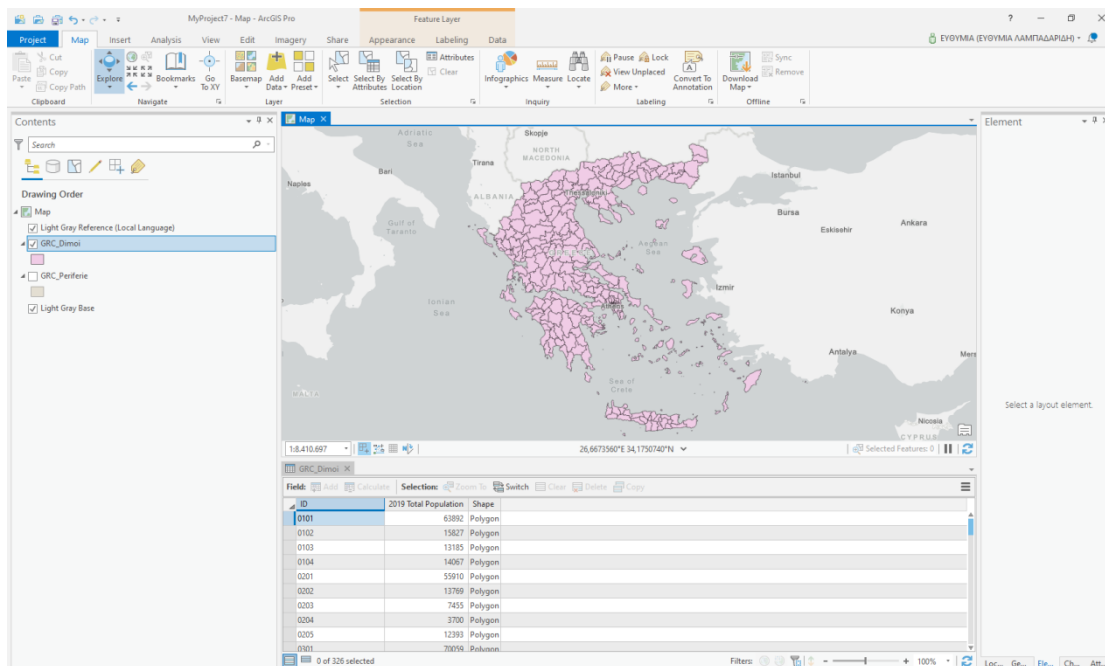
Τα επίπεδα αυτά συνδέθηκαν (join) με τους πίνακες των στατιστικών δεδομένων ώστε να εξασφαλιστεί η δυνατότητα της χαρτογραφικής αναπαράστασής τους. Τα πινακοποιημένα στοιχεία υποβλήθηκαν σε κατάλληλη επεξεργασία με του Microsoft Office Excel 2007 και εισήχθησαν υπό μορφότυπο “CSV” στο ArcGIS Pro.

Η σύνδεση των στατιστικών στοιχείων πραγματοποιήθηκε με τους Δήμους και τις Περιφέρειες, έχοντας ως πεδίο σύνδεσης τον γεωγραφικό κωδικό της ΕΛ.ΣΤΑΤ. Από όλες τις αναλύσεις που ακολουθούν, εξαιρείται το Άγιο Όρος.

Στις παρακάτω εικόνες φαίνονται το επίπεδο των Περιφερειών και των Δήμων που χρησιμοποιήθηκαν για την δημιουργία χαρτών, καθώς και οι πίνακες λεπτομερειών που συνοδεύουν καθένα από αυτά τα επίπεδα:

Εικόνα 11. Στιγμιότυπο από το επίπεδο των Περιφερειών

Εικόνα 12. Στιγμιότυπο από το επίπεδο των Δήμων

3.2.2 Χαρτογραφική Απεικόνιση

Η χαρτογράφηση της σύγχρονης μετανάστευσης καλείται να αντιμετωπίσει την πρόκληση της απεικόνισης πολύπλοκων ροών που αλληλοεπιδρούν με ποικίλους παράγοντες. Υπάρχουν πολλές τεχνικές για την ανάλυση χωροχρονικών δεδομένων, αλλά λίγες από αυτές μπορούν να εφαρμοστούν άμεσα στις μεταναστευτικές ροές. Σε αυτή την εργασία, δημιουργήθηκαν χωροπληθείς χάρτες, χάρτες αναλογικών και διηρημένων συμβόλων.

Συγκεκριμένα, οι χωροπληθείς χάρτες χρησιμοποιήθηκαν για την απεικόνιση της πυκνότητας των πληθυσμών με οπτική μεταβλητή την ένταση μιας απόχρωσης. Οι τιμές του φαινομένου που απεικονίζεται ομαδοποιούνται, επιλέγοντας τα κατάλληλα όρια, με τέτοιο τρόπο που να εξυπηρετεί τον χρήστη στην σύγκριση των εντάσεων αυτών. Η μέθοδος αυτής διευκολύνει τον χρήστη να αντιληφθεί και να κατανοήσει την ταξινόμηση των μεγεθών του χάρτη.

Οι χάρτες αναλογικών συμβόλων προτιμήθηκαν για να απεικονίσουν των πληθυσμών συγκεκριμένων περιοχών, δηλαδή στο Βόρειο Αιγαίο. Η ποσοτική απόδοση του φαινομένου έγινε με κύκλους, των οποίων το μέγεθος συνδέεται με το μέγεθος που εκφράζουν. Το εμβαδόν των κύκλων είναι ανάλογο με τις τιμές του φαινομένου, που προκύπτει από τον υπολογισμό των ριζών αυτών των τιμών και στη συνέχεια πολλαπλασιάζεται με έναν αριθμό τέτοιο ώστε το αποτέλεσμα που προκύπτει να είναι ευανάγνωστο.

Τέλος, δημιουργήθηκαν χάρτες διηρημένων συμβόλων προκειμένου να απεικονιστούν πολλές μεταβλητές με ένα σύμβολο, με την βοήθεια οπτικών μεταβλητών (αναλογική κλίμακα) και της απόχρωσης (ονομαστική κλίμακα). Έτσι, επιλέχθηκε η απεικόνιση του φαινομένου με τα διαγράμματα πίτας, που αποτελούν την πιο ευκρινή κατηγορία συμβόλων των οποίων το μέγεθος είναι ανάλογο της τιμής του μεγέθους και το εσωτερικό τους χωρίζεται με την οπτική μεταβλητή της απόχρωσης στις διαφορετικές κατηγορίες που περιγράφουν τα μεγέθη.

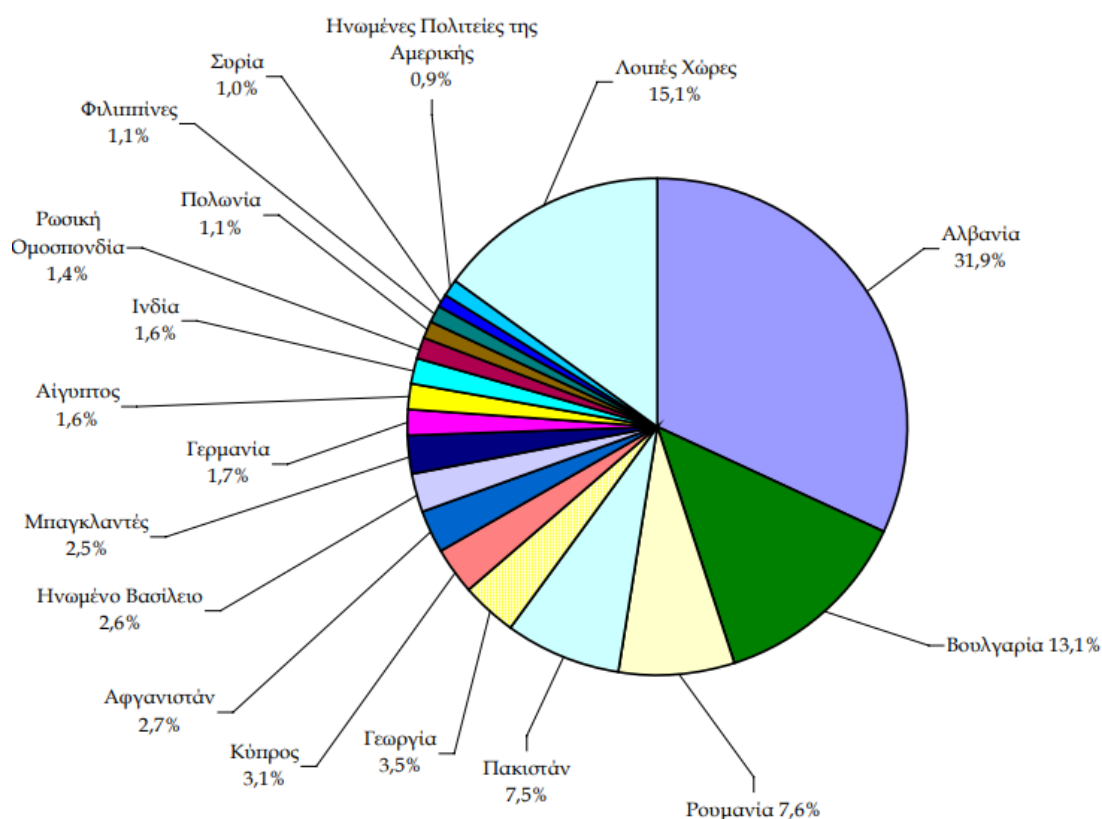
Η ροή εργασίας για την δημιουργία χαρτών χωρίστηκε στα παρακάτω στάδια:

1. Ποσοστό μεταναστών επί συνόλου πληθυσμού ανά δήμο
2. Κατανομή διαμενόντων αιτούντων άσυλο ανά περιφέρεια
3. Χάρτες προέλευσης μεταναστών των θαλάσσιων αφίξεων (2020)
4. Ροή αφίξεων ανά τρίμηνο για το 2020
5. Τοποθεσία καταγραφής 2013 - 2019

Αναλυτικά η διαδικασία για την σειρά χαρτών που δημιουργήθηκαν:

1. Ποσοστό μεταναστών επί συνόλου πληθυσμού ανά δήμο

Η Απογραφή του 2011, όπως δημοσιεύθηκε από την Ελληνική Στατιστική Αρχή, κατέγραψε 78.420 άτομα, ποσοστό 0,7%, που κατοικούν στην χώρα χωρίς Ελληνική Υπηκοότητα. Πιο συγκεκριμένα, στο παρακάτω σχήμα φαίνεται η χώρα προέλευσης των μεταναστών στην χώρα μας, κατά το διάστημα της τελευταίας πενταετίας πριν την Απογραφή. Η Αλβανία κατέχει το μεγαλύτερο ποσοστό (31,9%) που αντιστοιχεί σε 64.087 μετανάστες, ενώ το μικρότερο ποσοστό προέρχεται από τις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής (0,9%) που ισοδυναμεί με 1910 ανθρώπους.

■ Αλβανία: 64.087	■ Βουλγαρία: 26.321	■ Ρουμανία: 15.288
■ Πακιστάν: 15.086	■ Γεωργία: 7.119	■ Κύπρος: 6.260
■ Αφγανιστάν: 5.393	■ Ηνωμένο Βασίλειο: 5.308	■ Μπαγκλαντές: 5.011
■ Γερμανία: 3.436	■ Αίγυπτος: 3.253	■ Ινδία: 3.164
■ Ρωσική Ομοσπονδία: 2.751	■ Πολωνία: 2.250	■ Φιλιππίνες: 2.128
■ Συρία: 1.993	■ Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής: 1.910	■ Λοιπές Χώρες: 30.364
■ Σύνολο: 201.122		

Πίνακας 9. Χώρες προέλευσης εγκατασταθέντων με ξένη υπηκοότητα κατά την τελευταία πενταετία πριν την Απογραφή (Πηγή: ΕΛ.ΣΤΑΤ, Απογραφή 2011)

Στην ίδια Απογραφή, διατέθηκαν λεπτομερείς πληροφορίες για τις περιοχές συγκέντρωσης αλλοδαπών στην Ελλάδα. Βάσει λοιπόν των πινάκων που παρέχονται από την ΕΛ.ΣΤΑΤ., δημιουργήθηκε ένα αρχείο CSV που καταγράφει τον γεωγραφικό κωδικό, τον δήμο, καθώς και τον αριθμό των ατόμων με ξένη υπηκοότητα που έχουν

εγκατασταθεί σε κάθε περιοχή. Στην παρακάτω εικόνα, φαίνεται ενδεικτικά ο τρόπος καταγραφής των συνολικά 316 διαφορετικών δήμων:

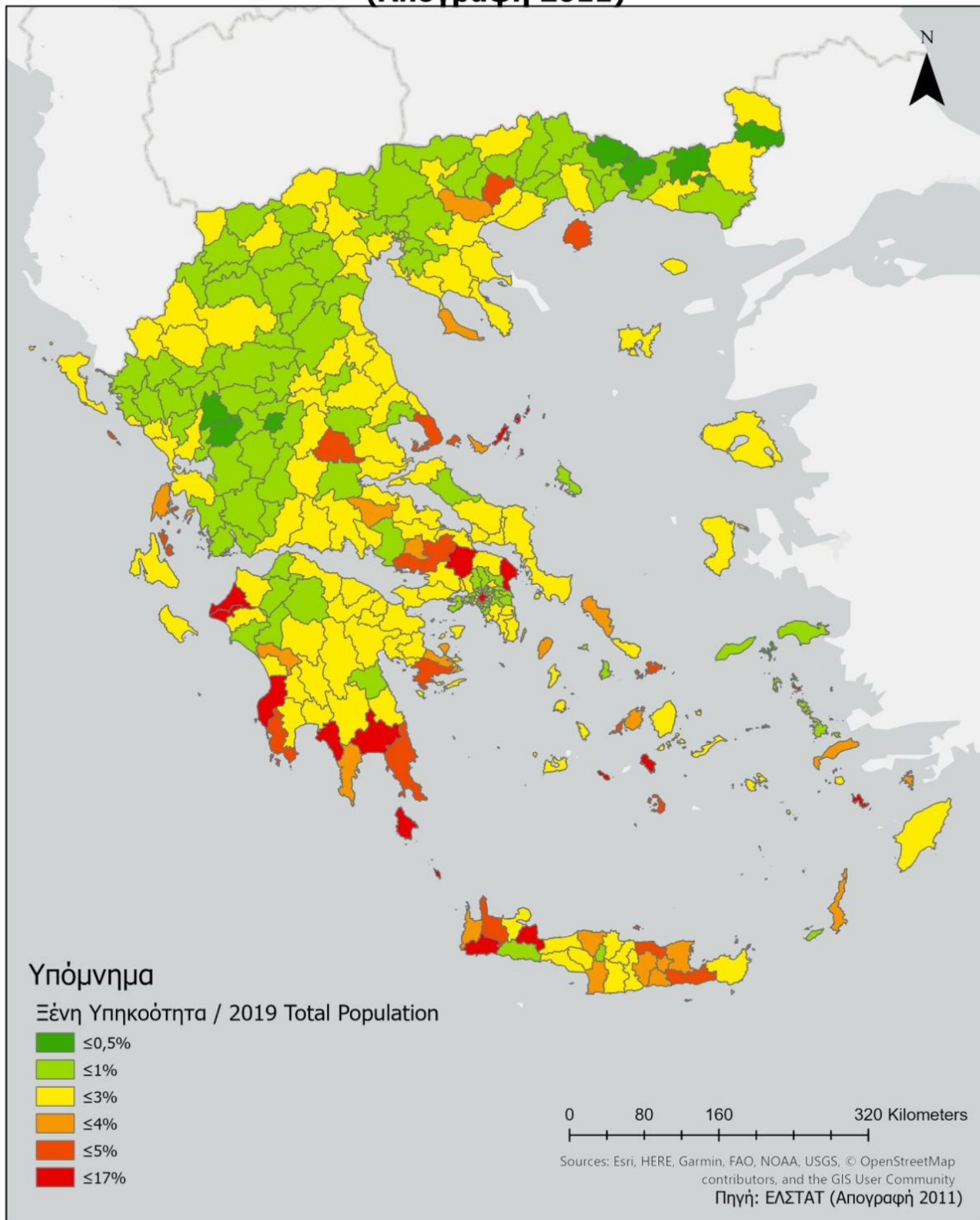
	A	B	C	D	E	F
1	ID	Τόπος διαμονής κατά την Απογραφή 2011	Σύνολο	Ελληνική Υπηκοότητα	Ξένη Υπηκοότητα	
2	0101	ΔΗΜΟΣ ΚΟΜΟΤΗΝΗΣ	1.901	1.138	763	
3	0102	ΔΗΜΟΣ ΑΡΡΙΑΝΩΝ	208	192	16	
4	0103	ΔΗΜΟΣ ΙΑΣΜΟΥ	266	234	32	
5	0104	ΔΗΜΟΣ ΜΑΡΩΝΕΙΑΣ - ΣΑΠΩΝ	555	273	282	
6	0201	ΔΗΜΟΣ ΔΡΑΜΑΣ	1.990	1.549	441	
7	0202	ΔΗΜΟΣ ΔΟΞΑΤΟΥ	529	404	125	
8	0203	ΔΗΜΟΣ ΚΑΤΩ ΝΕΥΡΟΚΟΠΙΟΥ	580	437	143	
9	0204	ΔΗΜΟΣ ΠΑΡΑΝΕΣΤΙΟΥ	311	270	41	
10	0205	ΔΗΜΟΣ ΠΡΟΣΟΤΣΑΝΗΣ	635	521	114	
11	0301	ΔΗΜΟΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥΠΟΛΗΣ	2.444	1.728	716	

Πίνακας 10. Εισαγωγή δεδομένων για την απογραφή των εγκατασταθέντων ανά δήμο σε αρχείο csv

Στην συνέχεια, ακολούθησε το σχεδιαστικό κομμάτι στο ArcGIS Pro. Πρώτα πραγματοποιήθηκε ένωση του αρχείου των δήμων της Ελλάδας με τον αντίστοιχο γεωγραφικό κωδικό που δόθηκε στο αρχείο csv και στην συνέχεια έγινε ομαδοποίηση των τιμών. Συγκεκριμένα, χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης έντασης του φαινομένου, δηλαδή ο αριθμός των εισερχομένων ατόμων ανά εκατό άτομα ως προς τον συνολικό πληθυσμό των μόνιμων κατοίκων κάθε δήμου. Ο δείκτης αυτός επιλέχθηκε έτσι ώστε να μελετηθεί η τάση η οποία επικρατεί ανά δήμο, δηλαδή να γίνει αντιληπτό που βρίσκεται η μεγαλύτερη και αντίστοιχα η μικρότερη συγκέντρωση των γεωγραφικών πληροφοριών.

Η χαρτογραφική σύνθεση που υιοθετήθηκε είναι η εξής:

Ποσοστό Μεταναστών επί συνόλου πληθυσμού ανά δήμο (Απογραφή 2011)

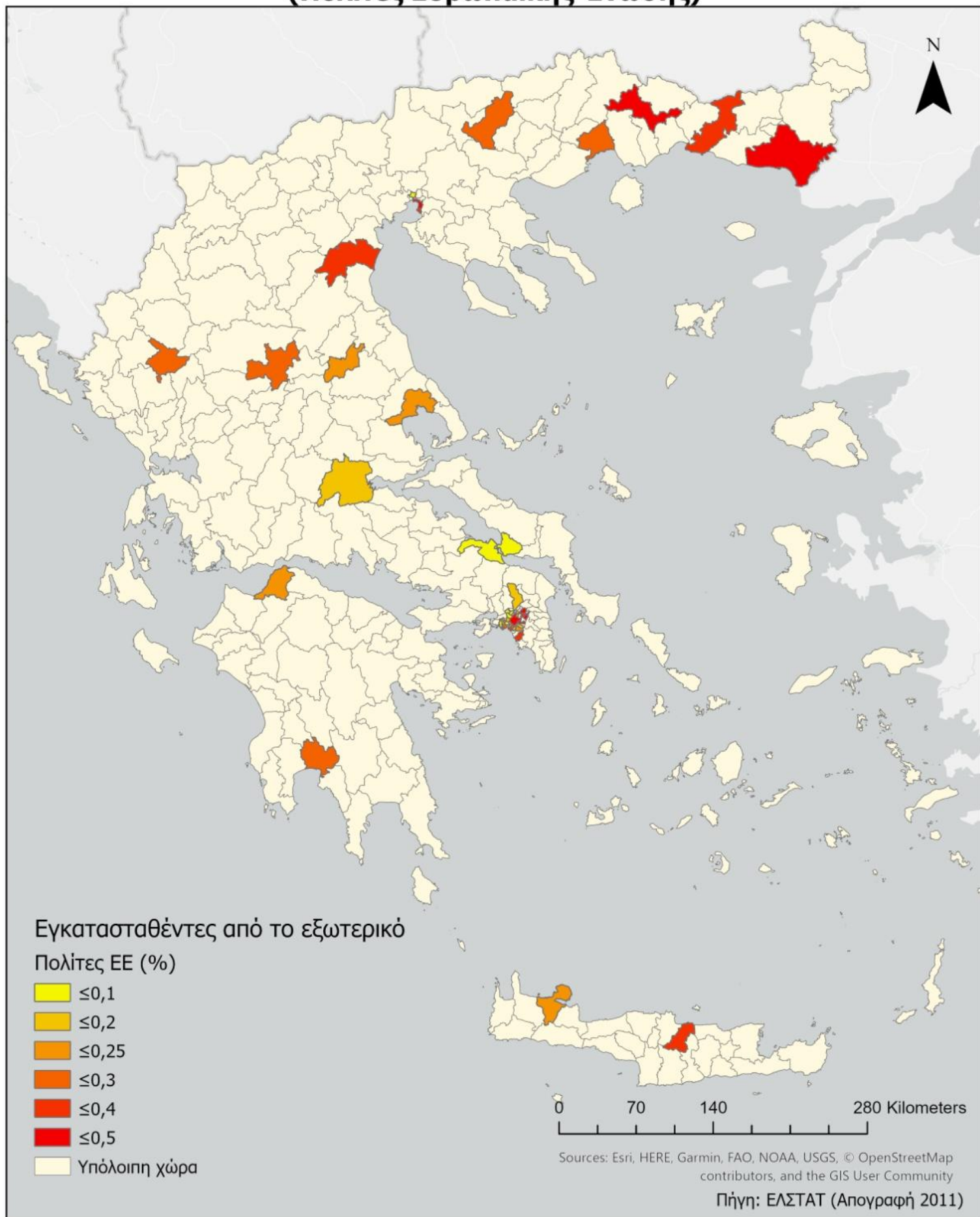

Χάρτης 2. Ποσοστό Μεταναστών επί συνόλου πληθυσμού ανά δήμο (Απογραφή 2011)

Στο χάρτη αυτόν απεικονίζεται το ποσοστό των μεταναστών επί συνόλου πληθυσμού ανά δήμο που κυμαίνεται ανάμεσα στο 0% και 17%. Παρατηρούμε πως τα μεγαλύτερα ποσοστά εμφανίζονται στην Λακωνία, την Μεσσηνία, την Βοιωτία και την Κρήτη. Ενώ τα χαμηλότερα ποσοστά βρίσκονται στα βόρεια διαμερίσματα της χώρας.

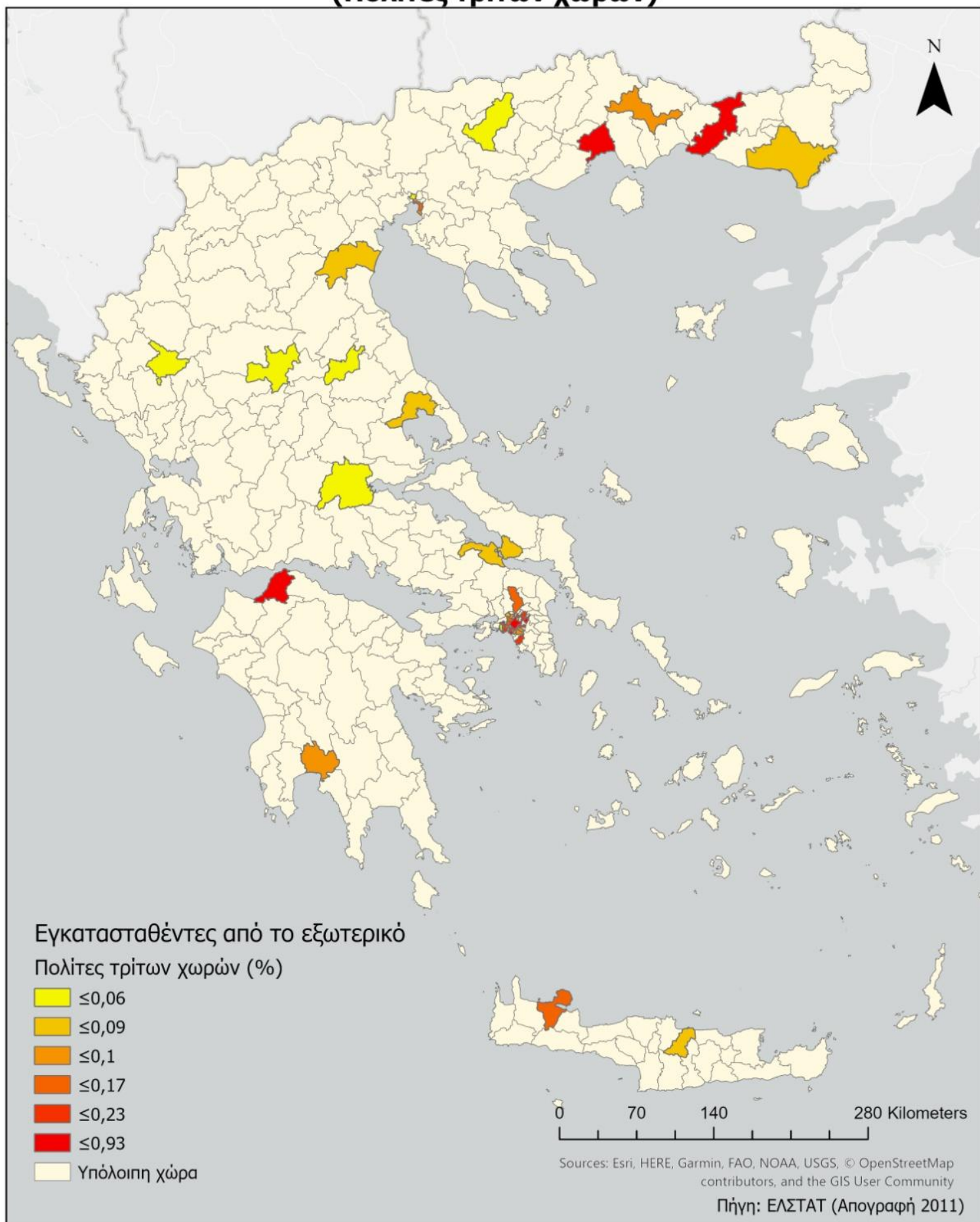
Στην ίδια Απογραφή, βασίστηκε και η δημιουργία δύο ακόμα χαρτών που δείχνουν την παρουσία αλλοδαπών χωρισμένους σε αυτούς που προέρχονται από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης και εκείνους από Τρίτες Χώρες. Στους χάρτες αυτούς, φαίνονται οι δήμοι που έχουν πληθυσμό μεγαλύτερο από 50.000 κατοίκους και είναι οι εξής:

Ποσοστό Μεταναστών επί συνόλου πληθυσμού ανά δήμο (Πολίτες Ευρωπαϊκής Ένωσης)

Χάρτης 2. Ποσοστό Μεταναστών επί συνόλου πληθυσμού ανά δήμο (Πολίτες Ε.Ε.)

Ποσοστό Μεταναστών επί συνόλου πληθυσμού ανά δήμο (Πολίτες τρίτων χωρών)

Χάρτης 3. Ποσοστό Μεταναστών επί συνόλου πληθυσμού ανά δήμο (Πολίτες Τρίτων Χωρών)

Οι συγκεντρώσεις αλλοδαπού πληθυσμού από χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης κυμαίνονται σε χαμηλά ποσοστά. Παρατηρούνται σημαντικές συγκεντρώσεις στην Ανατολική Μακεδονία και Θράκη. Επιπλέον κάποιες ομάδες αλλοδαπών της Ε.Ε. επιλέγουν προάστια της Αθήνας όπως η Γλυφάδα και η Βούλα.

Εύκολα μπορεί κανείς να παρατηρήσει πως το μεγαλύτερο ποσοστό αλλοδαπών τρίτων χωρών (εκτός Ε.Ε.), συγκεντρώνεται στον δήμο της Αθήνας, την Πάτρα, την Καβάλα και την Αλεξανδρούπολη.

2. Κατανομή διαμενόντων αιτούντων άσυλο ανά περιφέρεια

Για την δημιουργία των παρακάτω χαρτών, αξιοποιήθηκαν δεδομένα από την επίσημη ιστοσελίδα του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου. Όπως αναφέρεται από το Υπουργείο, στόχος της Κυβέρνησης είναι η ίση και δίκαιη κατανομή (1%) των αιτούντων άσυλο σε όλες τις Περιφέρειες της χώρας, με εξαίρεση τα σημεία πρώτης υποδοχής. Η καταγραφή της κατανομής, που συγκριτικά με το 2019 παρουσιάζει μείωση 28.082 άτομα, φαίνεται παρακάτω. Στο αρχείο csv που δημιουργήθηκε, καταγράφεται ο γεωγραφικός κωδικός κάθε περιφέρειας.

H21			
A	B	C	D
1	ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΕΣ	Διαμενόντες Μετανάστες	Ποσοστό επί του Πληθυσμού
2	ΒΟΡΕΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	15277	7,7%
3	ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ	1304	0,5%
4	ΗΠΕΙΡΟΥ	3220	0,9%
5	ΣΤΕΡΕΑΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	5055	1,0%
6	ΚΕΝΤΡΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	11655	0,7%
7	ΑΤΤΙΚΗΣ	20897	0,6%
8	ΔΥΤΙΚΗΣ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ	730	0,3%
9	ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ	2538	0,4%
10	ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ	1045	0,3%
11	ΑΝ. ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΑΚΗΣ	1690	0,3%
12	ΚΡΗΤΗΣ	950	0,2%
13	ΔΥΤΙΚΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ	395	0,1%
14	ΙΟΝΙΩΝ ΝΗΣΩΝ	0	0,0%
15	ΣΥΝΟΛΟ ΔΙΑΜΕΝΟΝΤΩΝ	64756	0,6%

Πίνακας 11. Εισαγωγή δεδομένων για την καταγραφή των διαμενόντων αιτούντων άσυλο ανά Περιφέρεια (Πηγή: Υπ. Μετανάστευσης και Ασύλου)

Ακολουθεί το σχεδιαστικό κομμάτι, που προκύπτει από την ένωση του αρχείου των περιφερειών της Ελλάδας με τον αντίστοιχο γεωγραφικό κωδικό που δόθηκε στο αρχείο csv. Για να αποτυπωθεί καλύτερα το φαινόμενο χρησιμοποιήθηκε ο δείκτης

πυκνότητας πληθυσμού που συνδέει τον αριθμό των ατόμων με το χώρο τον οποίο καταλαμβάνουν. Η πυκνότητα του πληθυσμού δίνεται από την σχέση:

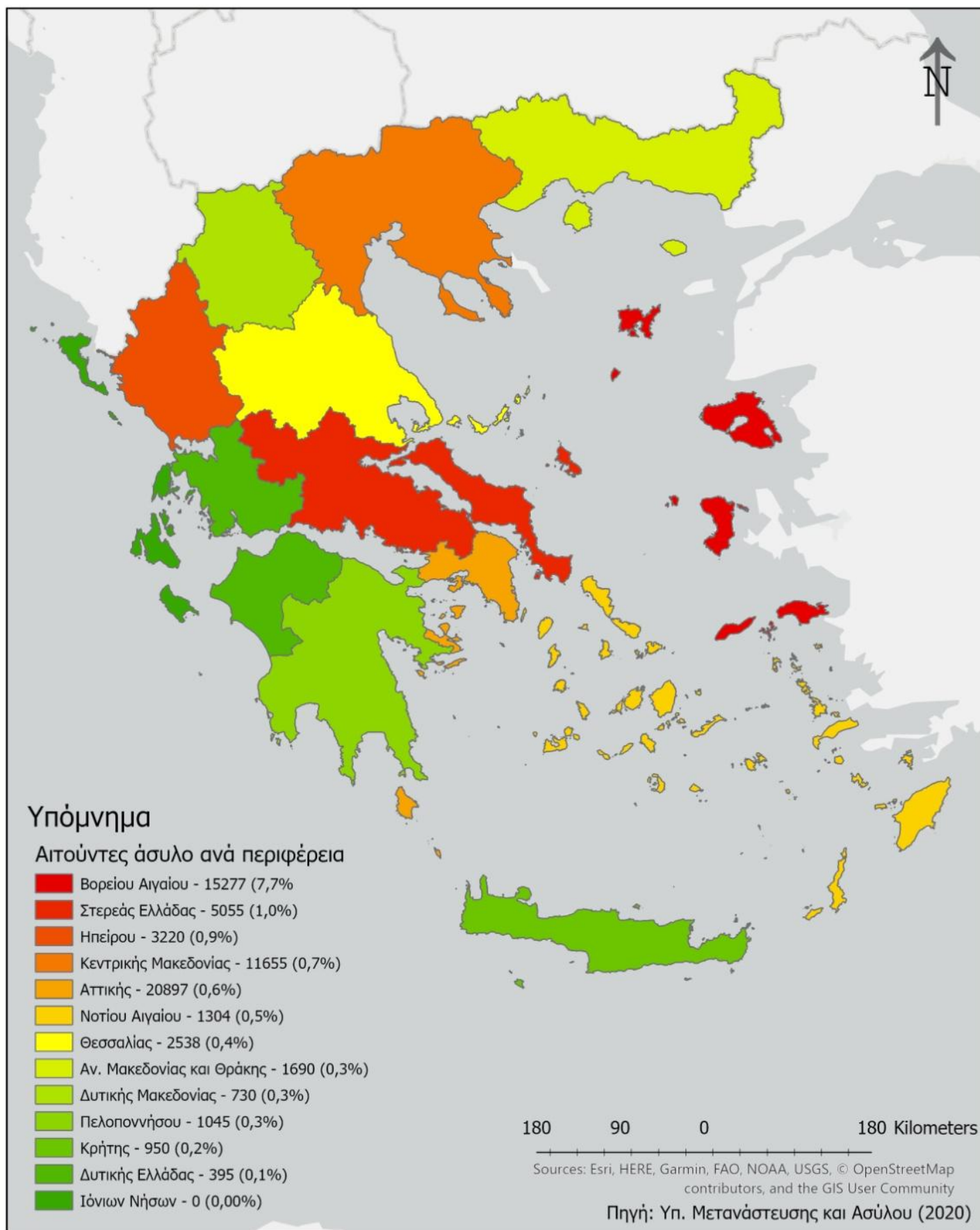
$$D = P/E$$

Όπου P είναι ο πληθυσμός και E το εμβαδόν της περιφέρειας στην συγκεκριμένη περίπτωση.

Κάθε περιφέρεια απεικονίστηκε ξεχωριστά και η κατάταξη ξεκινά από την περιφέρεια του Βορείου Αιγαίου, που φαίνεται με έντονο κόκκινο χρώμα και εμφανίζει τον μεγαλύτερο αριθμό αιτήσεων (15277) που αντιστοιχεί σε ποσοστό 7,7% επί του συνολικού πληθυσμού, και καταλήγει στην περιφέρεια των Ιόνιων Νήσων με μηδενικές αιτήσεις.

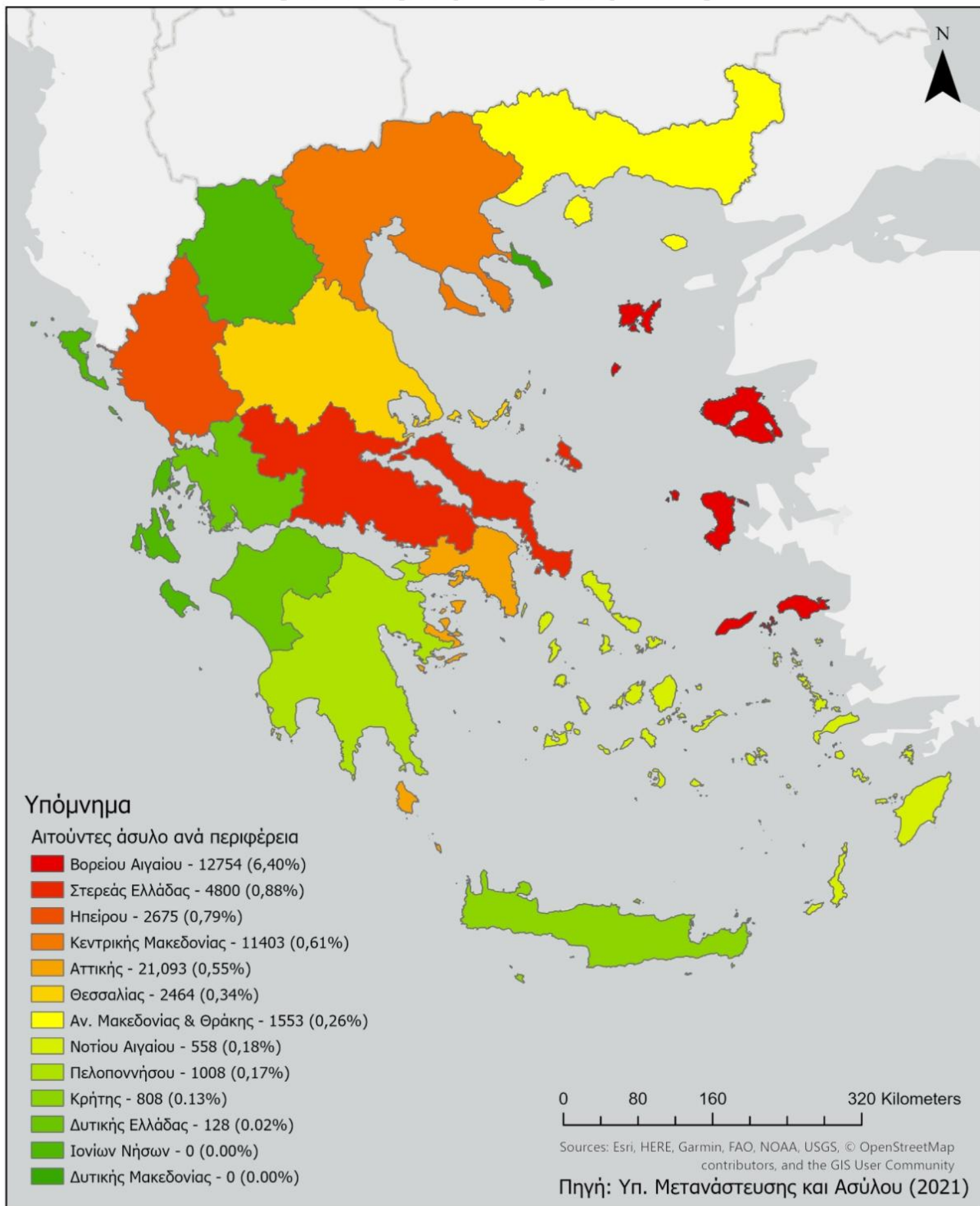
Αντίστοιχη κατάταξη έγινε και για το πρώτο τρίμηνο του 2021. Από τα συνολικά 59244 άτομα, οι 12754 που αντιστοιχούν στο 6,4% του πληθυσμού καταγράφηκαν στο Βόρειο Αιγαίο. Οι τελικοί χάρτες είναι:

Κατανομή διαμενόντων αιτούντων άσυλο ανά περιφέρεια (2020)

Χάρτης 4. Κατανομή διαμενόντων αιτούντων άσυλο ανά περιφέρεια (2020)

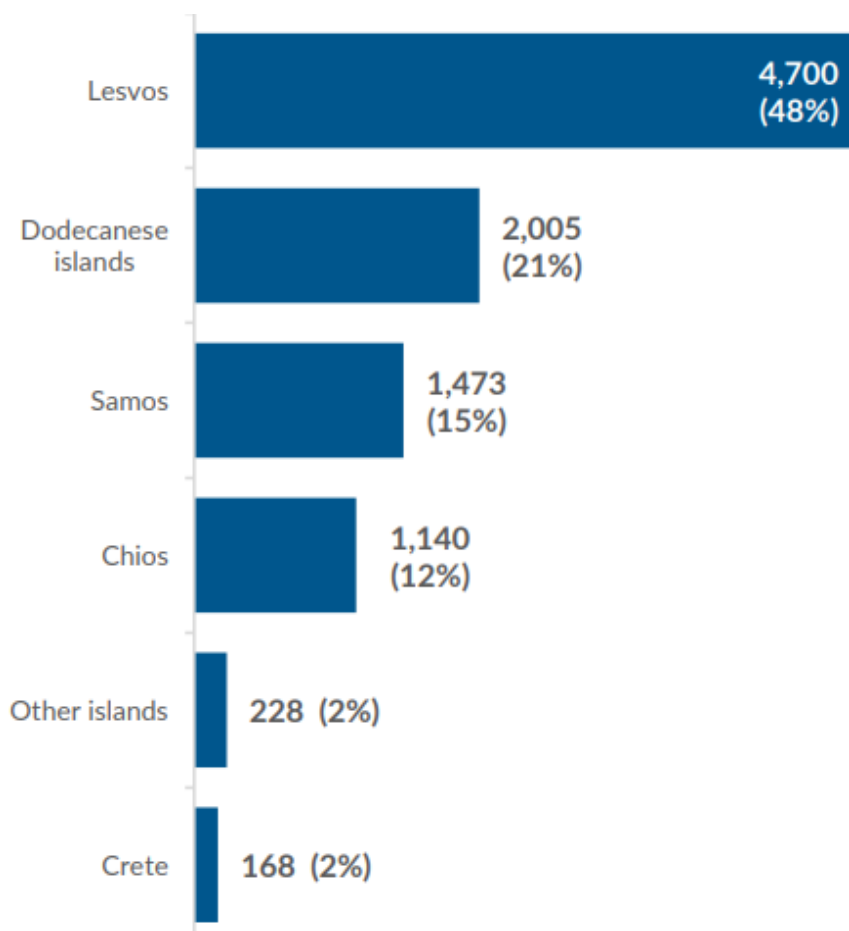
Κατανομή διαμενόντων αιτούντων άσυλο ανά περιφέρεια (Ιανουάριος - Μάρτιος 2021)

Χάρτης 5. Κατανομή διαμενόντων αιτούντων άσυλο ανά περιφέρεια (Ιανουάριος – Μάρτιος 2021)

3. Χώρες προέλευσης μεταναστών των θαλάσσιων αφίξεων (2020)

Σε συνέχεια των προηγούμενων χαρτών, όπου και διαπιστώθηκε πως η πλειονότητα των μεταναστών καταγράφηκε στο Βόρειο Αιγαίο, θα γίνει ανάλυση του πληθυσμού που φθάνει στα νησιά αυτά. Αναλυτικότερα, τα επίσημα δημοσιεύματα της Ύπατης Αρμοστείας του ΟΗΕ για τους Πρόσφυγες (UNHCR), αναφέρουν πως η Λέσβος, τα Δωδεκάνησα και η Σάμος δέχθηκαν την πλειονότητα των μεταναστών για το 2020. Στους πίνακες που ακολουθούν παρουσιάζονται οι καταγραφές των μεταναστών που έφθασαν στα νησιά του Βορείου Αιγαίου καθώς και η χώρα προέλευσής τους:

Πίνακας 6. Πληθυσμός μεταναστών που καταγράφηκε στα νησιά του Βορείου Αιγαίου (Πηγή: UNHCR)

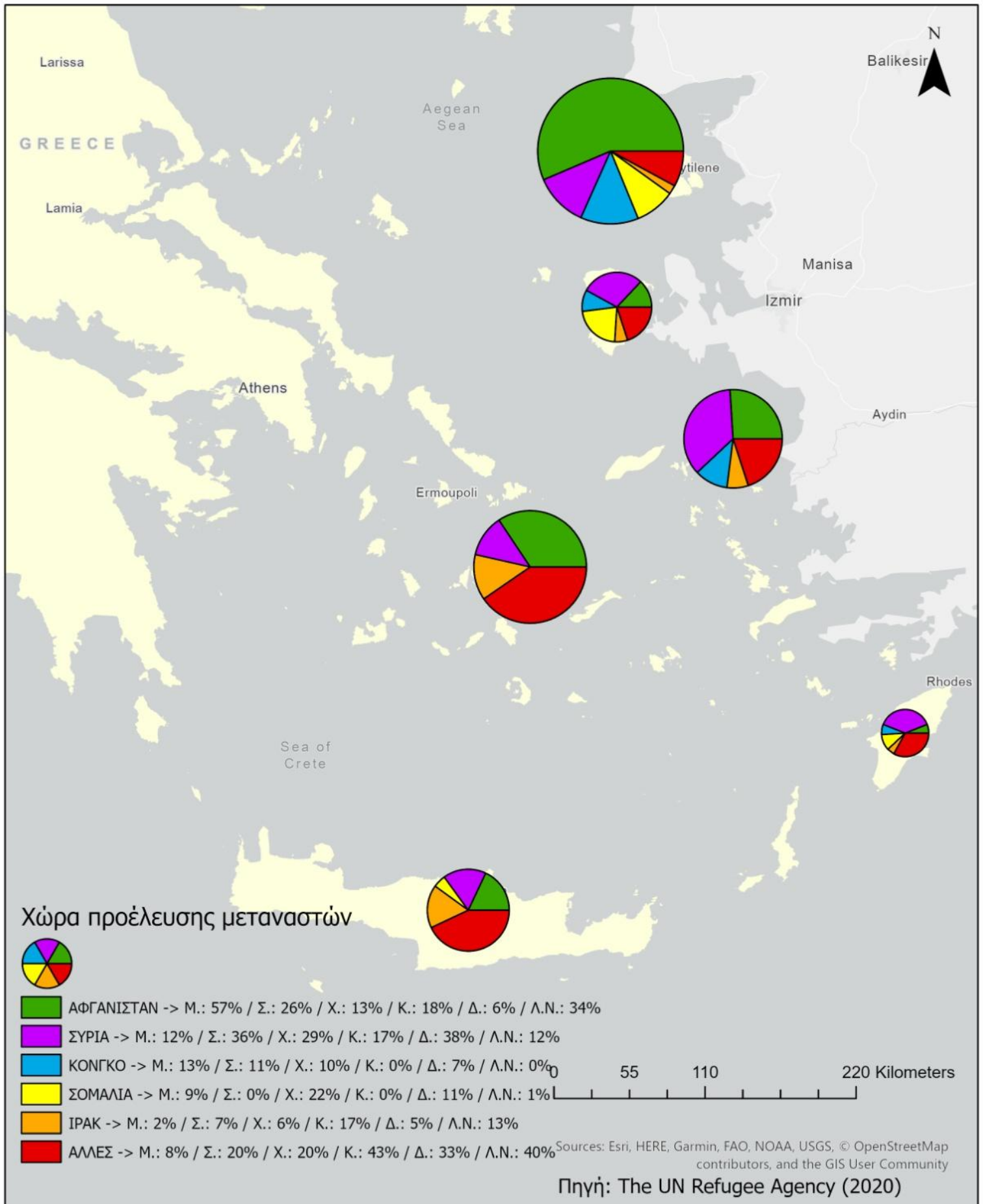
	A	B	C	D	E	F	G	H	I
1		TOTAL	%	Afghanistan	Syrian, ARAB Republic	Dem, Rep. of the Congo	Somalia	Iraq	Other
2	LESVOS	4700	48,00%	57,00%	12,00%	13,00%	9,00%	2,00%	8,00%
3	DODECANESE ISLANDS	2005	21,00%	6,00%	38,00%	7,00%	11,00%	5,00%	33,00%
4	SAMOS	1473	15,00%	26,00%	36,00%	11,00%	0,00%	7,00%	20,00%
5	CHIOS	1140	12,00%	13,00%	29,00%	10,00%	22,00%	6,00%	20,00%
6	OTHER ISLANDS	228	2,00%	34,00%	12,00%	0,00%	1,00%	13,00%	40,00%
7	CRETE	168	2,00%	18,00%	17,00%	0,00%	5,00%	17,00%	43,00%
8									
9									

Πίνακας 7. Εισαγωγή δεδομένων για την χώρα προέλευσης των μεταναστών στα νησιά του Βορείου Αιγαίου (Πηγή: UNHCR)

Σύμφωνα με την λογική όλων των χαρτών της εργασίας, ο χάρτης που απεικονίζει τις χώρες προέλευσης των μεταναστών που καταγράφηκαν στα νησιά του Βορείου Αιγαίου, βασίστηκε στα παραπάνω στοιχεία. Στο αρχείο csv, εκτός από τα παραπάνω στοιχεία προστέθηκε και ο γεωγραφικός κωδικός κάθε νησιού όπως καταγράφεται από την ΕΛΣΤΑΤ, με τον οποίο θα γίνει η ένωση με τον αντίστοιχο κωδικό των δήμων που προσφέρονται στο ArcGIS Pro για να προκύψει η ομαδοποίηση των δεδομένων.

Για την συγκεκριμένη χαρτογραφική απόδοση του πληθυσμού στο Βόρειο Αιγαίο ανά χώρα προέλευσης, θα χρησιμοποιήσουμε τα διηρημένα σύμβολα. Συγκεκριμένα, τα δεδομένα θα απεικονιστούν βάσει της οπτικής μεταβλητής «μέγεθος» κάποιου σημειακού συμβόλου, που στην περίπτωσή μας είναι οι πίτες. Το απόλυτο μέγεθος του πληθυσμού είναι το μέγεθος της πίτας, που εναλλάσσεται ανάλογα με τον πληθυσμό που αντιπροσωπεύει. Η διαφοροποίηση στις εθνικότητες θα γίνει με την απεικόνιση ξεχωριστών χρωμάτων. Έτσι, ο τελικός χάρτης που προκύπτει είναι:

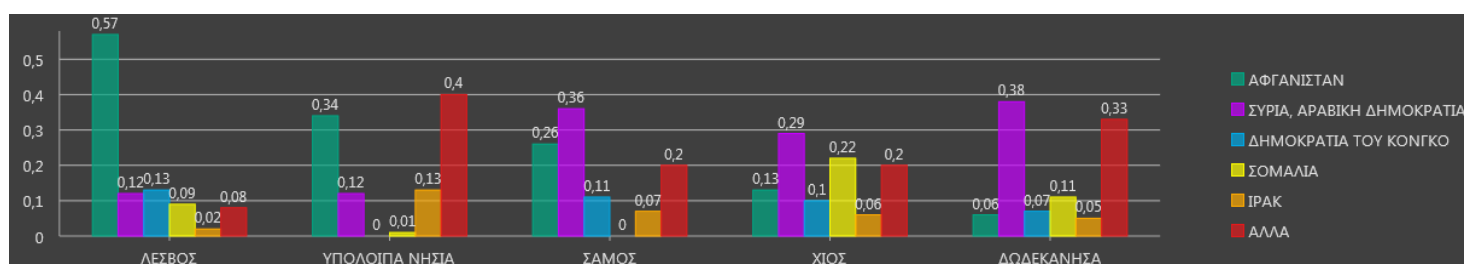
Χώρες προέλευσης μεταναστών των θαλάσσιων αφίξεων (2020)

Χάρτης 6. Χώρες προέλευσης μεταναστών των θαλάσσιων αφίξεων (2020)

Παρατηρούμε, πως από το μέγεθος κάθε πίτας είναι εύκολα αντιληπτές οι διακυμάνσεις σε κάθε Δήμο, όπως επίσης και το πλήθος των μεταναστών ανάλογα με την χώρα προέλευσής τους. Πιο συγκεκριμένα, τις περισσότερες αφίξεις δέχεται η Λέσβος με 4700 μετανάστες με τους περισσότερους από αυτούς να προέρχονται από το Αφγανιστάν, ενώ οι λιγότερες καταγράφονται σκόρπια στα μικρότερα νησιά του Βορείου Αιγαίου

Για την καλύτερη ανάλυση και σύγκριση των παραπάνω δεδομένων, δημιουργήθηκε και το ιστόγραμμα που παρουσιάζει τα ποσοστά αφίξεων που αντιστοιχούν σε κάθε χώρα προέλευσης ανά νησί:

Πίνακας 8. Ιστόγραμμα θαλάσσιων αφίξεων στο Βόρειο Αιγαίο

4. Ροή αφίξεων ανά τρίμηνο για το 2020

Έχοντας δει και αναλύσει την ροή αφίξεων στα νησιά του Βορείου Αιγαίου συνολικά για το 2020, θα δούμε στο σημείο αυτό τις τάσεις που υπήρξαν ανά τρίμηνο. Για την μελέτη αυτή, θα αξιοποιηθούν δεδομένα από την ιστοσελίδα του Υπουργείου Μετανάστευσης και Ασύλου.

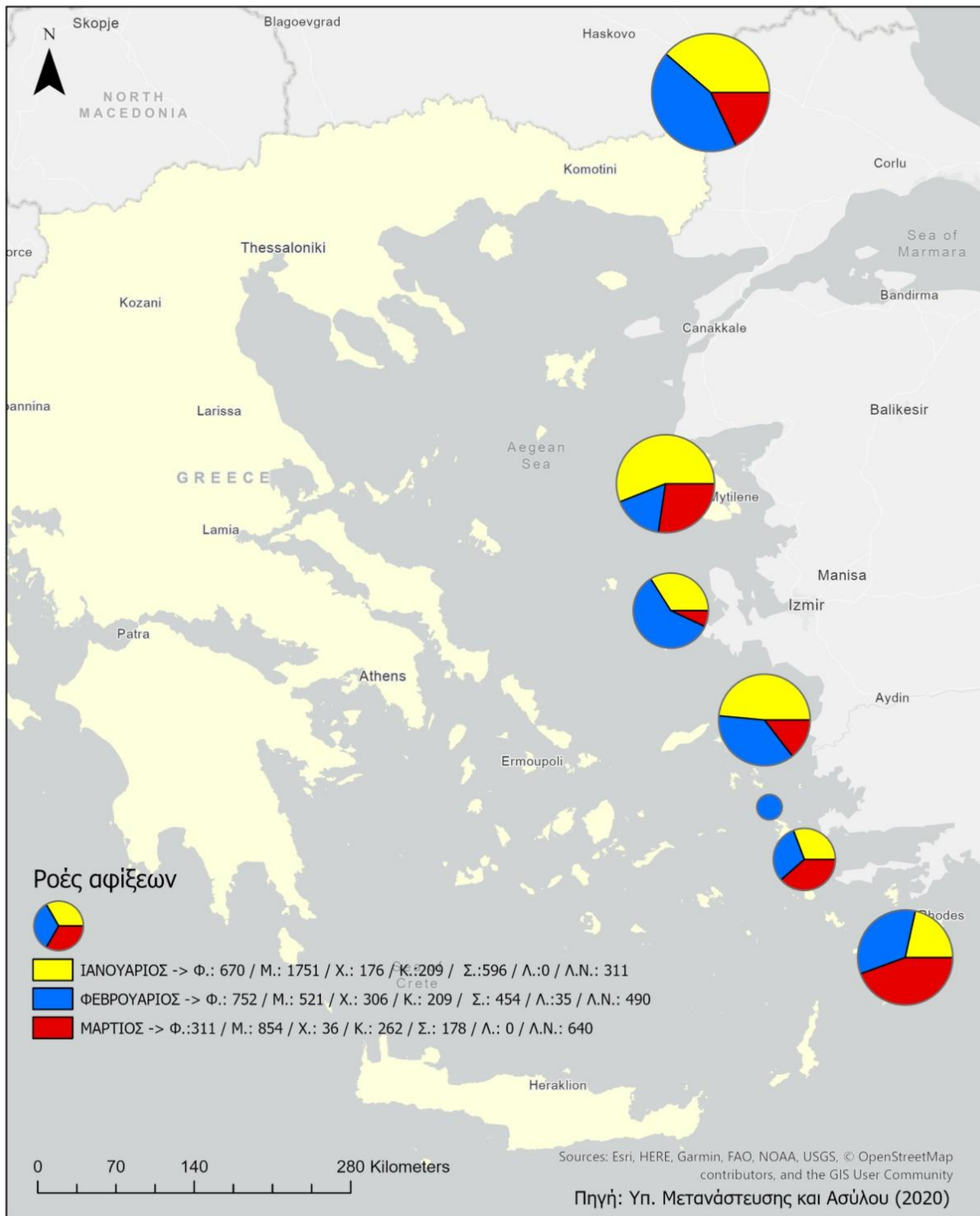
	A	B	C	D	E	F	G	H	I
		ΚΩ	ΛΕΣΒΟΥ	ΣΑΜΟΥ	ΧΙΟΥ	ΛΕΡΟΣ	ΛΟΙΠΑ ΝΗΣΙΑ	ΦΥΛΑΚΙΟ	ΑΘΡΟΙΣΜΑ ΝΗΣΙΩΝ
1	ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ	209	1751	596	176	0	311	670	3713
2	ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ	209	521	454	306	35	490	752	2767
3	ΜΑΡΤΙΟΣ	262	854	178	36	0	640	311	2281
4	ΑΠΡΙΛΙΟΣ	0	39	0	0	0	1	37	77
5	ΜΑΙΟΣ	0	227	0	0	0	1	56	284
6	ΙΟΥΝΙΟΣ	0	245	0	0	0	22	186	453
7	ΙΟΥΛΙΟΣ	0	285	8	0	0	23	247	563
8	ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ	21	173	31	48	0	173	614	1060
9	ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ	3	59	0	25	0	2	703	792
10	ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ	6	51	0	23	0	83	1030	1193
11	ΝΟΕΜΒΡΙΟΣ	31	108	24	29	0	67	689	948
12	ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ	5	192	0	37	0	3	181	418
13	ΣΥΝΟΛΟ	746	4505	1291	680	35	1816	5476	14549

Πίνακας 9. Καταγραφή ροών αφίξεων ανά μήνα για το 2020 (Πηγή: Υπ. Μετανάστευσης και Ασύλου)

Οι παραπάνω καταγραφές σύμφωνα με το Υπουργείο, παρουσιάζουν σημαντική αύξηση τον Ιανουάριο (+26%) και τον Φεβρουάριο (+15%), ενώ τον Μάρτιο οι αφίξεις στα νησιά και τον Έβρο σημείωσαν μείωση κατά 16% σε σχέση με τον προηγούμενο μήνα. Το επόμενο τρίμηνο οι ροές αφίξεων παραμένουν χαμηλές, που συγκριτικά με την αντίστοιχη περίοδο του 2019 είναι μειωμένη κατά 92%. Συνολικά, για το 2020, παρατηρείται μείωση κατά 79% σε σχέση με το προηγούμενο έτος.

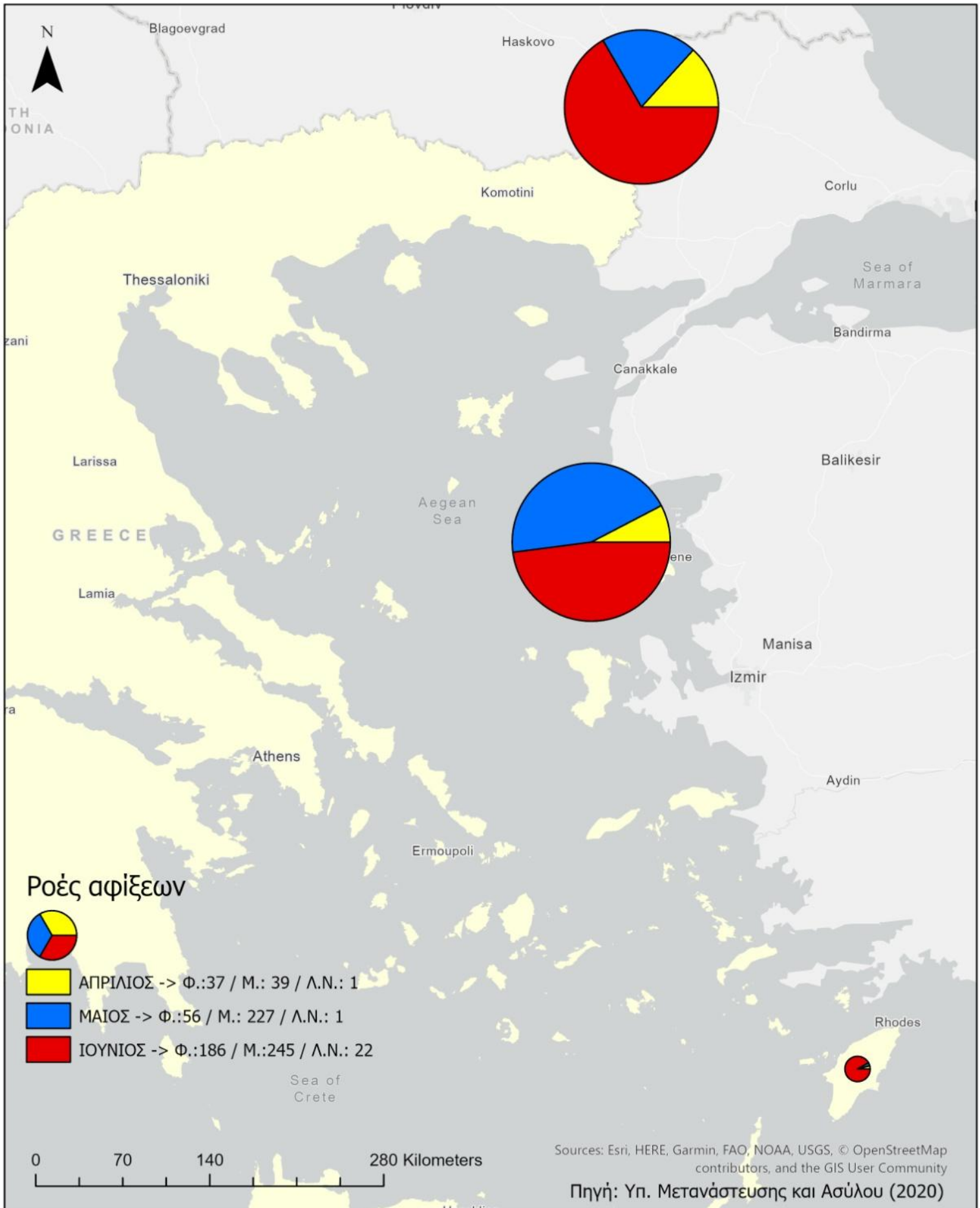
Για την χαρτογραφική απόδοση, θα απεικονιστούν τα δεδομένα αναλογικά με διηρημένα σύμβολα και συγκεκριμένα με πίτες που σύμφωνα με το μέγεθός τους εναλλάσσεται ο πληθυσμός που αντιπροσωπεύουν. Κάθε μήνας ανά τρίμηνο, παρουσιάζεται με διαφορετικό χρώμα για να είναι εύκολα αντιληπτές οι διαβαθμίσεις. Οι χάρτες που προκύπτουν είναι:

ΡΟΕΣ ΑΦΙΞΕΩΝ ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ - ΜΑΡΤΙΟΣ 2020

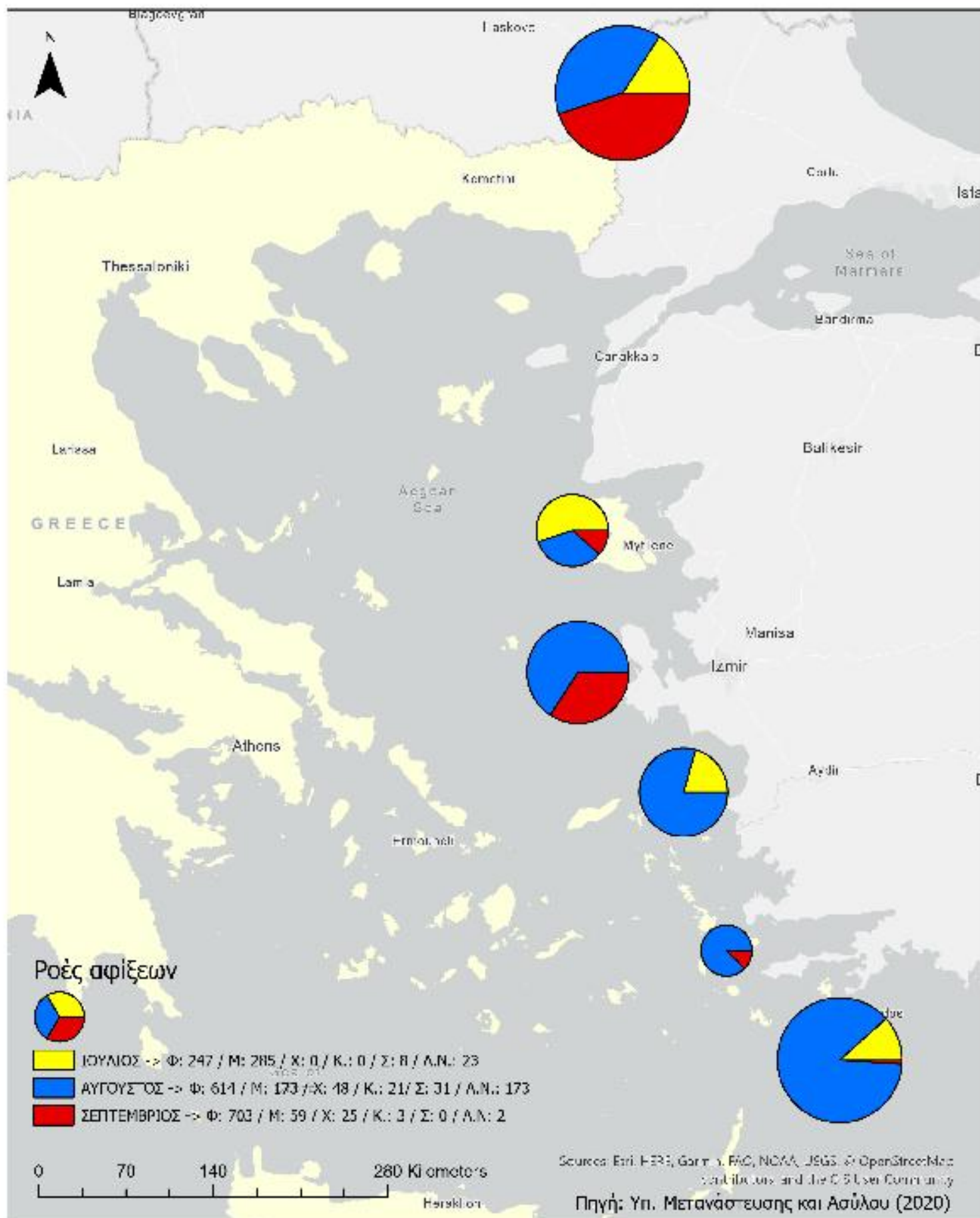
Χάρτης 7. Ροή αφίξεων Ιανουάριος – Μάρτιος 2020

ΡΟΕΣ ΑΦΙΞΕΩΝ ΑΠΡΙΛΙΟΣ - ΙΟΥΝΙΟΣ 2020

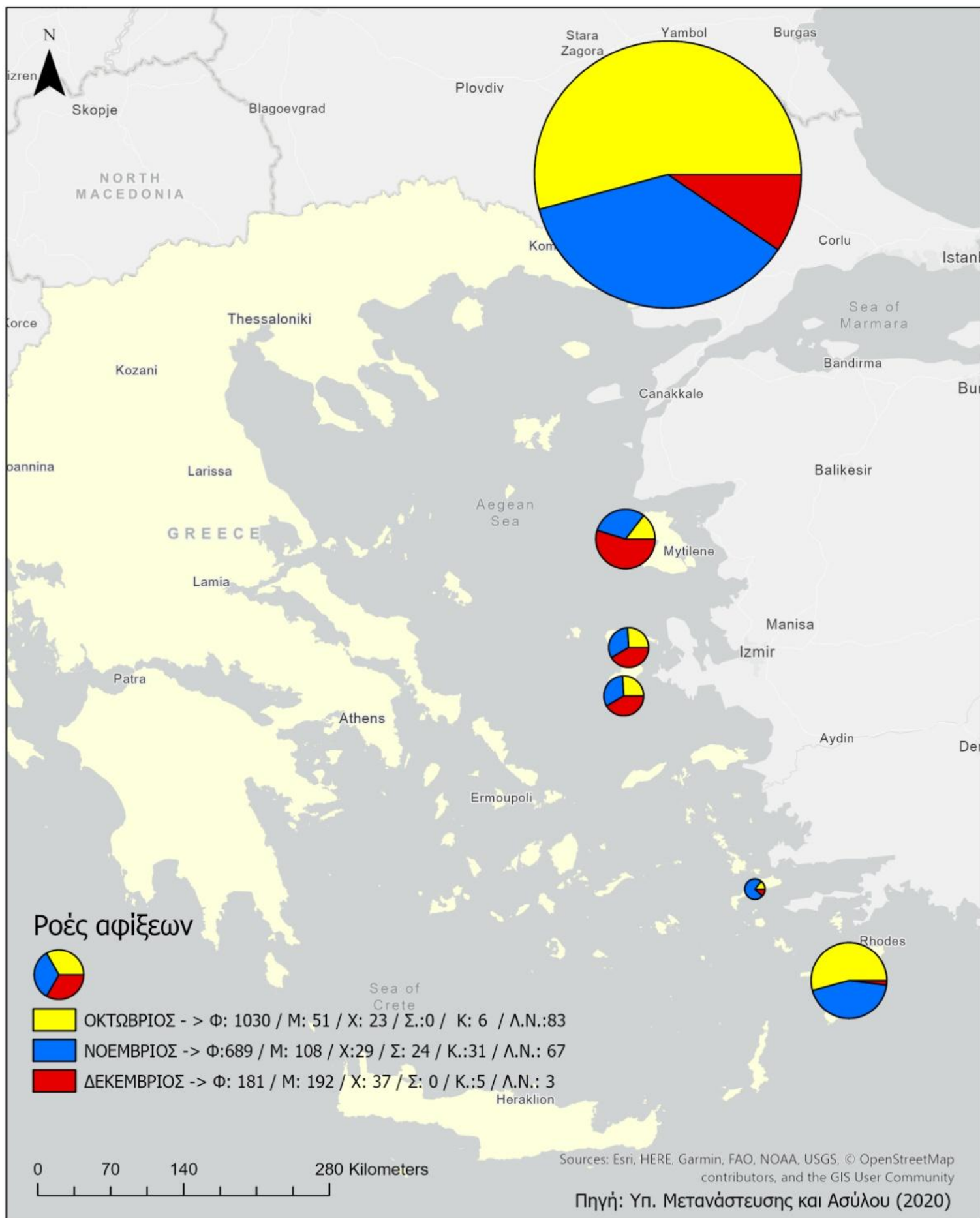
Χάρτης 8. Ροή αφίξεων Απρίλιος – Ιούνιος 2020

ΡΟΕΣ ΑΦΙΞΕΩΝ ΙΟΥΛΙΟΣ- ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2020

Χάρτης 9. Ροή αφίξεων Ιούλιος – Σεπτέμβριος 2020

ΡΟΕΣ ΑΦΙΞΕΩΝ ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2020

Χάρτης 10. Ροή αφίξεων Οκτώβριος - Δεκέμβριος 2020

Παρατηρούμε πως οι περισσότερες αφίξεις για το πρώτο τρίμηνο του 2020, καταγράφηκαν στην Λέσβο (3.126) και το φυλάκιο (1.733), ενώ μόνο 35 μετανάστες έφθασαν στην Λέρο.

Το δεύτερο τρίμηνο, οι αφίξεις ήταν αισθητά μειωμένες και οι καταγραφές εντοπίστηκαν μόνο σε τρία ΚΥΤ. Στην Μυτιλήνη έφθασαν 511, στο Φυλάκιο 279 και στα υπόλοιπα νησιά του Αιγαίου 23 μετανάστες.

Στο τρίτο τρίμηνο παρατηρούμε πως τον Αύγουστο πραγματοποιήθηκαν οι περισσότερες αφίξεις που αυτή την φορά μοιράστηκαν στα νησιά του Βορείου Αιγαίου, ενώ αυξημένες είναι οι καταγραφές που εντοπίστηκαν στο φυλάκιο Έβρου (614). Ενώ το τελευταίο τρίμηνο του 2020, γίνεται εύκολα αντιληπτή η έντονη άφιξη στου φυλάκιο Έβρου κυρίως τον Οκτώβριο και το Νοέμβριο. Για αυτούς τους μήνες τους λιγότερους μετανάστες δέχθηκε η Σάμος.

Συμπερασματικά, από τους παραπάνω χάρτες μπορεί κανείς να παρατηρήσει πως τους πρώτους τρεις μήνες του 2020, η Ελλάδα δέχθηκε ένα μεγάλο κύμα μεταναστών στα νησιά και τον Έβρο. Η διαδρομή αυτή, όπως έχει αναφερθεί και σε προηγούμενο κεφάλαιο, είναι εκείνη της Ανατολικής Μεσογείου με κύματα μεταναστών από την Τουρκία προς την Ελλάδα.

5. Τοποθεσία καταγραφής 2013 – 2019

Για τους τελευταίους χάρτες που δημιουργήθηκαν για την διπλωματική αυτή εργασία, χρησιμοποιήθηκαν επίσημα στοιχεία από το Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου που αφορούν τις αιτήσεις ασύλου. Θα παραχθεί μια σειρά από διαφορετικούς χάρτες που αφορούν την μετανάστευση ανά τόπο καταγραφής από το 2013 έως και το 2019. Δημιουργήθηκε το αρχείο csv που εκτός από τις χρονολογίες και την τοποθεσία συμπεριλαμβάνει και τον γεωγραφικό κωδικό που αντιστοιχεί σε κάθε κέντρο καταγραφής μεταναστών:

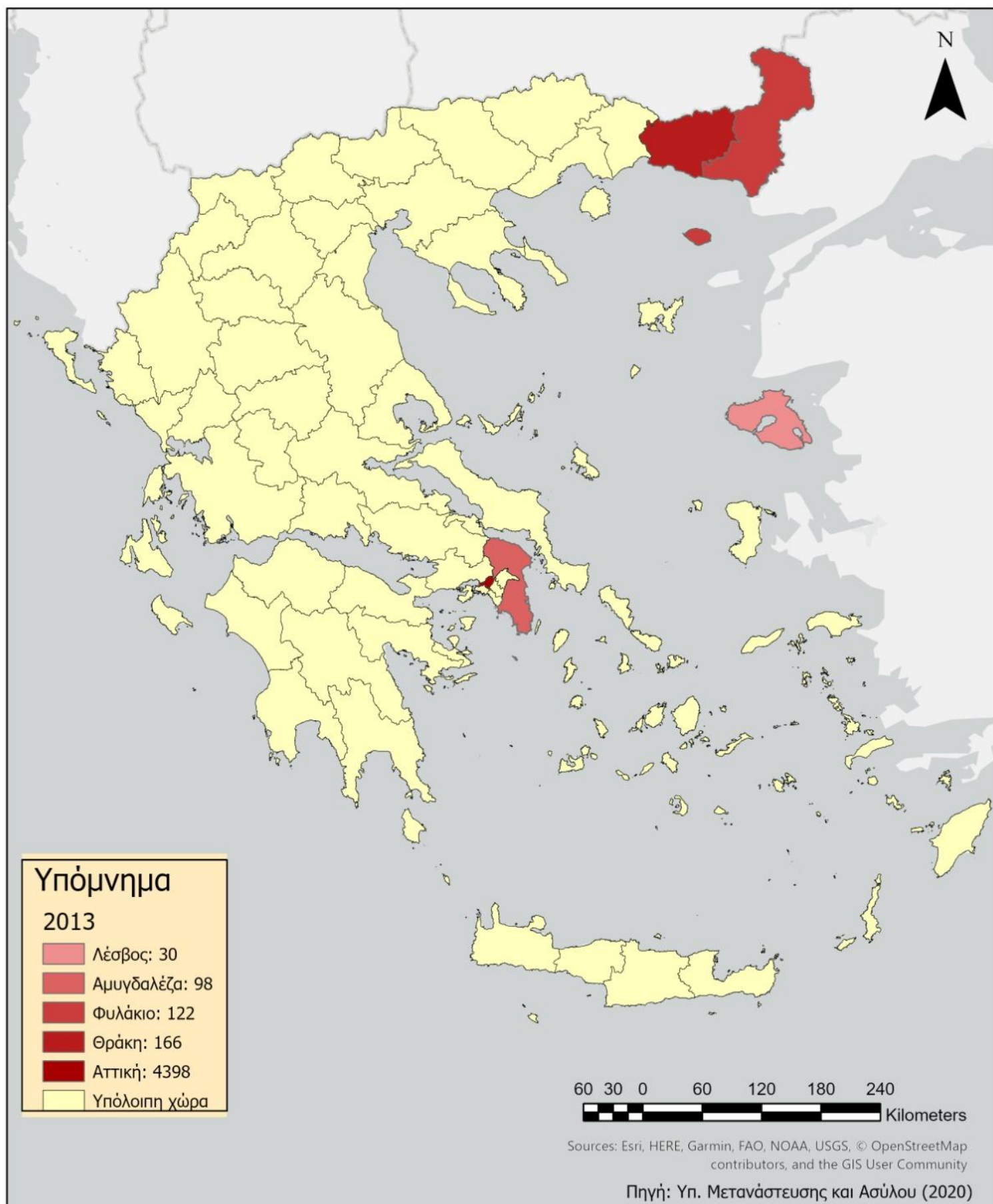
	A	B	C	D	E	F	G	H	I
1		2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	ID
2	ΑΤΤΙΚΗ	4398	6357	7830	14141	8838	8375	7988	47
3	ΛΕΣΒΟΣ	30	209	692	5091	11949	17269	22252	53
4	ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗ		412	1190	11410	7624	7368	7387	07
5	ΣΑΜΟΣ				2432	5109	6743	8043	56
6	ΧΙΟΣ				3394	6509	4082	5374	57
7	ΘΡΑΚΗ	166	900	829	4458	2040	2385	2331	01
8	ΑΛΙΜΟΣ				3141	3258	2571	3080	48
9	ΠΕΙΡΑΙΑΣ				2472	3973	2053	2579	51
10	ΦΥΛΑΚΙΟ	122	399	412	448	955	4182	3756	03
11	ΛΕΡΟΣ				871	1389	1783	3814	61
12	ΑΜΥΓΡΑΛΕΖΑ	98	606	588	451	1544	1901	2130	49
13	ΚΩΣ				685	1695	2141	2342	64
14	ΚΟΡΙΝΘΟΣ			803	324	1065	1972	2058	42
15	ΡΟΔΟΣ		454	578	931	698	727	682	69
16	ΞΑΝΘΗ		40	265	386	689	1232	1324	06
17	ΠΑΤΡΑ		54		414	987	775	814	37
18	ΗΡΑΚΛΕΙΟ				4	315	765	666	71
19	ΙΩΑΝΝΙΝΑ						639	667	18
20	Σύνολο	4814	9431	13187	51053	58637	66963	77287	

Πίνακας 10. Εισαγωγή δεδομένων για τις αιτήσεις ασύλου – τοποθεσία καταγραφής ανά έτος από το 2013 έως και το 2019 (Πηγή: Υπ.Μετανάστευσης και Ασύλου)

Ακολουθεί το σχεδιαστικό κομμάτι στο ArcGIS Pro, όπου πραγματοποιήθηκε η ένωση των γεωγραφικών κωδικών που δόθηκαν στο excel με τους αντίστοιχους δήμους της Ελλάδας.

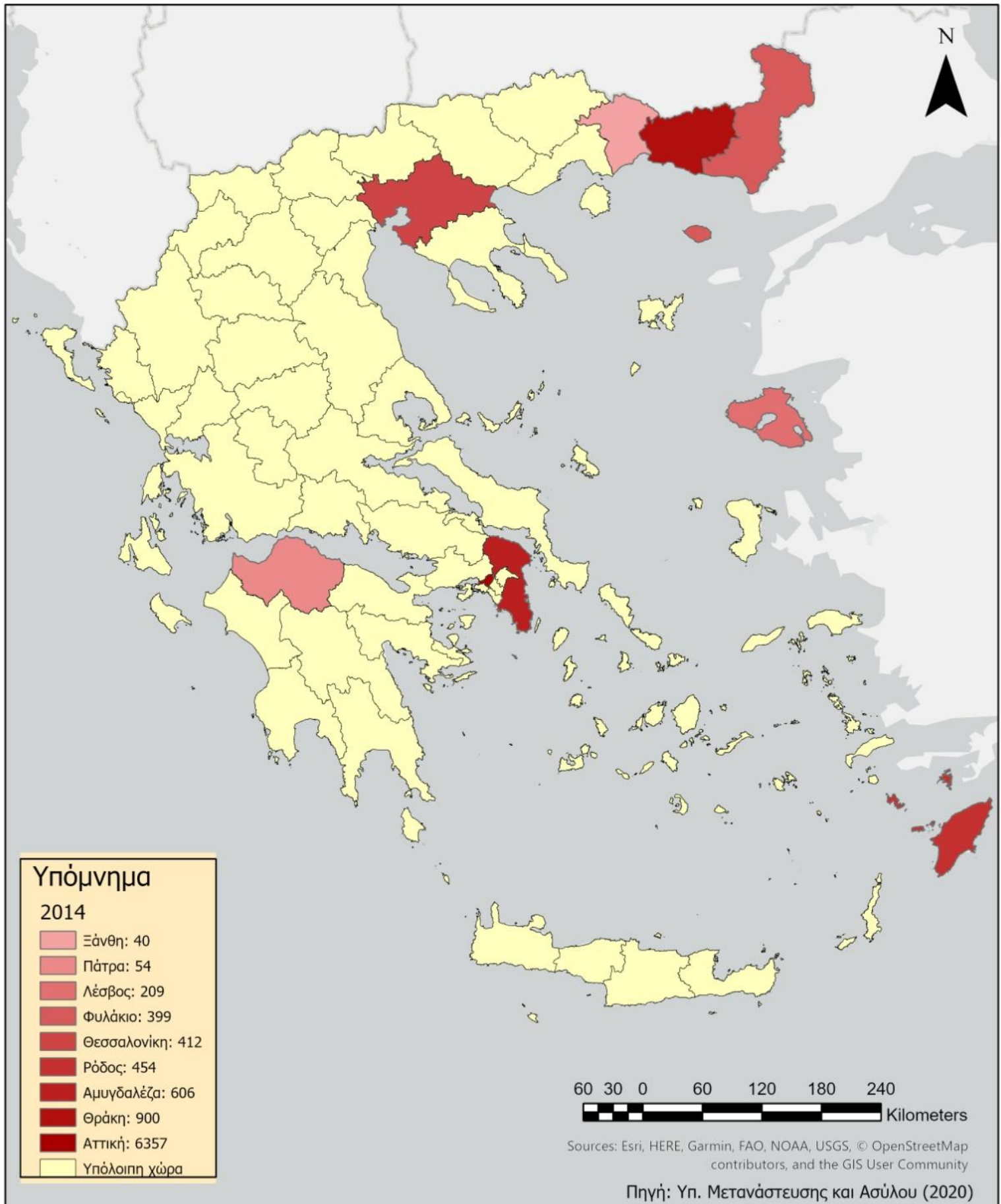
Για να αποδοθεί χαρτογραφικά την μεταβολή της πυκνότητας του πληθυσμού που θέλουμε να παρατηρήσουμε, θα δημιουργήσουμε χωροπληθείς χάρτες. Πιο συγκεκριμένα, η σημαντικότερη παράμετρος για να είναι επιτυχής η μελέτη της δημογραφικής εξέλιξης σε έναν χωροπληθή χάρτη, είναι η σωστή ομαδοποίηση των δεδομένων (τάξεις) και η αντιστοιχία κάθε τάξης με την σωστή διαφοροποίηση στην ένταση του χρώματος. Έτσι, χρησιμοποιώντας το ίδιο υπόβαθρο και στους επτά χάρτες, αλλά με τα αντίστοιχα δεδομένα που αφορούν κάθε έτος δημιουργήθηκε μια σειρά από διαφορετικούς χάρτες. Σύμφωνα με την εναλλαγή των τιμών, δόθηκε σε κάθε τιμή και μια διαφορετική απόχρωση του κόκκινου, ώστε να είναι εύκολα αντιληπτή η διαβάθμιση των τιμών. Η χρωματική παλέτα που επιλέχθηκε, υποδηλώνει πως καθώς οι τιμές αυξάνονται κλιμακώνεται και η ένταση του κόκκινου. Οι τελικοί χάρτες που προέκυψαν, φαίνονται παρακάτω:

Χάρτης διαβάθμισης των αιτούντων ασύλου ανά τοποθεσία καταγραφής (2013)

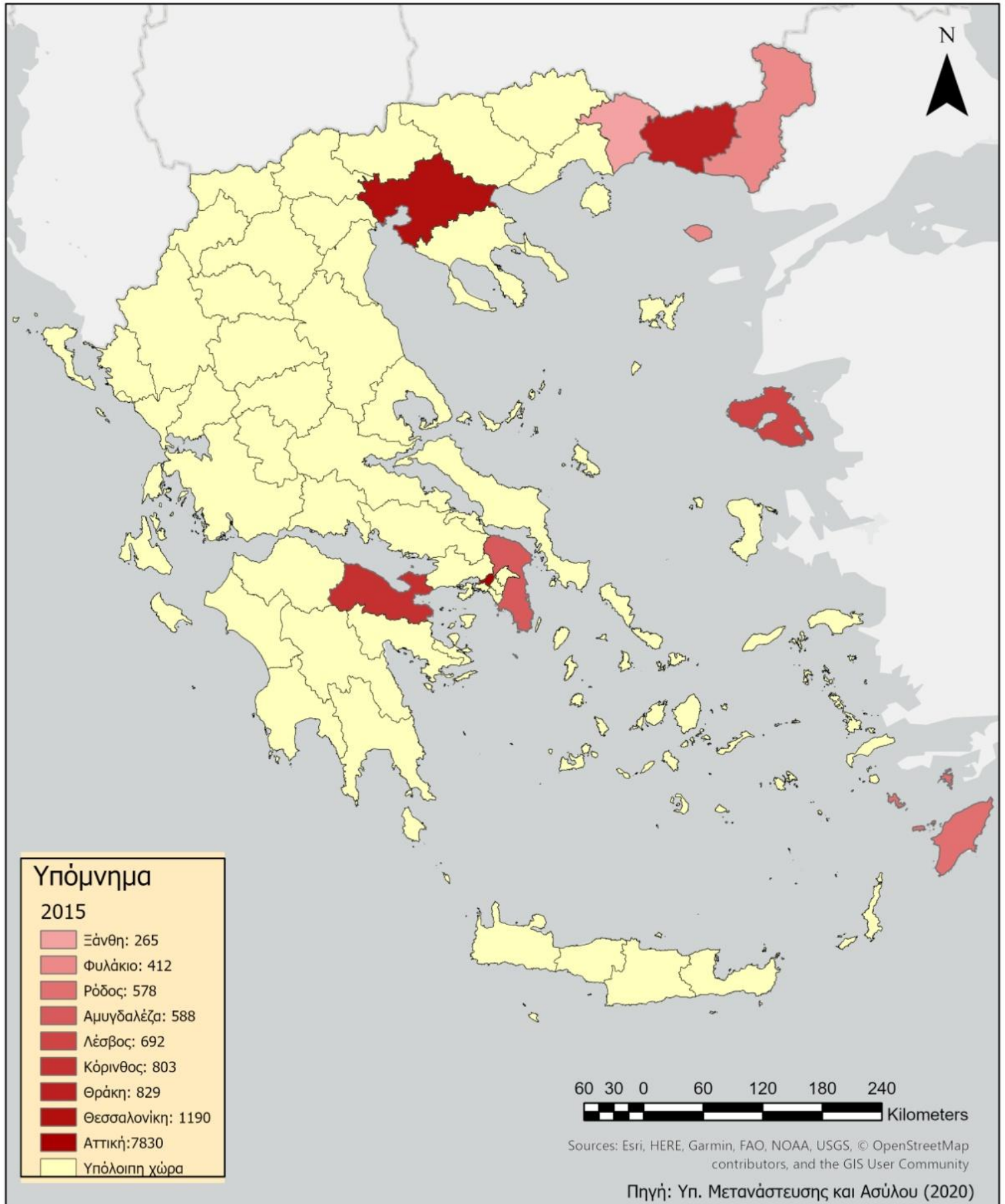
Χάρτης 11. Αιτούντες άσυλο ανά τοποθεσία καταγραφής (2013)

Χάρτης διαβάθμισης των αιτούντων ασύλου ανά τοποθεσία καταγραφής (2014)

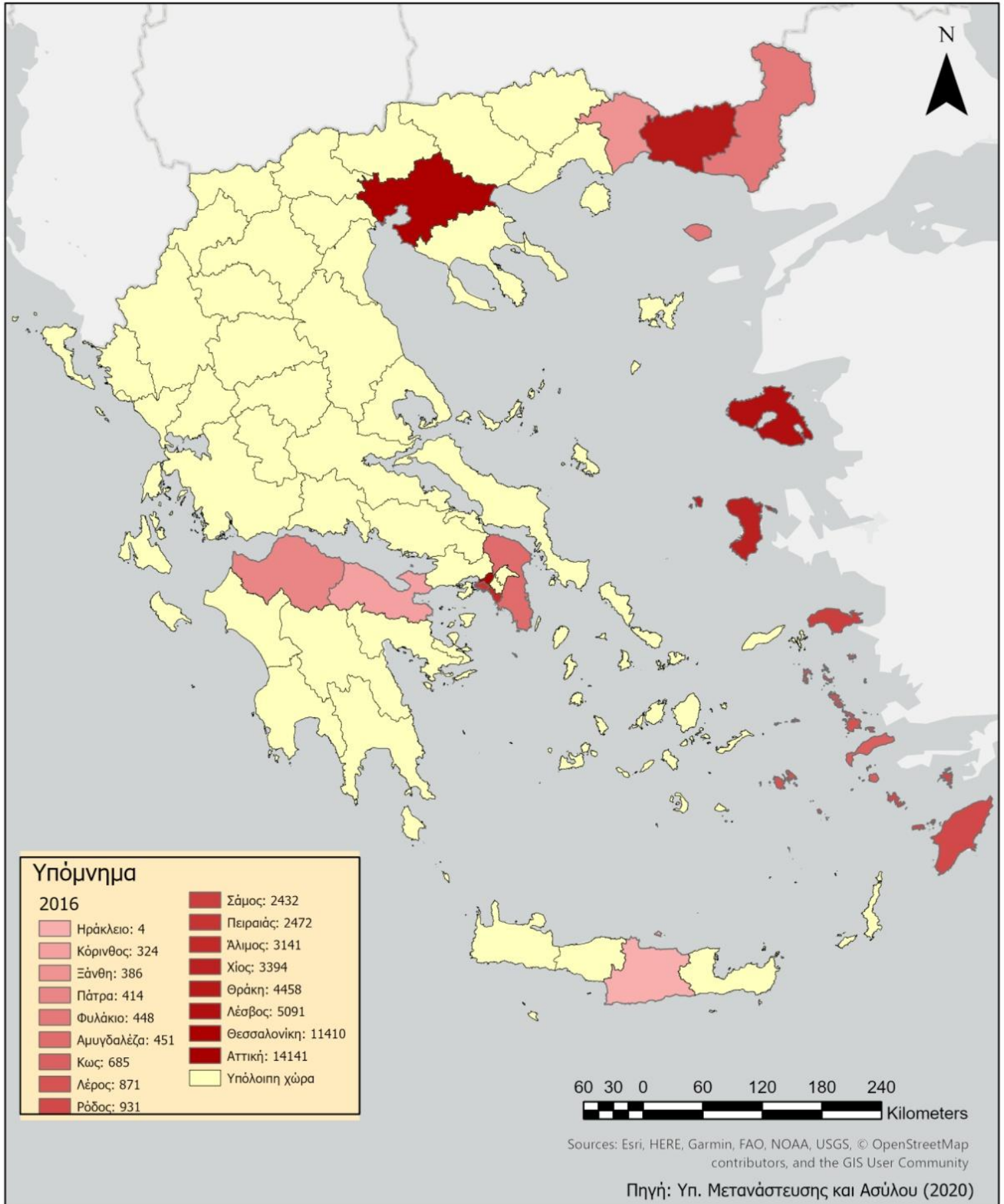
Χάρτης 12. Αιτούντες άσυλο ανά τοποθεσία καταγραφής (2014)

Χάρτης διαβάθμισης των αιτούντων ασύλου ανά τοποθεσία καταγραφής (2015)

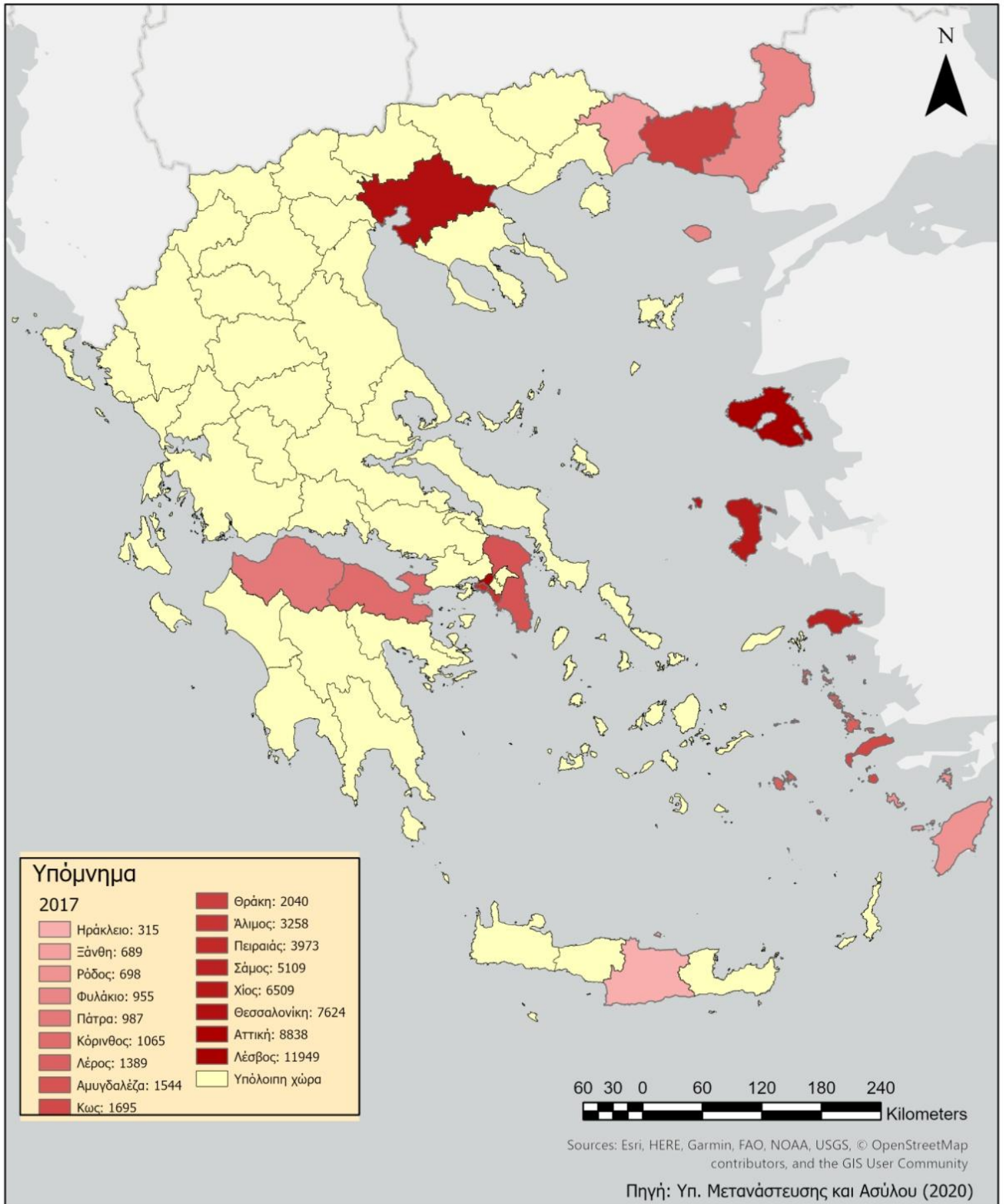
Χάρτης 13. Αιτούντες άσυλο ανά τοποθεσία καταγραφής (2015)

Χάρτης διαβάθμισης των αιτούντων ασύλου ανά τοποθεσία καταγραφής (2016)

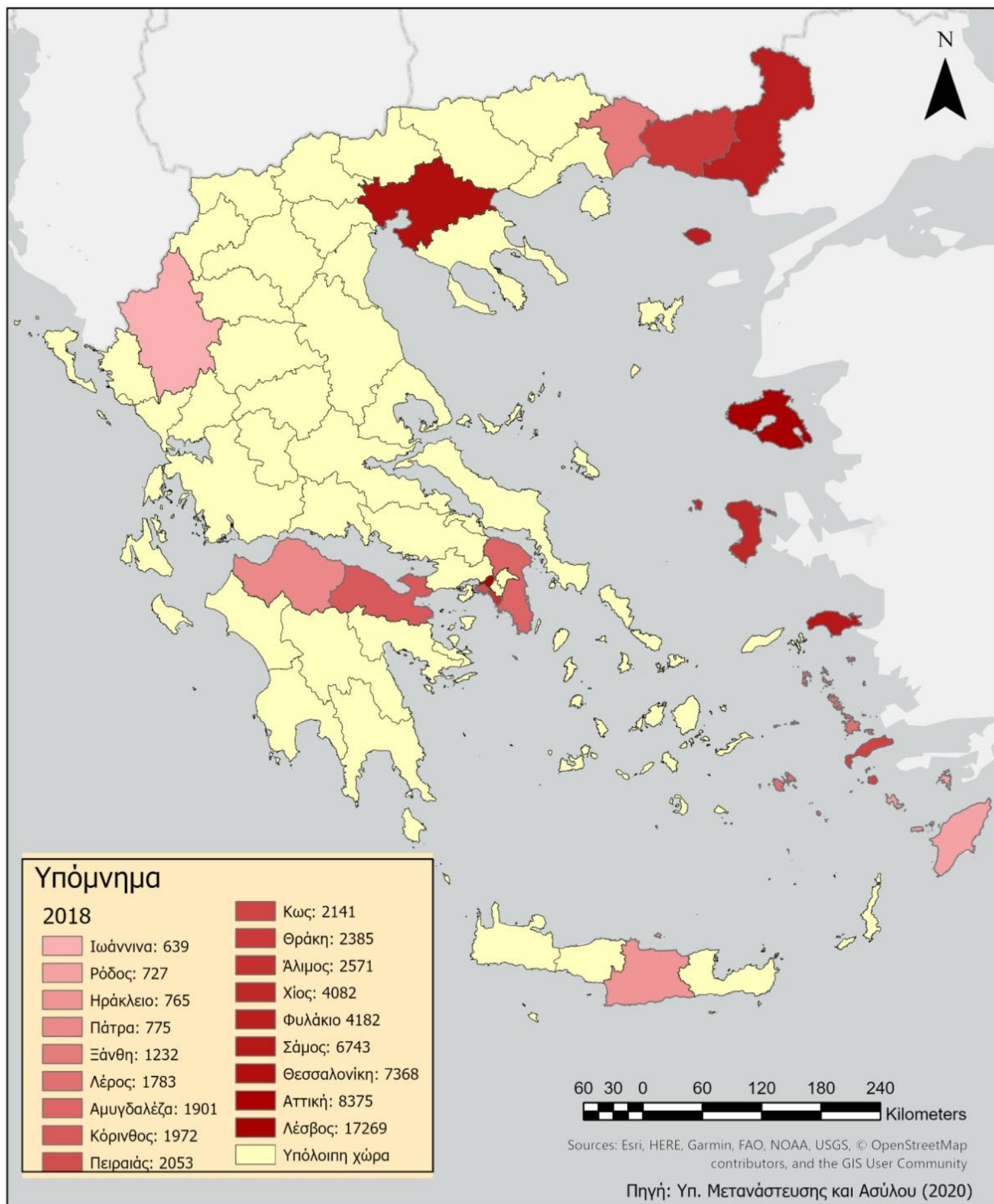
Χάρτης 14. Αιτούντες άσυλο ανά τοποθεσία καταγραφής (2016)

Χάρτης διαβάθμισης των αιτούντων ασύλου ανά τοποθεσία καταγραφής (2017)

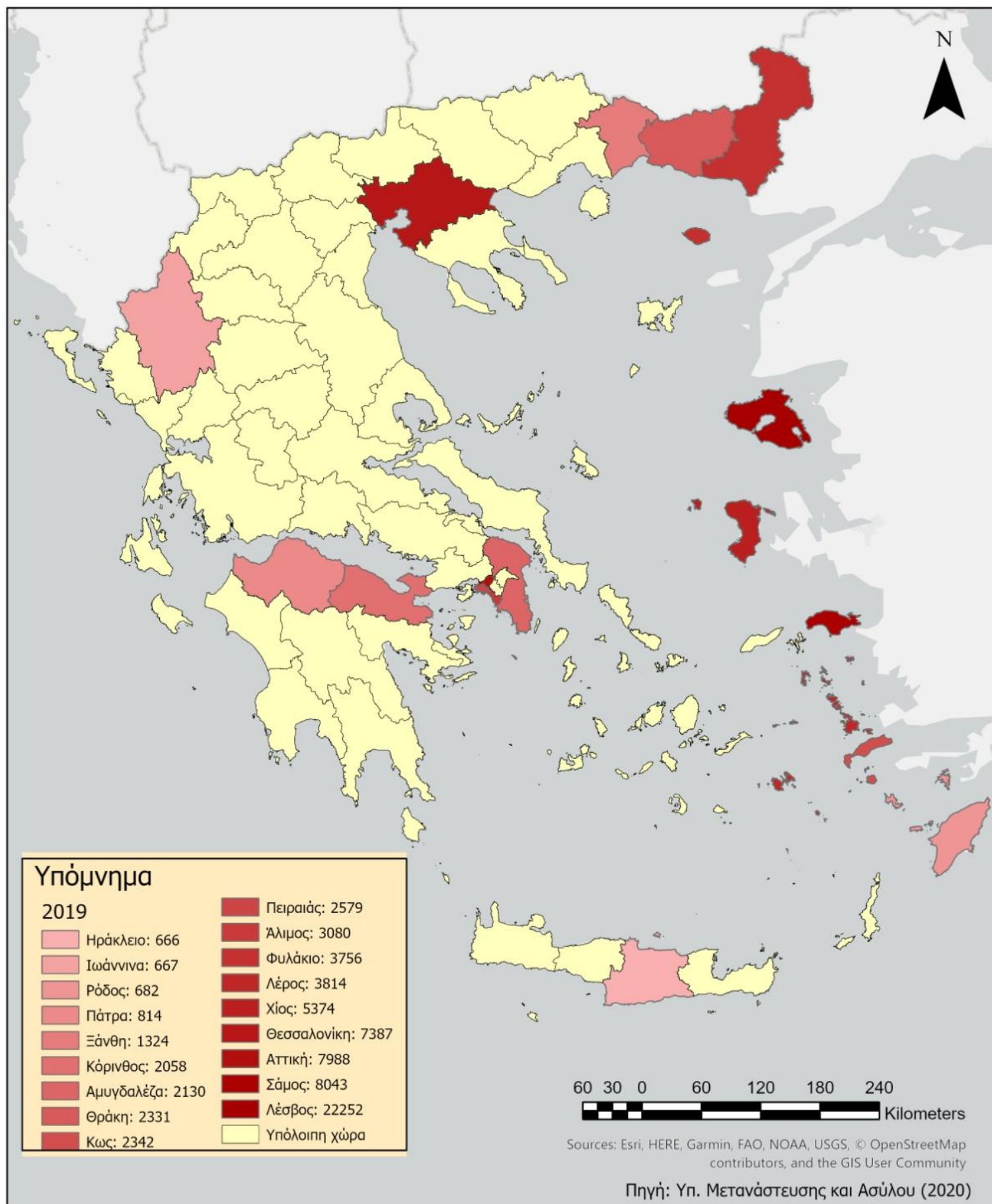
Χάρτης 15. Αιτούντες άσυλο ανά τοποθεσία καταγραφής (2017)

Χάρτης διαβάθμισης των αιτούντων ασύλου ανά τοποθεσία καταγραφής (2018)

Χάρτης 16. Αιτούντες άσυλο ανά τοποθεσία καταγραφής (2018)

Χάρτης διαβάθμισης των αιτούντων ασύλου ανά τοποθεσία καταγραφής (2019)

Χάρτης 17. Αιτούντες άσυλο ανά τοποθεσία καταγραφής (2019)

Από τους παραπάνω χάρτες, παρατηρούμε πως το 2013 τα σημεία καταγραφής είναι μόλις πέντε, καθώς οι μετανάστες που φθάνουν στην χώρα είναι συνολικά λιγότεροι από 5.000, με την Αττική να δέχεται το μεγαλύτερο μερίδιο αυτών με καταγραφές που αγγίζουν τις 4.400.

Το 2014, βλέπουμε πως σχεδόν διπλασιάζονται τόσο οι καταγραφές (9.431) όσο και τα κέντρα υποδοχής των μεταναστών που πλέον ανέρχονται στα εννέα. Η Αττική εξακολουθεί να δέχεται τις περισσότερες αιτήσεις ασύλου (6.357), ενώ ακολουθεί και η Θράκη (900). Οι λιγότερες καταγραφές παρατηρούνται στο νέο κέντρο υποδοχής που έχει δημιουργηθεί στην Ξάνθη με μόλις 40 αιτήσεις ασύλου.

Το 2015, τα κέντρα υποδοχής παραμένουν σταθέρα αλλά οι αιτήσεις ασύλου ανέρχονται στις 13.187. Οι περισσότερες καταγραφές διαπιστώνονται στα δύο μεγαλύτερα αστικά κέντρα της χώρας, την Αττική (7.830) και την Θεσσαλονίκη (1.190), ενώ παράλληλα και η Θράκη συνεχίζει να δέχεται αυξημένο αριθμό μεταναστών (829).

Φτάνοντας στο 2016 τα κέντρα υποδοχής μεταναστών ανέρχονται πλέον στα 17, γεγονός που μας υποδηλώνει την ραγδαία αύξηση των αφίξεων. Ο αριθμός των αιτούντων ασύλου ξεπερνά τις 50000. Η Αττική με 14.141 καταγραφές και η Θεσσαλονίκη με 11.410, δέχονται τον μεγαλύτερο αριθμό αιτήσεων, όμως πλέον γίνεται εύκολα αντιληπτό ότι έχουν αρχίσει να δέχονται αφίξεις και τα νησιά του Βορείου Αιγαίου με την Μυτιλήνη να ξεπερνά τους 5000 μετανάστες. Οι λιγότερες καταγραφές έγιναν στο νέο κέντρο υποδοχής του Ηρακλείου με μόλις 4 αιτήσεις ασύλου.

Για τους αιτούντες ασύλου το 2017, παρατηρούμε αύξηση συγκριτικά με το προηγούμενο έτος με 58.637 καταγραφές. Αυτή την φορά όμως, το πλήθος των περισσότερων αιτήσεων καταγράφεται στην Μυτιλήνη ξεπερνώντας τις διπλάσιες αιτήσεις σε σχέση με το 2016. Γεγονός που δείχνει ότι έχουν αυξηθεί οι θαλάσσιες αφίξεις μεταναστών στην χώρα μας.

Αύξηση των αιτήσεων ασύλου παρατηρούμε και το 2018. Οι αιτήσεις ανέρχονται στις 66.963, ενώ έχει δημιουργηθεί στα Ιωάννινα ένα νέο κέντρο υποδοχής μεταναστών. Σε αυτό το κέντρο καταγράφονται οι λιγότεροι μετανάστες (639), ενώ οι περισσότεροι εντοπίζονται στην Λέσβο (17.269).

Τέλος, για το έτος 2019 οι αιτήσεις ασύλου ανέρχονται στις 77.287 με τις περισσότερες να καταγράφονται στην Λέσβο (22.252) και στην συνέχεια στην Σάμο (8.043). Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός πως οι μετανάστες στην Μυτιλήνη ανέρχονται στους 22.252, εάν αναλογιστεί κανείς πως σύμφωνα με την τελευταία απογραφή ο πληθυσμός του νησιού είναι 85.000 κάτοικοι.

Εντυπωσιακό είναι, πως από το 2013 έως και το 2019 η Μυτιλήνη έχει προσελκύσει 57.492 μετανάστες, δηλαδή μόλις 435 αιτήσεις ασύλου λιγότερες από την Αττική που είναι το μεγαλύτερο αστικό κέντρο.

3.3. Συμπεράσματα της μελέτης με βάση τους χάρτες

Το κεφάλαιο αυτό ολοκληρώνεται με την διατύπωση των βασικών συμπερασμάτων που προκύπτουν από την μελέτη μας πάνω στις μεταναστευτικές ροές από το 2011 έως και σήμερα.

Για τις πρώτες χρονιές της περιόδου μελέτης, η διαδικασία εύρεσης των απαραίτητων στοιχείων προς οπτικοποίηση ήταν δυσκολότερη σε σχέση με τα πιο πρόσφατα έτη. Συγκεκριμένα, για την χαρτογραφική απόδοση των μετανάστων ανά Δήμο την μοναδική πηγή δεδομένων αποτέλεσαι η Απογραφή του 2011, με αποτέλεσμα να μην υπάρχει σύγκριση με άλλα στοιχεία το ίδιο ή διαφορετικό έτος.

Σχετικά με την καταγραφή των αιτούντων ασύλου ανά τοποθεσία καταγραφής από το 2013 έως και το 2019, δίνεται στον αναγνώστη η δυνατότητα να επιλέξει κατά σειρά τις χρονολογίες έτσι ώστε να μπορεί να αντιληφθεί τον τρόπο με τον οποίο εξελίχθηκαν οι μεταναστευτικές ροές στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια. Όπως επίσης, η παρουσία των εθνικοτήτων των μεταναστών και η δημοφιλέστερη χώρα προέλευσης των αιτούντων ασύλου, βοηθούν τον αναγνώστη να κατανοήσει καλύτερα τις μεταναστευτικές ροές.

Το γεγονός ότι στην μελέτη αυτή, δεν συμπεριλήφθηκαν στοιχεία που αφορούν τις απώλειες ανθρώπινων ζωών κατά την μετακίνηση των μεταναστευτικών ροών, δεν σημαίνει την υποτίμησή τους. Απλώς η εργασία αυτή επικεντρώθηκε στην γεωγραφική προσέγγιση και την κατανόηση των μεταναστευτικών τάσεων.

Συμπερασματικά, δημιουργήθηκε μια σειρά χαρτών, που μπορούν να διαβαστούν εύκολα αφού με την πρώτη ανάγνωση παρουσιάζουν τις διαφορετικές τάσεις και τις αλληλεπιδράσεις των στοιχείων στον χώρο. Ενώ μπορεί να αποτελέσει και μία βιβλιοθήκη δεδομένων για οποιονδήποτε αναγνώστη θέλει να διερευνήσει περισσότερο τα στατιστικά στοιχεία και να εξάγει περαιτέρω συμπεράσματα.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Στην εργασία αυτή, αναπτύχθηκε ένα μεθοδολογικό πλαίσιο για την εξέταση δεδομένων των μεταναστευτικών ροών στην Ελλάδα. Με στόχο την αποσαφήνιση και την καλύτερη κατανόηση της λειτουργίας του φαινομένου πραγματοποιήθηκε αρχικά ανασκόπηση σε θεωρητικό επίπεδο και στην συνέχεια σε πρακτικό. Για την επίτευξη αυτού του μεθοδολογικού πλαισίου λήφθηκαν υπόψη έρευνες που παραθέτουν δεδομένα χωρικού ενδιαφέροντος σχετικά με τα μεταναστευτικά ρεύματα.

Ανακεφαλαιώνοντας, στο πρώτο κεφάλαιο τις εργασίες αναφέρθηκαν οι λόγοι που κάνουν την Ελλάδα ελκυστικό προορισμό μετανάστευσης. Τόσο η γεωγραφική θέση (από τη μία πλευρά η Ελλάδα, αποτελεί το νοτιοανατολικό σύνορο της Ε.Ε., και από την άλλη, συνορεύει με την Τουρκία, την Αλβανία και την Π.Γ.Δ.Μ., που είναι χώρες προέλευσης ή διέλευσης μεταναστών) όσο και η κριτική οικονομική και πολιτική κατάσταση των χωρών προέλευσης και η αυξημένη ζήτηση της χώρας για φθινό και ευέλικτο εργατικό δυναμικό που αναπαραγόταν διευρυμένα μέχρι την ανάδυση της πρόσφατης κρίσης (όπως ο τουρισμός, οι κατασκευές και η γεωργία ή σε οικιακές εργασίες, όπως οι υπηρεσίες καθαριότητας, φροντίδας ηλικιωμένων, αρρώστων και παιδιών, κλπ.), συντελούν στους παράγοντες επιλογής.

Ασχοληθήκαμε τόσο με τις «μικτές μεταναστευτικές ροές», δηλαδή των προσφύγων και μεταναστών που βρίσκονται εν κινήσει, όσο και με τις παράτυπες προκείμενου να απεικονιστεί η πραγματικότητα των διαφορετικών κατηγοριών μεταναστών. Για να γίνει κατανοητό το πως ανιμετωπίζονται αυτά τα ρεύματα, έγινε σύντομη καταγραφή του νομοθετικού πλαισίου που ακολουθεί η Ελλάδα ως χώρα της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ως προς τη νομοθεσία πρέπει να αναφερθεί πως μόνο με την στενή συνεργασία των εμπλεκόμενων χωρών θα μπορέσει μια χώρα να βελτιώσει το μεταναστευτικό φαινόμενο με τον καλύτερο δυνατό τρόπο.

Αναφορικά με το δεύτερο και πρακτικό μέρος της εργασίας, η παράθεση χαρτογραφικών υποβάθρων συντέλεσε στην καλύτερη κατανόηση των αποτελεσμάτων. Η ομαδοποίηση που προτιμήθηκε βασίστηκε στον προσδιορισμό ομάδων με κοινά χαρακτηριστικά μετακίνησης. Παράδειγμα αποτελεί η κατηγοριοποίηση σε πολίτες Τρίτων χωρών ή πολιτών Ευρωπαϊκής Ένωσης. Στο σημείο αυτό πρέπει να τονιστεί πως τα αποτελέσματα εξαρτώνται άμεσα από την διαδικασία επιλογής των δεικτών από το εν λόγω μεθοδολογικό πλαίσιο για την εφαρμογή στους δήμους της Ελλάδας, καθώς οι δείκτες αυτοί δεν είναι οι μοναδικοί που περιγράφουν το φαινόμενο. Μια διαφοροποίηση στους δείκτες πιθανολογεί και μια τροποποίηση των αποτελεσμάτων. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον είχε η χαρτογράφηση των αιτούντων άσυλο ανά τοποθεσία καταγραφής από το 2013 έως και το 2019, όπου έδωσε την δυνατότητα παρατήρησης της διαχρονικής μεταβολής των μετακινήσεων.

Γενικά, η διαδικασία εμπλοκής όλων αυτών των παραγόντων που σχετίζονται με την απεικόνιση του μεταναστευτικού φαινομένου, είναι ιδιαίτερα πολύπλοκη στα πλαίσια της διπλωματικής για την μελέτη, καθώς οι επιδράσεις είναι αλληλένδετες και η

συλλογή των απαραίτητων στοιχείων όχι πάντα εφικτή. Τέθηκαν όμως οι πρώτες βάσεις για μια μελλοντική προσέγγιση του θέματος με ένα σύνολο διαφορετικών δεικτών και τεχνικών

Εν κατακλείδι, τα συμπεράσματα που προέκυψαν από την σύντομη μελέτη μας πάνω στην μετανάστευση, επιγραμματικά είναι τα παρακάτω:

- η μετανάστευση προς τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν είναι προσωρινό φαινόμενο που πρόκειται να εκλείψει σύντομα. Αντίθετα, φαίνεται να αποκτά χαρακτήρα μονιμότερου φαινομένου πληθυσμιακών μετακινήσεων.
- η αντιμετώπιση της μετανάστευσης είναι δύσκολη, ιδιαίτερα σε χώρες που δεν είναι διοικητικά προετοιμασμένες και που έχουν εκτεταμένα εθνικά σύνορα, όπως η Ελλάδα.
- η εκτίμηση του συνολικού αριθμού των μεταναστών (νόμιμων και παράνομων) σε μία χώρα φαίνεται να είναι εξαιρετικά δύσκολη, δεδομένου ότι οι μετανάστες που δεν έχουν άδεια παραμονής κάνουν κάθε προσπάθεια να παραμείνουν αφανείς, παρά το γεγονός ότι πάντα αφήνουν «ίχνη».
- ο αριθμός των μεταναστών μπορεί να αλλάζει με μεγάλη ταχύτητα δεδομένου ότι νέοι μετανάστες μπορεί να εισέρχονται στη χώρα συνεχώς, άλλοι μπορεί να εγκαταλείπουν τη χώρα μετακινούμενοι προς άλλες χώρες ή επιστρέφοντας στην πατρίδα τους κυρίως όταν υπάρχουν κοινά σύνορα ή οι αποστάσεις είναι μικρές, άλλοι να είναι εποχιακοί μετανάστες και να μετακινούνται από και προς τη χώρα πολλές φορές (κυκλική μεταναστευτική κυκλοφορία), άλλοι να αποκτούν νόμιμη άδεια παραμονής με διάφορους τρόπους, ενώ άλλοι που ήταν νόμιμοι να επιλέγουν να μην ανανεώσουν την άδεια τους και να παραμένουν ως παράνομοι. Συνεπώς, οι εκτιμήσεις έχουν αξία μόνο για την περίοδο για την οποία έγιναν.
- σε κάθε χρονική περίοδο, μπορεί να υπάρχουν μετακινήσεις μεταναστών σε ορισμένες περιοχές της γης, αλλά εκείνο που έχει σημασία είναι αν θα υπάρχουν τέτοιες μετακινήσεις ως παγκόσμιο και συνεχές φαινόμενο.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Ελληνόγλωσση βιβλιογραφία

- e-nomothesia.gr | Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας. (2005). *Νόμος 3386/2005 - ΦΕΚ Α-212/23-8-2005 (Κωδικοποιημένος)*. [online] Available at: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-allodapoi/n-3386-2005.html>
- e-nomothesia.gr | Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας. (2007). *Νόμος 3536/2007 - ΦΕΚ Α-42/23-2-2007 (Κωδικοποιημένος)*. [online] Available at: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-allodapoi/n-3536-2007.html>.
- e-nomothesia.gr | Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας. (2010). *Νόμος 3838/2010 - ΦΕΚ Α-49/24-3-2010 (Κωδικοποιημένος)*. [online] Available at: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-ithageneia/n-3838-2010.html>.
- e-nomothesia.gr | Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας. (2011). *Νόμος 3907/2011 - ΦΕΚ Α-7/26-1-2011 (Κωδικοποιημένος)*. [online] Available at: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-allodapoi/n-3907-2011.html?q=39072011>.
- e-nomothesia.gr | Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας. (2016). *Νόμος 4375/2016 - ΦΕΚ 51/Α/3-4-2016 (Κωδικοποιημένος)*. [online] Available at: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-allodapoi/prosphuges-politiko-asulo/nomos-4375-2016-phek-51-a-3-4-2016.html?q=43752016>.
- Frontex Ελλάδα – Τουρκία: Τά συνορά Της άρνησης. (2016). [online] . Available at: <https://www.frontexit.org/fr/docs/63-frontexit-rapport-grece-turquie-gr/file>
- International Organization for Migration. (2016). *Διεθνής Οργανισμός Μετανάστευσης*. [online] Available at: <https://greece.iom.int/el/διεθνής-οργανισμός-μετανάστευσης>
- Lia Brad Chisacof, (2006) Ρήγας. Ανέκδοτα κείμενα. Athens: Panepistimiakes Ekdoseis Kyprou and Ekdoseis Gutenberg
- Newsroom (2015). *Νέα επιχείρηση “Ποσειδών” της Frontex | Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*. [online] www.kathimerini.gr. Available at: <https://www.kathimerini.gr/society/843942/nea-epicheirisi-poseidon-tis-frontex/>.
- Newsroom (2015). *Οι οκτώ διαδρομές των προσφύγων στο ταξίδι τους προς την Ευρώπη | Η ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ*. [online] www.kathimerini.gr. Available at: <https://www.kathimerini.gr/world/831898/oi-okto-diadromes-ton-prosfigon-sto-taxidi-toys-pros-tin-eyropi/>.
- op.europa.eu. (2017). *Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο | Ειδική έκθεση αριθ. 6/2017: Η ανταπόκριση της ΕΕ στην προσφυγική κρίση - κέντρα υποδοχής και ταυτοποίησης (hotspot)*. [online] Available at: <https://op.europa.eu/webpub/eca/special-reports/refugee-crisis-hotspots-06-2017/el/>
- ProtoThema. (2016). *Πού θα γίνουν τα 40 νέα hot spots το καλοκαίρι*. [online] Available at: <https://www.protothema.gr/greece/article/586529/pou-tha-ginoun-ta-40-nea-hot-spots-to-kalokairi/>

- Smith, J. (2016). Συμφωνία ΕΕ-Τουρκίας για την προσφυγική κρίση: δεύτερη έκθεση προόδου. [online] Greece - European Commission. Available at: https://ec.europa.eu/greece/news/2016/20160615_prosfygiko_2ekthesi_proodou_el
- www.astynomia.gr. (2017). Το φαινόμενο της μετανάστευσης - Υπ. Εσωτερικών και Διοικητικής Ανασυγκρότησης - Ελληνική Αστυνομία. [online] Available at: http://www.astynomia.gr/index.php?option=ozo_content&perform=view&id=1852
- www.consilium.europa.eu. (2021). Μεταναστευτική πολιτική της ΕΕ. [online] Available at: <https://www.consilium.europa.eu/el/policies/eu-migration-policy/>
- www.ertnews.gr. (2016). Εικόνα χάους στην Ειδομένη - Στην αναμονή εκατοντάδες πρόσφυγες στον Πειραιά (vid) - ertnews.gr. [online] Available at: <https://www.ertnews.gr/eidiseis/ellada/ikona-chaous-stin-idomeni-stin-anamoni-ekatontades-prosfyges-ston-pireia/>
- www.europarl.europa.eu. (2020). Εξερευνώντας τα αίτια της μετανάστευσης: Γιατί μεταναστεύουν οι άνθρωποι; | Επικαιρότητα | Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. [online] Available at: <https://www.europarl.europa.eu/news/el/headlines/world/20200624STO81906/exereunontas-ta-aitia-tis-metanasteuosis-giati-metanasteuoun-oi-anthropoi>
- www.europarl.europa.eu. (2021). Πολιτική ασύλου | Θεματολογικά δελτία για την Ευρωπαϊκή Ένωση | Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο. [online] Available at: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/151/πολιτική-ασύλου>
- www.opengov.gr. (2019). Κεφ 1.1 – Μετανάστευση Ορισμός και βασικές κατηγορίες | Μετανάστευσης και Ασύλου. [online] Available at: <http://www.opengov.gr/immigration/?p=799>
- www.statistics.gr. (2014). Στατιστικές - ELSTAT. [online] Available at: <https://www.statistics.gr/el/statistics/-/publication/SAM07/2011>
- Γιατί χωρίς χαρτιά ή παρατύπος ή παράτυπος; Είναι εφικτό ύπατος αρμοστής του ΟΗΕ για τα ανθρώπινα δικαιώματα associated press και άλλα μέσα (2010). Ευρωπαϊά Επιτροπος Εσωτερικών Υποθέσεων, [online] 29. Available at: https://www.unhcr.org/cy/wp-content/uploads/sites/41/2018/09/TerminologyLeafletGREEK_PICUM.pdf.
- Διεθνής Μεταναστευτική Νομοθεσία (ΔΟΜ), (2009). Γλωσσάριο για την Μετανάστευση [online] Available at: https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_20.pdf
- Ευρωπαϊκή Ένωση (2016). European Border and Coast Guard Agency (Frontex). [online]. Available at: https://europa.eu/european-union/about-eu/agencies/frontex_el
- Ζωγραφάκης, Σ. και Κασίμης, Χ., (2014). Ελληνική οικονομία και μετανάστες: Χτες ...σήμερα....αύριο, *Ελληνική Ένωση Τραπεζών*. [online] Available at: <https://www.hba.gr/5Ekdosis/UplPDFs/sylltomos14/381-396%20Zografakis%202014.pdf>
- Καλοφωλιάς, Κ. (2011). Το μεταναστευτικό ζήτημα στη Μεσόγειο (Ισπανία, Ιταλία, Ελλάδα). Σιδέρη Μιχάλη.
- Καρκούλη Α., (2016). Οι μεταναστευτικές ροές στην Ελλάδα (2006 – 2015) – Ένταση και χαρακτηριστικά των παράτυπα εισερχομένων και των αιτούντων άσυλο.

- Καρκούλη Α., Κοτζαμάνης Β. , (2016). Οι μεταναστευτικές εισροές στην Ελλάδα την τελευταία δεκαετία: ένταση και βασικά χαρακτηριστικά των παρατύπων εισερχομένων ως και των αιτούντων άσυλο [online] Available at: https://www.researchgate.net/publication/299975259_Oi_metanasteutikes_eisroes_sten_Ellada_ten_teleutaia_dekaetia_entase_kai_basika_charakteristika_ton_paratypou_eisexomenon_ous_kai_ton_aitounton_asylo
- Κεφάλαιο 2 -2.3.1 Προφίλ: Μεταναστευτικός πληθυσμός. (2018). [online] . Available at: <http://www.opengov.gr/immigration/wp-content/uploads/2019/01/kef-2.3.1.pdf>
- Κοτζαμάνης, Β. and Καρκούλη, Α. (2016). *Οι μεταναστευτικές εισροές στην Ελλάδα την τελευταία δεκαετία: ένταση και βασικά χαρακτηριστικά των παρατύπων εισερχομένων ως και των αιτούντων άσυλο.* [online] . Available at: http://www.demography-lab.prd.uth.gr/Demonews/DEMONEWS_26.pdf
- Λαμπριανίδης Λ., (2001). *Οικονομική γεωγραφία στοιχεία θεωρίας και εμπειρικά παραδείγματα.* Εκδόσεις ΠΑΤΑΚΗ
- Λιβιεράτος, Ε., (1988). *Γενική χαρτογραφία & εισαγωγή στη θεματική χαρτογραφία.* Εκδόσεις Ζήτη
- Μουσουρού, Α.Μ., (2003). *Μετανάστευση και Μεταναστευτική πολιτική στην Ελλάδα και στην Ευρώπη.* Εκδόσεις Gutenberg
- Μπάγκαβος Χ, Παπαδοπούλου Δ., (2007). *Μετανάστες και ένταξη μεταναστών στην ελληνική κοινωνία.* Εκδόσεις Gutenberg
- Μπουρλούμη Ε., (2016). *Εννοιολογική Προσέγγιση της Μετανάστευσης.* [online] . Available at: https://dione.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/unipi/9771/Bourloumi_Eleni.pdf?sequence=2&isAllowed=y
- Νόμος 2910/2001 - ΦΕΚ 91/Α/2-5-2001 (Μερικώς Καταργημένος). (2001). Retrieved June 24, 2021, from e-nomothesia.gr | Τράπεζα Πληροφοριών Νομοθεσίας website: <https://www.e-nomothesia.gr/kat-allodapoi/n-2910-2001.html>
- Οικονομική και κοινωνική επιτροπή της Ελλάδος (2017). *Ανθρώπινες ροές στην Ελλάδα και την Ευρώπη σήμερα.* Ειδική έκδοση. Αθήνα.
- Παπαγιάννης, Ι. (2015). *Παράτυπη μετανάστευση. Αίτια, διαχείριση και ζητήματα ασφάλειας.* *dspace.lib.uom.gr.* [online] Available at: <https://dspace.lib.uom.gr/handle/2159/18700>
- Πολιτικής, Υ. (2018). *Εθνική Στρατηγική για την Ένταξη.* [online] . Available at: <http://www.opengov.gr/immigration/wp-content/uploads/downloads/2019/01/ethniki-stratigiki.pdf>
- Σουλτάνη, Ο., Κεντρο Αριστείας, Ε. and Monnet, J. (2018). *Ιστορικό πλαίσιο των μεταναστευτικών και προσφυγικών ροών στην Ευρώπη και την Ελλάδα.* [online] . Available at: <https://jmce.gr/portal/wp-content/uploads/2018/06/Soyltani-Ourania-istoriko-plaisio-Metanasteytikon-rovn-1.pdf>
- Συνεισφέροντες στα εγχειρήματα Wikimedia (2015). *Κανονισμός Δουβλίνου.* [online] Wikipedia.org. Available at: https://el.wikipedia.org/wiki/Κανονισμός_Δουβλίνου
- Τά σύνορα της άρνησης. (2014). [online] . Available at: https://www.fidh.org/IMG/pdf/rapport_gr_2_2_final.pdf

- Τάρλα Ε.,(2016). Τεχνολογικό εκπαιδευτικό ίδρυμα Δυτικής Ελλάδας- Σχολή διοίκησης και οικονομίας τμήμα διοίκησης επιχειρήσεων (Μεσσολόγγι), Τα κίνητρα και τα χαρακτηριστικά των μεταναστευτικών ροών στην Ελλάδα του σήμερα (2016). [online] . Available at: <http://repository.library.teimes.gr/xmlui/bitstream/handle/123456789/4792/DE%20T%20A%CE%A1%CE%9B%CE%91%20%CE%95%CE%A5%CE%93%CE%95%CE%9D%CE%99%CE%91.pdf?sequence=1&isAllowed=y>.

Ξενόγλωσση βιβλιογραφία

- Economic & Social Affairs Handbook on Measuring International Migration through Population Censuses [[UN logo]] United Nations. (2017). [online] . Available at: <https://unstats.un.org/unsd/demographic-social/Standards-and-Methods/files/Handbooks/international-migration/2020-Handbook-Migration-and-Censuses-E.pdf>
- Gershon, N. and Page, W. (2001). What storytelling can do for information visualization. *Communications of the ACM*, 44(8), pp.31–37.
- Hammond T., (2015). *The Mediterranean Migration Crisis*. [online] Foreign Policy Journal. Available at: <https://www.foreignpolicyjournal.com/2015/05/19/the-mediterranean-migration-crisis/>
- King, R., Lazaridis, G. and Tsardanidis, C. eds., (2000). *Eldorado or Fortress? Migration in Southern Europe*. Palgrave Macmillan UK.
- Statistical Commission Background document Forty-eighth session Item 4(a) of the provisional agenda. (2017). [online] . Available at: <https://unstats.un.org/unsd/statcom/48th-session/documents/BG-4a-Migration-Handbook-E.pdf>.

EΙΚΟΝΕΣ

- October 30, R.W. | and 2019 (2019). *Why Do People Migrate? The 4 Most Common Types of Migration*. [online] Population Education. Available at: <https://populationeducation.org/why-do-people-migrate-the-4-most-common-types-of-migration/>
- Πεμπετζόγλου Μ., Πρόεδρος, Κοινωνικής, Τ. and Δπθ, Π. (2020). *Η οικονομική και γεωγραφική διάσταση της μετανάστευσης Δομές και Μηχανισμοί Χρηματοδότησης Προγραμμάτων Σύγχρονη Μετανάστευση και Πρόσφυγες στην Ελλάδα Μαρία Πεμπετζόγλου*. [online] . Available at: <https://eclass.kedivim.duth.gr/modules/document/file.php/105/%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%BF%CF%85%CF%83%CE%AF%CE%B1%CF%83%CE%B7%20%CE%B3%CE%B9%CE%B1%20%CF%83%CF%85%CE%BC%CE%BC%CE%B5%CF%84%CE%AD%CF%87%CE%BF%CE%BD%CF%84%CE%B5%CF%82.pdf>

ΠΙΝΑΚΕΣ

- Ελληνική Στατιστική Αρχή, 2011:
https://www.statistics.gr/el/statistics?p_p_id=documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4IN&p_p_lifecycle=2&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_cacheability=cacheLevelPage&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=4&p_p_col_pos=1&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4IN_javax.faces.resource=document&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4IN_ln=downloadResources&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4IN_documentID=151584&documents_WAR_publicationsportlet_INSTANCE_qDQ8fBKKo4IN_locale=el
- data2.unhcr.org. (2021). *Situation Mediterranean Situation*. [online] Available at:
http://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean/location/5179#_ga=2.117913102.683438061.1624531133-255299308.1606927621